

CRNA GORA

MINISTARSTVO ODRŽIVOG RAZVOJA
I TURIZMA

**ZAVRŠNI IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI STRATEGIJE RAZVOJA GRAĐEVINARSTVA
CRNE GORE DO 2020. GODINE
SA AKCIONIM PLANOM**

Podgorica, avgust 2020. godine

SADRŽAJ

I - UVODNI REZIME	3
II – KLJUČNA POSTIGNUĆA.....	8
II.1. Strateško opredjeljenje 1	8
II.2. Strateško opredjeljenje 2	10
II.3. Strateško opredjeljenje 3.....	14
II.4. Strateško opredjeljenje 4.....	18
II.5. Strateško opredjeljenje 5.....	24
II.6. Strateško opredjeljenje 6.....	29
II.7. Strateško opredjeljenje 7.....	35
III – TABELA ZA IZVJEŠTAVANJE PO AKTIVNOSTIMA	39
IV - OSVRT NA PLANIRANA I UTROŠENA FINANSIJSKA SREDSTVA ZA CJELOKUPAN PERIOD SPROVOĐENJA STRATEŠKOG DOKUMENTA	81
V – PREPORUKE	85

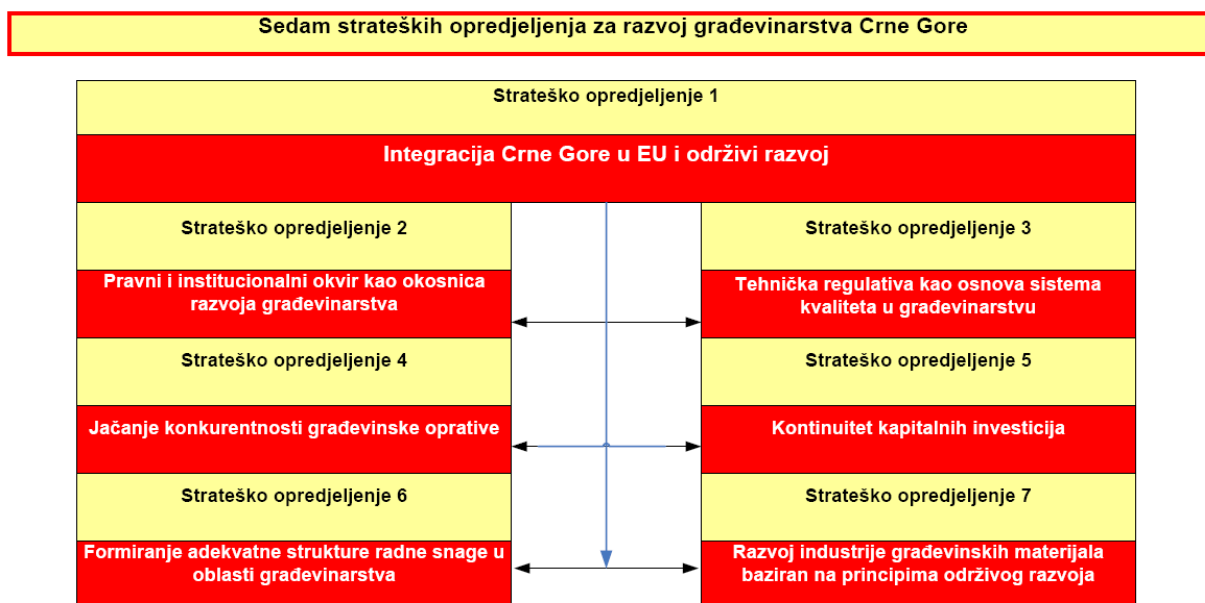
I - UVODNI REZIME

Vlada Crne Gore na sjednici održanoj 18. oktobra 2010. godine, usvojila je Strategiju razvoja građevinarstva u Crnoj Gori do 2020. godine sa Akcionim planom.

Cilj Strategije je bio da doprinese glavnom usmjeravanju razvoja građevinarstva Crne Gore do 2020. godine, da bi se na najefikasniji način u najvećoj mogućoj mjeri koristili sopstveni potencijali. Glavni ciljevi su bili da oblast građevinarstva postane inovativna i zadovolji potrebe crnogorskih građana i ekonomije na efikasan način, da postane dio građevinarstva Evropske unije, da postane konkurentna u pružanju usluga na međunarodnim projektima i isporučuje proizvode sa standardnim kvalitetom.

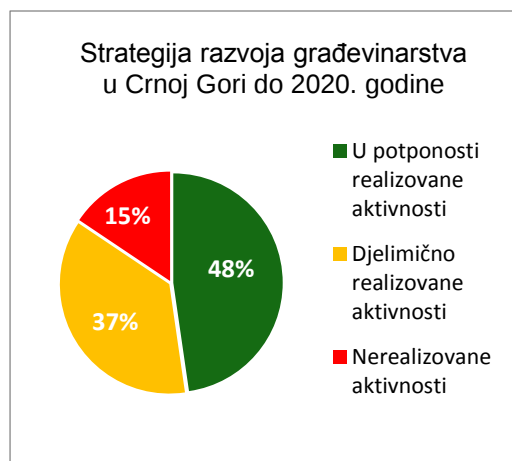
Za izradu Strategije korišćena su pozitivna iskustva iz globalnih, evropskih i procesa u regionu zasnovanih na principima održivog razvoja i održivog građevinarstva, imajući u vidu proces globalizacije u koji će, kako je objektivno očekivati, samo mali broj zemalja u razvoju biti u stanju da se uključi i izbori za visoku poziciju.

Za vodeći princip za izradu Strategije usvojen je: "Razvoj građevinarstva kao integralni dio procesa EU integracija i održivog razvoja Crne Gore". Ovaj vodeći princip obrađen je i definisan kroz **sedam strateških opredjeljenja**, koja su navedena u nastavku:

U kontekstu sedam strateških opredjeljenja, utvrđen je odgovarajući Akcioni plan za razvoj građevinarstva Crne Gore do 2020. godine koji je usvojen od strane Vlade i imao je obavezujući karakter za relevantne institucije u napretku implementacije Strategije koji se može posmatrati indirektno preko aktivnosti nadležnih ministarstava i ostalih institucija od značaja za razvoj građevinarstva Crne Gore.

Stepen realizacije aktivnosti

STRATEGIJA RAZVOJA GRAĐEVINARSTVA U CRNOJ GORI DO 2020. GODINE	
U potpunosti realizovane aktivnosti	52
Djelimično realizovane aktivnosti	40
Nerealizovane aktivnosti	17
Σ	109

U okviru Strategije u svih 7 Strateških oprijedjeljenja predviđen je 61 Prioritetni pravac djelovanja sa 109 mjera za realizaciju. Mora se istaći da je ovo izuzetno veliki broj mjera za jednu strategiju, i to ne samo kao broj, već i kao obim sadržaja mjera, sa dosta složenom strukturom djelovanja unutar istih, što iziskuje posebne napore i organizaciju za realizaciju.

Od ukupno 109 mjera, 52 su uspješno i potpuno završene, odnosno 48%, 40 djelimično, odnosno 37% i 17 nijesu uopšte otpočete da se realizuju, odnosno 17 mjera nije realizovano (ili 15%).

Generalno gledano, Strategija je doprinijela rješavanju izazova, pogotovu u najkritičnijem periodu posle svjetske globalne ekonomske krize sa kojom se susrela Crna Gora u ovoj oblasti i uopšte kroz process tranzicije i prilagođavanju EU standarda.

Prvo ključno dostignuće u realizaciji mjera Akcionog plana Strategije razvoja građevinarstva u Crnoj Gori do 2020 godine, je u dijelu Strateškog opredjeljenja 1 (SO1) – "Integracija Crne Gore u EU i održivi razvoj", a to je uspostavljanje Decentralizovanog implementacionog sistema (DIS), kako bi Crna Gora sama upravljala sredstvima iz IPA programa pomoći iz EU i povećala efikasnost njihove fizičke realizacije. Ono što se ističe kao osnovni preduslov za prelazak na tzv. DIS je izgradnja kapaciteta i osnivanje struktura čije je formiranje propisano aktima kojima se reguliše IPA, kao i Okvirnim sporazumom. Formiranje Direktorata za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći u okviru Ministarstva finansija koji je nadležan za indirektno upravljanje sredstvima obezbijeđenim kroz Instrument pretprijetne pomoći – IPA, shodno potpisanim finansijskim sporazumima između Vlade Crne Gore i Evropske komisije, predstavlja direktni rezultat značajnog cilja postignutog iz Strategije.

U okviru SO2 - "Pravni i institucionalni okvir kao okosnica razvoja građevinarstva Crne Gore" može se reći da je ključno dostignuće obrazovanje Nacionalne investicione komisije koja po sadržaju u potpunosti odgovara Vladinom savjetu čije formiranje je predloženo Strategijom. Od strane Evropske komisije je ocenjeno da navedena Nacionalna investiciona komisija predstavlja jedno od najznačajnijih tijela na nacionalnom nivou, posredstvom kojeg se sredstva Zapadnobalkanskog investicionog okvira i ostalih EU fondova mogu koristiti na najbolji način za realizaciju strateški bitnih infrastrukturnih projekata.

Takođe, u okviru SO2 uspostavljen je Registar planske i tehničke dokumentacije, koji predstavlja jedinstvenu bazu podataka o važećoj planskoj dokumentaciji na teritoriji Crne Gore i tehničkoj dokumentaciji na osnovu koje se izdaje građevinska dozvola. Ovo web rješenje, kroz slobodan pristup Portalu ili kroz dodjeljivanje određenih korisničkih uloga, omogućava zainteresovanoj javnosti uvid u objavljenu dokumentaciju.

U dijelu pokrivenosti prostora Crne Gore prostorno-urbanističkim planovima, sa 28% postiglo se 96,6 % pokrivenosti prostorno-urbanističkim planovima - PUP-ovima. Samo Opština Kotor i Opština Budva nemaju usvojene prostorno-urbanističke planove u ovom trenutku. Opština Kotor je pripremila Nacrt Prostorno urbanističkog plana Opštine Kotor i sprovela javnu raspravu, pa je za očekivati da procenat pokrivenosti teritorije Crne Gore do usvajanja ovog izvještaja poraste na 99,1 %.

Po obimu i važnosti za unapređenje pravno-institucionalnog okvira, izdvaja se aktivnost koja se odnosi na uvođenje sistema "Jedan šalter" u oblasti izgradnje objekata usvajanjem Izmjena i dopuna Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata iz 2011.godine. Rezultat sprovedenih

mjera jeste napredak Crne Gore na Rang listi Svjetske banke za 2014 za 70 mjesta - sa 176. na 106. mjesto. Na unapređenju u ovoj oblasti se u kontinuitetu radilo, pa je do usvajanja novog Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata, Crna Gora bila pozicionirana na 75 mjestu na Doing Business listi Svjetske banke, a nakon njegovog usvajanja na 40 mjestu.

U okviru ovog strateškog opredjeljenja nije realizovana samo jedna mjera koja se odnosila na uspostavljanje Kancelarije za monitoring i implementaciju Strategije, monitoring i razvoj u oblasti investicija. Ova Kancelarija, zajedno sa Agencijom za održivi investicioni razvoj i građevinarstvo, koja takođe nije formirana, ali Strategijom njeno formiranje nije predstavljeno kao mjera, već kao mogućnost, imala bi veoma bitnu ulogu u realizaciji i monitoringu Strategije. Treba istaći da je najveći dio funkcija koje su bile predviđene Agenciji za održivi investicioni razvoj i građevinarstvo, disperziran na ostale vladine institucije i da je u najvećem dijelu polje djelovanja Agencije iz Strategije pokriveno aktivnostima ostalih vladinih institucija. Znači, uspostavljeni su drugačiji mehanizmi u državi za realizaciju aktivnosti neophodnih za ostvarenje strateških opredjeljenja.

U SO3 - "Tehnička regulativa kao osnova sistema kvaliteta u građevinarstvu" ključna dostignuća su usvajanje Zakona o građevinskim proizvodima i podzakonska akta kojima se transponuje Regulativa EU br.305/2011, kao i tehnički propisi za različite vrste konstrukcija kojima se u domaće zakonodavstvo uvode evropski propisi i standardi projektovanja i građenja objekata i zahtjevi za građevinske proizvode koji se ugrađuju u navedene konstrukcije. Završen je i proces usvajanja Evrokodova sa nacionalnim aneksima, definisan je početak njihove primjene, a u toku su obuke inženjera i uvođenje u nastavni program građevinskog fakulteta. Takođe, Crna Gora je u periodu od usvajanja Strategije uspjela, prema zadnjem kvartalnom izvještaju Menadžment centra CEN/CENELEC-a za 2019.godinu, na nacionalnom nivou da usvoji ukupno 79.65 % evropskih standarda i srodnih dokumenata i time se približila kriterijumu od 80% potrebnih za punopravno članstvo Instituta za standardizaciju Crne Gore u evropskim organizacijama za standardizaciju CEN i CENELEC. Očekuje se da će proces biti zaokružen u toku 2020 godine, i da će se započeti proces aktivnog učešća u radu evropskih tijela za standardizaciju (podnošenje komentara i DUMMY glasanja za EN standarde) kako bi i ova mjera bila realizovana.

Ono što nije ostvareno je osnivanje dinamičke laboratorije za modelska ispitivanja konstrukcija na dejstva zemljotresa. Za realizaciju navedene mjere bila su planirana značajan finansijska sredstva za osnivanje laboratorije i nabavku opreme. Veći dio sredstava trebao je da se obezbijedi iz donacija, ali sredstva za ovu namjenu se nisu mogla obezbijediti tako da nije bilo moguće realizovati ovu aktivnost.

SO4 - "**Kontinuitet kapitalnih investicija**" ima 10 prioriternih pravaca djelovanja i 20 mjera od kojih su 15 u potpunosti realizovane, 4 djelimično i jedna nije realizovana. Međutim, s obzirom na podatke i statistike, koja je u ključnim postignućima detaljno iznesena, može se zaključiti da je zbir u potpunosti realizovanih i djelimično realizovanih mjera, koji su na broju 19 od ukupno 20, imali izrazito pozitivan uticaj na cjelokupni segment odvijanja kontinuiteta kapitalnih investicija.

Nerealizovana mjera o usvajanju mjera podrške i olakšica sa ciljem povećanja likvidnosti građevinskih firmi bila je fokusirana na ublažavanje posledica ekonomske krize, što u trenutnim uslovima ocjenjivanja je bespredmetna, jer je taj period iza nas i nema smisla uzimati je u obzir za neku buduću realizaciju.

SO5 - "**Jačanje konkurentnosti građevinske operative**" je sa nešto slabijom realizacijom mjera u odnosu na druga strateška opredjeljenja. To je možda posledica toga što se za realizaciju u ovom strateškom opredjeljenju "suprostavljaju" dva faktora, javni i privatni, koji treba da se usklade i zajedničkim snagama dođu do željenog rezultata. Možda je to razlog što se, ne samo u Crnoj Gori, nego i u regionu, u ovom segmentu ne bijeleže pozitivni rezultati.

Kada je u pitanju SO6 - "**Formiranje adekvatne strukture radne snage u oblasti građevinarstva**", opšti zaključak je da, i pored velikog napredka u ispunjavanju ciljeva SO6, određeni procenat postavljenih zadataka nije realizovan. Ovo poglavlje je razrađeno kroz 12 Prioritetnih pravaca i 28 mjera, pri čemu šest mjera nije realizovano. Svih šest nerealizovanih mjera se odnosilo na obrazovanje i razvoj ljudskih resursa i njihovo pravilno usmjeravanje, odnosno na povećanje javnih izdvajanja za obrazovanje, pripremu i akreditacija novih specijalističkih programa za aseizmičko projektovanje i planiranje prostora, razvoj mehanizama za kontinuirano dodatno obrazovanje zaposlenih, povećanje broja upisanih studenata u visokobrazovne institucije koje obrazuju kadar za potrebe građevinarstva, osnivanje zajedničkog

istraživačkog centra za održivi razvoj građevinarstva, kao i na obezbjeđenje mehanizma za obaveznost učešća na stručnim predavanjima, seminarima i simpozijuma. Na realizaciji zadnje mjere koja se odnosi na "Obezbjedenje učestvovanja strukovnih udruženja (Savez arhitekata, Udruženje geodeta, Savez inženjera i tehničara i Inženjerske komore) u procese doživotnog učenja i stručnog usavršavanja, kao jedna od mjera i uslova za produženje ovlašćenja i licenci", se razmatra kroz izmjene i dopune Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata.

SO7 - "Razvoj industrije građevinskih materijala baziran na principima održivog razvoja", kao i prethodna dva strateška opredeljenja, je sa slabijom realizacijom. Dugoročno planiranje razvoja industrije građevinskih materijala u Crnoj Gori je od posebnog značaja i za razvoj građevinarstva i za privredni razvoj zemlje. Na bazi izvršenih analiza ne može se reći da je nešto značajno urađeno na tom polju osim izrade Pregleda postojećih i potencijalnih nalazišta koji je urađen u okviru studije u Državnom planu eksploatacije mineralnih sirovina za period 2019-2028 godine. Ovo strateško opredeljenje je obuhvatilo 19 Prioritetnih pravaca razrađenih kroz 19 mjera, od kojih četiri nijesu realizovane. Do sada ništa nije urađeno u pogledu stvaranja mehanizama potsticaja drvne industrije, posebno u sjevernom regionu, i povećanje proizvodnje ekoloških i energetski efikasnih materijala. Zatim nisu sprovedene obuke zaposlenih u preduzećima za primjenu novih tehnologija i standarda, jer i pored donijetog Zakona o građevinskim proizvodima, proizvođači izbjegavaju njegovu primjenu. Ministarstvo je u prethodnom periodu organizovalo više radionica i okruglih stolova namijenjenih proizvođačima, uvozniciima i distributerima građevinskih proizvoda u cilju bližeg upoznavanja sa obavezama koje proizilaze iz zakonskih rješenja ali zainteresovanost privrednih subjekata bila je jako mala. Imajući u vidu navedeno pribjeglo se represivnim mjerama, odnosno tržišna inspekcija je počela primjenu kaznene politike, što je dalo određene rezultate.

U odnosu na prezentovano, stepen realizacije po strateškim opredeljenjima je sledeći:

Strateška opredeljenja	Realizovano	Djelimično realizovano	Nerealizovano	Ukupno
Strateško opredeljenje 1	3	0	0	3
Strateško opredeljenje 2	6	1	1	8
Strateško opredeljenje 3	12	8	2	22
Strateško opredeljenje 4	15	4	1	20
Strateško opredeljenje 5	3	3	3	9
Strateško opredeljenje 6	9	13	6	28
Strateško opredeljenje 7	4	11	4	19
Ukupno	52	40	17	109

Kao što je prethodno navedeno, u okviru Strategije u svih 7 Strateških opredeljenja predviđen je 61 Prioritetni pravac djelovanja kroz 109 mjera za čiju realizaciju je odgovoran veliki broj državnih institucija kao što su: Vlada Crne Gore, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo finansija, nekadašnje Ministarstvo evropskih integracija, zatim Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo nauke, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, sve lokalne samouprave, Uprava za nekretnine, Uprava za puteve, Uprava za statistiku MONSTAT, Institut za standardizaciju Crne Gore, Akreditaciono tijelo Crne Gore, Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju, JU Zavod za geološka istraživanja, nekadašnji Sekretarijat za razvojne projekte, Tijela za ocjenu usaglašenosti, Centar za stručno obrazovanje, Građevinski fakultet Univerziteta Crne Gore, Inženjerska Komora Crne Gore, Privredna komora Crne Gore, Investiciono razvojni fond, nekadašnja Direkcija za mala i srednja preduzeća, Zavod za zapošljavanje Crne Gore, Unija poslodavaca, Savjet za stručno obrazovanje, Savjet za visoko obrazovanje, Centar za profesionalnu orijentaciju, privredna društva iz oblasti građevinarstva, obrazovne ustanove, institucije visokog obrazovanja, Savjet arhitekata, Udruženje geodeta, Savez inženjera i tehničara ...

Takođe, mora se istaći i da je ovo izuzetno velik broj mjera i uključenih odgovornih aktera za jednu Strategiju. Ali ovdje nije u pitanju samo broj mjera, već i obim sadržaja tih mjera, sa dosta složenom strukturom djelovanja što iziskuje posebne napore i organizaciju i značajna finansijska sredstva za realizaciju, tako da je došlo i do kašnjenja u realizaciji određenih mjera.

SO6 i SO7 su Strateška opredjeljenja sa najmanjim stepenom realizacije, ali formiranje adekvatne strukture radne snage (SO6) za oblast građevinarstva je izazov ne samo za Crnu Goru već i za region, pa i šire, tako da se tome mora posvetiti posebna pažnja i u narednom periodu. Kada je u pitanju pokretanje proizvodnje građevinskih proizvoda (SO7), bez obzira što Crna Gora raspolaže značajnim mineralnim sirovinama, iznalaženje strateških partnera koji bi se bavili proizvodnjom građevinskih proizvoda, a u prethodnom periodu je bilo otežano, jedan od razloga je i stvaranje preduslova za eksploataciju minirealnih sirovina i transport gotovih proizvoda je obezbjeđenje adekvatne infrastrukture.

Na kraju, mora se naglasiti da je građevinarstvo ključni sektor za ekonomiju u cjelini i da ima veliki uticaj na zapošljavanje u Crnoj Gori. Značaj građevinarstva u širem smislu je njegova multiplikativnost na ostale prateće i srodne djelatnosti, njegovo primjereno učešće u BDP države, koje se može znatno povećati u periodu kada se realizuju značajna finansijska ulaganja u kapitalne projekte. To u potpunosti opravdava potrebu za njegovim tretiranjem kao jednog od strateških sektora razvoja ekonomije što je i urađeno u ovoj Strategiji. Generalno gledano, Strategija je doprinijela rješavanju izazova, pogotovu u najkritičnijem periodu posle svetske globalne ekonomske krize s kojom se susrela Crna Gora u ovoj oblasti i uopšte kroz process tranzicije i prilagođavanju EU standardima.

S aspekta utrošenih finansijskih sredstava za implementaciju mjera Strategije razvoja građevinarstva Crne Gore do 2020. godine sa Akcionim planom, nije moguće dati potpun finansijski pregled utrošenih sredstava. Naime, Akcioni plan sa pregledom potrebnih sredstava za realizaciju Strategije rađen je za prvih šest godina i istim su planirana značajna sredstva i to: 47.235.000 eura iz budžeta CG, 61.965.000 eura iz donacija, 90.000.000 eura iz kredita, 9.000.000 eura doprinos privatnih ulaganja i 90.000 eura kroz lično učešće učesnika obuka i seminara. Kako nije formirana Kancelarija za monitoring i implementaciju Strategije, monitoring i razvoj u oblasti investicija, koja je trebala da prati realizaciju Strategije i priprema godišnje izvještaje o realizaciji Akcionog plana, to godišnji izvještaji nijesu rađeni, pa je iz tog razloga veoma teško dati potpun finansijski pregled utrošenih sredstava. U poglavlju IV "Osvrt na planirana i utrošena finansijska sredstva za cjelokupan period sprovođenja strateškog dokument" dati su podaci o utrošenim sredstvima koji su bili dostupni.

U 2019. godini urađena je i eksterna evaluacija Strategije čiji rezultati su predstavljeni kroz ovaj izvještaj.

II – KLJUČNA POSTIGNUĆA

II.1. Strateško opredjeljenje 1 (SO1) – Integracija Crne Gore u EU i održivi razvoj

Primarni izazov je integracija Crne Gore u Evropsku uniju i održivi razvoj, koji dalje podrazumijeva razvoj građevinarstva kao integralnog dijela procesa EU integracija i održivog razvoja.

Istovremeno, naglašena je potreba kreiranja i razvijanja integralnog pristupa u kreiranju politika sa paralelnom izgradnjom institucionalnog kapaciteta koji će dovesti do rasta investicija i izgradnje.

Crna Gora uvođenjem Instrumentata za predpristupnu pomoć (IPA) učestvuje u raspodjeli evropskih fondova sa ostalim državama zapadnog Balkana. Sredstva iz IPA fonda trebalo je posmatrati kao dodatno sredstvo za pro-evropski razvoj Crne Gore i kao dodatnu motivaciju za sprovođenje politika razvoja koja zemlju približava Evropskoj uniji.

Imajući u vidu da je Crna Gora u vrijeme pisanja Strategije imala status potencijalnog kandidata bilo joj je omogućeno učešće u prve dvije komponente IPA-e, a to su: Podrška tranziciji i jačanje institucija i Regionalna i prekogranična saradnja. Sticanjem statusa kandidata, Crna Gora je dobila pravo pristupa i ostalim komponentama IPA fondova: Regionalni razvoj, Razvoj ljudskih resursa, Poljoprivreda i ruralni razvoj. Uspješnost iskorišćavanja tih fondova umnogome zavisi od građenja kapaciteta strukture organizacije koja će se time baviti.

Zbog toga su Strategijom razvoja građevinarstva za SO1 bila predložena dva Pravca djelovanja sa tri mjere:

1. Intenzivirati aktivnosti u okviru akcionog plana za uspostavljanje decentralizovanog implementacionog sistema (DIS), kako bi Crna Gora sama upravljala sredstvima iz Evropske Unije i povećala efikasnost njihove fizičke realizacije;
2. Intenzivirati aktivnosti na praćenju harmonizacije nacionalnog zakonodavstva sa pravnim tekovinama EU, uključujući i primjenu inoviranog Obrasca za ocjenu usklađenosti propisa, sa detaljnom tabelom usklađenosti.

Napredak u odnosu na zaključke

Evropska komisija je 2006. godine predložila uspostavljanje novog instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA), namijenjenog zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima. Ovo jedinstveno finansijsko sredstvo na početku implementacije ove Strategije realizovalo se kroz Centralizovani implementacioni sistem upravljanja EU fondovima.

Proces koji ima najveći značaj u zemljama, koje su kao glavni spoljopolitički cilj postavile članstvo u EU, je proces pripreme za preuzimanje vlasništva nad upravljanjem programima koji se finansiraju iz sredstava Evropske unije, to jest decentralizovani sistem upravljanja. Ovaj proces ima za rezultat institucionalno jačanje država, a dobijanje akreditacije predstavlja izraz punog povjerenja Evropske komisije u uspostavljeni sistem.

Ono što se ističe kao osnovni preduslov za prelazak na tzv. Decentralizovani implementacioni sistem je izgradnja kapaciteta i osnivanje struktura čije je formiranje propisano aktima kojima se reguliše IPA, kao i Okvirnim sporazumom. Uspostavljanje DIS-a, za državu korisnicu IPA fondova znači preuzimanje vlasništva nad cjelokupnim procesom upravljanja pomoći.

Za svaku IPA komponentu ili program formirana je operativna struktura koja se bavi upravljanjem i realizacijom pomoći. Unutar Ministarstva finansija, kao i unutar drugih ministarstava оформljene su Jedinice za realizaciju programa za komponentu IPA programa, na čijem su čelu Visoki državni službenici. Shodno ciljanom napretku iz Strategije, operativna struktura iz Ministarstva finansija prerasta 2014. godine u Direktorat za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći i postaje Direktorat nadležan za indirektno upravljanje sredstvima (DIS) obezbijeđenim kroz Instrument pretpristupne pomoći – IPA, shodno potpisanim finansijskim sporazumima između Vlade Crne Gore i Evropske komisije, koji predstavlja direktni rezultat značajnog cilja postignutog iz Strategije.

Direktorat za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći je odgovoran za ugovaranje, implementaciju i izvršenje plaćanja za programe i projekte koji se finansiraju iz sredstava Evropske unije. Kao dopuna prethodnim odgovornostima, evidentirano je uspostavljanje nadležnosti koje su raspodijeljene u djelokrug rada organizacionih jedinica Uprave javnih radova u Sektorima za planiranje i tehničku pripremu, ugovaranje i kontrolu kvaliteta dokumenta, realizaciju i monitoring i finansijsko–računovodstvene poslove.

Ovi sektori Uprave javnih radova vrše poslove koji se odnose na sve radnje u fazi planiranja, tehničke pripreme i analize investicione izgradnje, kako za investicije iz oblasti primarne i komunalne infrastrukture, tako i za investicije iz oblasti visokogradnje, a koji se finansiraju iz Kapitalnog budžeta, investicije koje se finansiraju kroz decentralizovano/indirektno upravljanje iz EU fondova (DIS), kao i iz kredita i donacija.

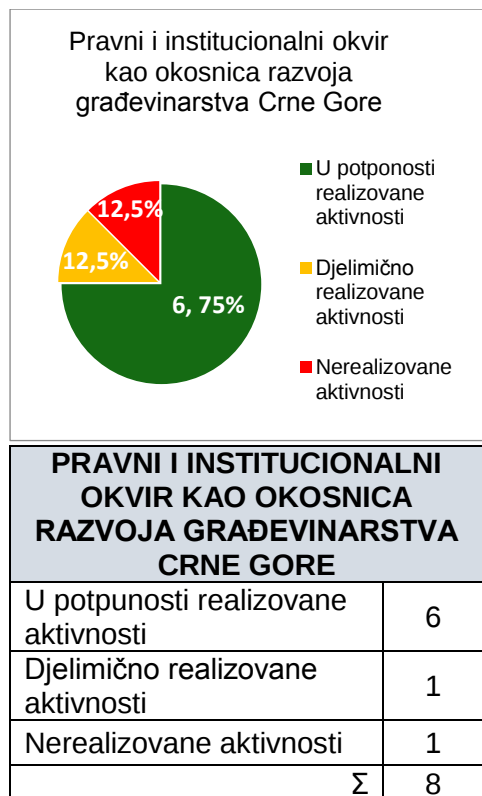
Kao treći segment ispunjenja predviđenih aktivnosti prvog strateškog pravca djelovanja može se istaći uspostavljanje Kancelarije za evropske integracije pri Vladi Crne Gore. U Kancelariji za evropske integracije se vrše poslovi koji se odnose na upravljanje i koordinaciju Procesu stabilizacije i pridruživanja i pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, kroz koordiniranje i praćenje rada zajedničkih tijela osnovanih Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i njihovih država članica sa jedne strane i Crne Gore sa druge strane, kao i kroz formiranje i učešće u radu tijela za koordinaciju procesa pregovora o pristupanju, učešće na sastancima međuvladinih konferencija o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji i pripremu strategijskih dokumenata u vezi s procesom evropske integracije.

Značajan djelokrug rada Kancelarije se odnosi na koordinaciju procesa programiranja, nadgledanja, ocjenjivanja i izvještavanja o nacionalnim i regionalnim programima i projektima finansiranim iz sredstava bespovratne podrške Evropske unije; koordinaciju aktivnosti za pripremu i učešće Crne Gore u programima prekogranične i transnacionalne saradnje i sprovođenje projekata tehničke podrške EU.

Crna Gora aktivno učestvuje u tri programa EU: u Sedmom okvirnom programu za istraživanje i tehnološki razvoj, u Programu za preduzetništvo i inovacije (EIP) i u programu Kultura. IPA sredstva se koriste za pokrivanje dijela troškova učešća u ova tri programa. Od 2007. do 2013. putem projekata IPE u Crnu Goru je uloženo 235,7 miliona eura. Kroz novi okvir za pretpristupnu podršku Evropske unije za period 2014-2020, IPA II, Crnoj Gori će biti na raspolaganju 270,5 miliona eura što predstavlja uvećanje za 10 odsto u odnosu na prethodni finansijski period i dokaz uspješnosti rada i povjerenja EU prema Crnoj Gori. Tome treba dodati da su od 33 poglavlja 32 otvorena, a tri već zatvorena u procesu pregovora sa EU.

Sve gore navedene aktivnosti su u potpunosti preduzete sa predviđenim akcijama i ciljevima u strateškom opredjeljenju 1, čime se u potpunosti ovaj dio Strategije može smatrati ispunjenim.

II.2. Strateško opredjeljenje 2 (SO2) - Pravni i institucionalni okvir kao okosnica razvoja građevinarstva Crne Gore

Pravni i institucionalni okvir je polazna tačka u nizu ostalih djelovanja, koja stvara okruženje i preduslove za sva djelovanja u prostoru, bio je generalni zaključak drugog strateškog opredjeljenja u Strategiji. U oblasti građevinarstva očekivale su se investicije vrijedne nekoliko milijardi eur-a u oblastima turizma, putne privrede, vodosnabdijevanja i prečišćavanja otpadnih voda, energetike.

Prilikom realizacije investicionih projekata evidentiran je problem u izuzetno dugim rokovima za pribavljanje raznih dokumenata i saglasnosti za građenje. U isto vrijeme, katastrofom nepokretnosti je bilo pokriveno oko 51% teritorije Crne Gore i zbog toga su aktivnosti na katastru nepokretnosti definisane kao prioritet.

Nepostojanje odgovarajućih državnih i lokalnih planskih dokumenata iz oblasti uređenja prostora takođe je bilo istaknuto kao negativnost u realizaciji investicionih ulaganja.

Stoga, u cilju prevazilaženje ovih i ostalih problem, Strategijom su bili predviđeni sljedeći Pravci djelovanja:

1. Formirati Vladin savjet za prioritetne projekte;
2. Formirati Kancelariju za monitoring i implementaciju Strategije, monitoring i razvoj u oblasti investicije;
3. Ubrzati razvoja informacionog sistema u oblasti uređenja prostora i izgradnje objekata;
4. Jačati katastar nepokretnosti;
5. Pripremiti prostorne planove za čitavu teritoriju Crne Gore;
6. Uvesti program za jačanje kadrovskih kapaciteta organa uprave i lokalne samouprave zaduženih za izdavanje građevinskih dozvola i drugih dokumenata vezanih za izgradnju;
7. Donijeti Vodič-Uputstvo o potrebnim dokumentima/uslovima u procesu dobijanja građevinske dozvole do tehničkog prijema i upotrebne dozvole;
8. Uvođenje sistema „Jedan šalter“ za predaju zahtjeva.

Napredak u odnosu na zaključke

Formiranje Vlado­nog savjeta za prioritetne projekte bila je jedna od naglašenih mjera u ovom strateškom opredjeljenju. S tim u vezi, može se reći da je tu aktivnost Vlada Crne Gore realizovala februara 2015. godine obrazovanjem Nacionalne investicione komisije koja po sadržaju u potpunosti odgovara predloženom Vladinom savjetu. Ubrzo nakon toga, ocijenjeno je od strane Evropske komisije da ova Nacionalna investiciona komisija predstavlja jedno od najznačajnijih tijela na nacionalnom nivou, posredstvom kojeg se sredstva Zapadnobalkanskog investicionog okvira i ostalih EU fondova mogu koristiti na najbolji način za realizaciju strateški bitnih infrastrukturnih projekata. Administrativno-tehničke poslove za potrebe Nacionalne investicione komisije obavlja Sekretarijat za razvojne projekte u svojstvu tehničkog sekretarijata Nacionalne investicione komisije (NIK). Nacionalna investiciona komisija (NIK) razmatra i usvaja jedinstvenu listu prioriteta infrastrukturnih projekata koju sačinjava tehnički sekretarijat na osnovu predloga Sektorskih radnih grupa formiranih iz resornih ministarstava.

Na osnovu jedinstvenih nacionalnih lista prioriternih infrastrukturnih projekata, Evropska komisija je u decembru 2015. godine, u skladu sa definisanim prioritetima na nivou države, donijela odluke o tome koji će projekti biti finansijski podržani sredstvima iz Zapadnobalkanskog investicionog okvira, kao glavnog mehanizma posredstvom kojeg će biti implementirana finansijska podrška Evropske unije za region, u periodu od 2014. do 2020. godine.

I dalje postoji Savjet za privatizaciju i kapitalne projekte koji se bavi upravljanjem, kontrolom i obezbjeđenjem sprovođenja procesa privatizacije kao i predlaganjem i koordiniranjem aktivnosti na realizaciji kapitalnih projekata u Crnoj Gori. Ovaj savjet je formiran u cilju zaštite interesa Crne Gore u postupku privatizacije i za svoj rad odgovara Vladi Crne Gore.

Drugi prioritetni pravac - Formiranje Kancelarije za monitoring i implementaciju Strategije, monitoring i razvoj u oblasti investicija nije sproveden. Naime, ova Kancelarija, zajedno sa Agencijom za održivi investicioni razvoj i građevinarstvo, koja takođe nije formirana, imala bi veoma bitnu ulogu u realizaciji i monitoringu Strategije. Njeno formiranje nije predstavljeno kao mjera, već kao mogućnost. Gledano sa inženjerskog, racionalnog, logičnog i produktivnog aspekta, ovakva kancelarija predstavljala bi neophodan pristup rješavanju kompleksnog zadatka implementiranja Strategije, međutim, sa političkog stanovišta, očigledno to nije bio slučaj.

Razvoj informacionog sistema u oblasti uređenja prostora i izgradnje objekata ogleda se kroz usvojeni krovni legislativni projekat u oblasti planiranja prostora, a to je Zakon o planiranju prostora i izgradnji objekata, koji je Skupština Crne Gore donijela oktobra 2017. godine. Osnovni, projektovani, ciljevi pri izradi i donošenju ovog zakona odnosili su se na poziciju da Crna Gora mora da održi kontinuitet kapitalnih investicija kroz kreiranje politike boljih investicionih uslova, regulaciju sektora, pojednostavljenje pravnih i administrativnih procedura, kao i kreiranje povoljnog ambijenta za realizaciju projekata.

Usvajanje novog zakonodavnog okvira je samo početni uslov održivog uređenja prostora, a prvi korak implementacije uspostavljenih rješenja je donošenje kvalitetnih planskih dokumenata, od čijeg će sprovođenja zavisiti konačna realizacija projektovane politike u ovoj oblasti. Uredbom o sadržaju i načinu vođenja dokumentacione osnove i informacionog sistema i indikatorima za praćenje sprovođenja planskih dokumenata, koju je Vlada Crne Gore donijela decembra 2017. godine, propisane su vrste indikatora za praćenje sprovođenja planskih dokumenata. Propisani indikatori su sastavni dio informacionog sistema. Članom 14 Uredbe propisano je da će se dokumentaciona osnova formirati u roku od tri godine od dana stupanja na snagu Uredbe – što znači do decembra 2020. godine. Registar planske i tehničke dokumentacije (na web adresi: <http://www.planovidozvole.mrt.gov.me>) predstavlja jedinstvenu bazu podataka o važećoj planskoj dokumentaciji na teritoriji Crne Gore i tehničkoj dokumentaciji na osnovu koje se izdaje građevinska dozvola. Ovo web rješenje, kroz slobodan pristup Portalu ili kroz dodjeljivanje određenih korisničkih uloga, omogućava zainteresovanoj javnosti uvid u objavljenu dokumentaciju. Implementacija rješenja omogućava jednostavnu pretragu po bilo kom kriterijumu (planskom dokumentu / investitoru, katastarskoj parceli, urbanističkoj parceli i sl.) i istovremeno predstavlja „biblioteku“ planova i projekata.

Priprema prostornih i urbanističkih planova za čitavu teritoriju Crne Gore bio je jedan od ciljeva ovog Strateškog opredjeljenja čiji se osnov bazira na izradi i donošenju Prostornog plana Crne Gore marta 2008. Kao inter-medijalni prostor povezivanja teritorije smatraju se regioni. Prema Zakonu o regionalnom razvoju Crna Gora je podijeljena na sjeverni, središnji i primorski region. Do danas su izrađene dvije Strategije za period 2011-2014 i 2014-2020. Svakako da ove strategije imaju uticaja na sadržaj i dinamiku usvajanja i prilagođavanja urbanističkih planova, što je na neki način i usporilo taj proces i isti su, može se konstatovati djelimično urađeni. Kroz LAMP projekat (Projekat zemljišne administracije) koji je realizovan u partnerstvu sa Svjetskom bankom, finansirani su ili kofinansirani planovi koji su doveli do toga da se sa 28% pokrivenosti prostora prostorno-urbanističkim planovima dostigne pokrivenost od 58% teritorije Crne Gore (2016. godine).

Međutim, do kraja 2019. godine, taj procenat pokrivenosti prostorno-urbanističkim planovima je porastao na 96,6%. Samo Opština Kotor i Opština Budva nemaju usvojene prostorno-urbanističke planove u ovom trenutku, ali treba istaći i to da je Opština Kotor izradila Nacrt PUP-a

koji je trenutno u završnoj fazi procedura za usvajanje (završena javna rasprava i sačinjen izvještaj sa javne rasprave).

Ono što treba istaći je da je novim Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata, značajno izmijenjen sistem planiranja prostora, tako da su predviđena samo dva planska dokumenta, oba na državnom nivou. U skladu sa time, krajem 2018. godine je donešena Odluka o izradi Prostornog plana Crne Gore do 2040. godine, sa rokom završetka plana do kraja 2020. godine, tako da ovaj cilj ostaje i za ubuduće prioritarna aktivnost.

Definisanje programa jačanja kapaciteta organa uprave i lokalne samouprave je takođe jedna od aktivnosti predviđenih ovim strateskim opredjeljenjem. Ministarstvo održivog razvoja i turizma je u kontinuitetu organizovalo radionice i okrugle stolove. Novim Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata (2017. godina), Ministarstvo je preuzelo najveći obim poslova vezano za planiranje prostora i izgradnju objekata. Jedan dio poslova je kasnije Uredbom vraćen lokalnoj samoupravi (izdavanje urbanističko- tehničkih uslova). Neosporno je da se ovom djelu pristupilo organizovano, sistematski i u kontinuitetu. To je iskazano i kroz usvajanje Strategije za profesionalni razvoj lokalnih službenika i namještenika u Crnoj Gori za period 2015-2018 koja je podijeljena u osam tematskih oblasti. Ovaj dokument je odraz potrebe stvaranja osnovnih uslova razvoja sistema upravljanja ljudskim resursima, a naročito funkcionalnog i stručnog osposobljavanja i usavršavanja službenika odnosno namještenika u jedinicama lokalne samouprave. Treba pomenuti i aktivnosti u okviru druge komponente IPA, ali i projekat u okviru prekogranične saradnje "Civilno društvo i lokalna samouprava u jačanju društvene kohezije u Albaniji i Crnoj Gori", kao i sve aktivnosti ostalih međunarodnih institucija: OEBS-u, VNG-u, UNDP-u i drugih, koje su sa svojim programima i projektima podržavale Program „Jačanje lokalne samouprave u Crnoj Gori“.

Izdavanje građevinske i upotrebne dozvole kao upravnih akata osim za složene inženjerske objekte je ukinuto.

Veoma značajne aktivnosti ovog strateškog opredjeljenja odnosi se na jačanje katastra nepokretnosti. Ovo je zbog činjenice da se nikako ne može pristupiti članstvu EU, dok se ovaj sektor u potpunosti ne transformiše i funkcionalno osposobi za djelovanje u Crnoj Gori. Uspostavljanje programa aktivnosti je proisteklo iz izmjena i dopuna Zakona o državnom premjeru i katastru nepokretnosti i Studije zemljišne politike 2016. godine u kojoj su definisane aktivnosti u okviru katastra. U saglasnosti sa tim preporukama, predviđeno je formiranje katastra nepokretnosti na još 34% teritorije. S tim je postignuta pokrivenost više od 84% ukupne teritorije Crne Gore sa katastrom nepokretnosti. U smislu uspostavljanje adekvatnog katastarsa nepokretnosti, trenutno se realizuju aktivnosti u nekoliko katastarskih opština.

Predlog aktivnosti u Pravnom i institucionalnom segmentu drugog strateškog opredjeljenja koja se odnosi na izradu Uputstva-Vodiča o usaglašavanju i formiranju jedinstvene procedure za izdavanje uslova, kontrolu i davanje saglasnosti na tehničku dokumentaciju, a koji proizilaze iz većeg broja drugih zakona, realizovana i u periodu primjene Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata. Naime, u cilju jedinstvene primjene zakonskog okvira na nivou svih lokalnih uprava, 2013. godine Ministarstvo održivog razvoja i turizma je donijelo uputstva za primjenu čl. 62a i 93 Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata i ista dostavilo sekretarijatima zaduženim za poslove uređenja prostora i izgradnju objekata, kao i svim institucijama na državnom i lokalnom nivou, koje učestvuju u procesu izdavanja urbanističko-tehničkih uslova i građevinskih dozvola. Navedena uputstva su bila postavljena i na internet stranici Ministarstva. Stupanjem na snagu Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata 2017. godine, izrađen je hodogram: "Kako započeti građenje zgrade" koji je objavljen na internet stranici Ministarstva održivog razvoja i turizma. Takođe, urađen je i hodogram za složene inženjerske objekte koji obrađuje nešto složeniju proceduru koja se tiče različitih vrsta složenih inženjerskih objekata.

Ovoj aktivnosti pripada i izrada sljedećih priručnika: Priručnik za planiranje i uređenje javnih prostora u CG; Priručnik za planiranje i projektovanje površina za turizam u CG; Priručnik za planiranje stambenih naselja u CG; Priručnik za izradu ekonomsko demografske analize i ekonomsko tržišne projekcije u planskim dokumentima; Priručnik Strateška procjena uticaja na životnu sredinu u prostornom planiranju u Crnoj Gori i Priručnik o načinu izrade plana predjela.

Kao pretposljednji dio aktivnosti drugog strateškog opredjeljenja izdvaja se aktivnost po obimu i važnosti za unapređenje pravno-institucionalnog okvira, a koja se odnosi na uvođenje sistema "Jedan šalter" za predaju zahtjeva. Uvođenje ovakvog sistema povezano je sa revizijom

zakonskih odredbi neophodnih za predaju zahtjeva, transformaciju postojećeg stanja i mogućnosti informatičke povezanosti organa, promjene u domenu informatičke i zakonske regulative za ostvarivanje funkcionalnosti i sigurnosti sistema kao i utvrđivanje dinamike neophodnih promjena i nadgradnje u svim organima koji će biti dio sistema „Jedan šalter“ sa mogućnošću fazne nadgradnje sistema. Ova obimna aktivnost je uspješno završena i uveden je „jedan šalter“. Uvođenje sistema „jednog šaltera“ u procesu izdavanja građevinskih dozvola, upotrebnih dozvola i urbanističko-tehničkih uslova je aktivnost koja se realizovala u kontinuitetu i to usvajanjem Izmjena i dopuna Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata iz 2011. godine. U skladu sa ovim zakonskim odredbama pripremljena su i objavljena na internet stranici Ministarstva uputstva: „Kako do urbanističko-tehničkih uslova“ i „Kako do građevinske dozvole“.

U Izvještaju o lakoći poslovanja DB2014 u oblasti „izdavanja građevinskih dozvola“ prepoznate su reforme Crne Gore implemetirane nakon izmjene Zakona, iz 2011. i 2013. godine. U navedenom izvještaju, Crna Gora se nalazi među zemljama koje su implementirale "one stop shop" u okviru procedure izdavanja građevinske dozvole. Rezultat sprovedenih mjera jeste napredak Crne Gore na Rang listi Svjetske banke za 70 mjesta - sa 176. na 106. mjesto.

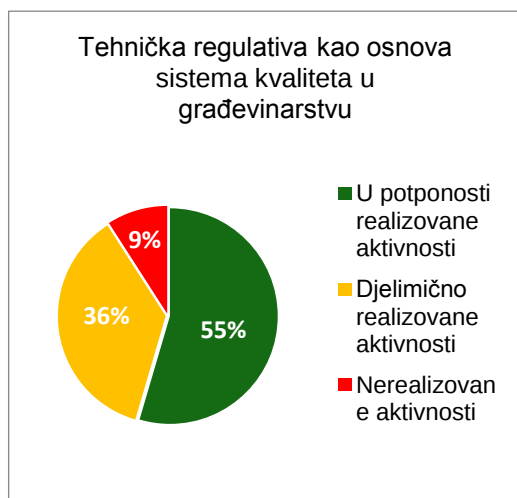
Pored toga, u cilju podizanja svijesti građana o principu „jednog šaltera“, u saradnji sa Zajednicom opština Crne Gore, Ministarstvo održivog razvoja i turizma djelovalo je u cilju jačanja medijske kampanje za promociju „jednog šaltera“. Tim povodom Ministarstvo je, u okviru projekta LAMP, pristupilo izradi flajera – „jedan šalter za sve“. Flajeri su distribuirani svim građanskim biroima na nivou lokalnih uprava, šalterima na kojima se podnose zahtjevi za izdavanje urbanističko-tehničkih uslova, građevinskih i upotrebnih dozvola, javnim preduzećima i institucijama koje su, kroz postupak izdavanja saglasnosti, uključene u proces izdavanja UTU-a i građevinskih dozvola, svim ministarstvima, uključujući i Ministarstvo održivog razvoja i turizma. Ukupno je distribuirano 30 000 flajera. Takođe, urađen je i spot „jedan šalter za sve“ i isti postavljen na internet stranici Ministarstva. Evidentno je da institut „one stop shop“ u oblast izdavanja građevinskih dozvola, ostvaruje svoju realnost postojanja i djelovanja sa izmjenama Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata, iz 2011. i 2013. godine.

U tom period, uočeno je da i pored zakonom definisane dokumentacije, lokalni sekretarijati su potraživali i drugu dokumentaciju, odnosno dokaze. Veliki broj investitora nije bio informisan o dokumentaciji koju treba da preda uz predmetne zahtjeve. Tako se kao logičan sljedeći korak, nametnula potreba o izradi i donošenju Pravilnika o obrascima koji se koriste u postupcima izgradnje objekata. U vezi ostvarivanja ovog cilja izvršene su izmjene i dopune Zakona koje su bile osnov za donošenje ovog pravilnika. Obrascima je decidno propisana dokumentacija i dokazi koje investitor ima obavezu da dostavi uz određeni zahtjev ili prijavu. Navedeni Pravilnik, sa izrađenim tipskim obrascima, dostavljen je lokalnim upravama na obaveznu upotrebu.

Treba napomenuti da, uporedo sa implementacijom "jednog šaltera" radilo se na izmjenama Zakona koje su bile usmjerene na ekonomičnost i efikasnost izdavanja građevinske dozvole, odnosno ukinute su takse, naknade odnosno drugi troškovi izdavanja saglasnosti i mišljenja propisanih posebnim propisima, a skraćeni su i rokovi za izdavanje urbanističko-tehničkih uslova i građevinske dozvole.

Svim navedenim unapređenjima, do usvajanja novog Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata, Crna Gora je pozicionirana na 75 mjestu na Doing Business listi Svjetske banke. U ovogodišnjem izvještaju Svjetske banke o lakoći poslovanja (Doing Business 2020), koji je publikovan 24. oktobra 2019. godine, od 190 zemalja, u indikatoru koji se odnosi na izdavanje građevinske dozvole, Crna Gora je pozicionirana na 40 mjestu, a što je napredak za 35 mjesta u odnosu na prošlogodišnje rangiranje. Navedeno rangiranje odnosi se na implementaciju novog Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata.

II.3. Strateško opredjeljenje 3 (SO3) - Tehnička regulativa kao osnova sistema kvaliteta u građevinarstvu

TEHNIČKA REGULATIVA KAO OSNOVA SISTEMA KVALITETA U GRAĐEVINARSTVU	
U potpunosti realizovane aktivnosti	12
Djelimično realizovane aktivnosti	8
Nerealizovane aktivnosti	2
Σ	22

Sistem građenja kvaliteta u građevinarstvu zasniva se na tehničkim propisima i standardima koji pored ostalog omogućavaju u jednom važnom dijelu i lakši i jednostavniji protok usluga i materijala u svjetskoj trgovini. Međutim, standardizacija podrazumijeva i uspostavljanje osnovnog institucionalnog okvira za praćenje i kontrolu tog procesa.

Opšti zaključak Strategije je da je za jačanje standardizacije u Crnoj Gori u oblasti građevinarstva, pored uvođenja Eurokodova, neophodno izraditi i detaljne Tehničke specifikacije za različite vidove građevinskih radova i objekata: putevi (autoputevi, magistralni i regionalni putevi), mostovi, tuneli, uređenje vodenih tokova, geotehnika, objekti od različitih materijala (beton, čelik, drvo), sanacije, zatim ispitivanja materijala, itd.. To podrazumijeva da se u domaće zakonodavstvo ugrade ostale evropske direktive koje se odnose na građevinske materijale, energetske efikasnost, usluge, geotehniku, vodosnabdijevanje i prečišćavanje otpadnih voda, čvrstog otpada, FIDIC uslova ugovaranja i ISO standarda za upravljanje.

U tom cilju Strategijom su bili predviđeni sljedeći Pravci djelovanja:

1. Punopravno članstvo Instituta za standardizaciju Crne Gore u evropskim organizacijama za standardizaciju CEN i CENELEC;
2. Jačanje nacionalne tehničke infrastrukture;
3. Promotivna kampanja za aktivno učešće biznis zajednice u procesu standardizacije.
4. Obezbjedenje zakonodavstva za slobodno kretanje roba, povećanje konkurentnosti i lakši pristup tržištu EU;
5. Usvajanje Eurokodova kao nacionalnih propisa i normi za projektovanje konstrukcija, čime bi se obezbijedilo kvalitetno građenje, a ipak sačuvali specifične tradicije u građenju i uređenju prostora i primjeni tradicionalnih materijala. Pored ISME, aktivno učešće uzeli bi i: Komora u oblasti uređenja prostora i izgradnji objekata, Građevinski fakultet, Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju, Crnogorska asocijacija za zemljotresno inženjerstvo i JU Zavod za geološka istraživanja;
6. Osnivanje dinamičke laboratorije za modelska ispitivanja konstrukcija na dejstva zemljotresa;
7. Donošenje propisa za projektovanje u oblasti niskogradnje, hidrogradnje i geotehnike, u skladu sa propisima zemalja EU;
8. Donošenje zakona i propisa o građevinskim materijalima i energetske efikasnosti objekata i stvaranje mehanizama za primjenu zakona i propisa;
9. Obezbjediti akreditovana tijela za kontrolu kvaliteta (veza Eurokodova sa Direktivom CPD 89/106/EEC).

Napredak u odnosu na zaključke

"Punopravno članstvo Instituta za standardizaciju Crne Gore u evropskim organizacijama za standardizaciju CEN i CENELEC" je jedan od glavnih zadataka ovog SO3. Sa tog aspekta neophodno je bilo ispuniti devet uslova za članstvo u CEN i CENELEC, a jedan od njih je i usvajanje minimum 80% evropskih standarda.

Prema zadnjem kvartalnom izvještaju Menadžment centra CEN/CENELEC-a za 2019. godinu, Institut za standardizaciju je na nacionalnom nivou usvojio ukupno 79.65 % evropskih standarda i srodnih dokumenata i to 83.44% CEN standarda i 71.42% CENELEC standarda.

Jedan od glavnih strateških ciljeva Instituta za standardizaciju Crne Gore je da postane punopravni član Evropskog komiteta za standardizaciju (CEN) i Evropskog komiteta za standardizaciju u oblasti elektrotehnike (CENELEC). Institut za standardizaciju u ovim organizacijama ima status pridruženog člana i za 2020. godinu, planirano je da se radi na pripremi aplikacionih dokumenata za njegovo punopravno članstvo u CEN/CENELEC.

Da bi se postiglo "Jačanje nacionalne tehničke infrastrukture" bilo je potrebno, u okviru Instituta za standardizaciju Crne Gore, formirati određen broj tehničkih komiteta i stručnih radnih tijela koji bi pratili rad jednog ili više tehničkih komiteta evropskih i međunarodnih organizacija za standardizaciju. Od ukupno 17 formiranih Tehničkih Komiteta (TK), četiri TK se odnose na oblast građevinarstva, čime je ispunjen postavljeni zadatak.

Sa aspekta međunarodne saradnje, u proteklom godinama ISME je potpisao 9 sporazuma o poslovno-tehničkoj saradnji sa nacionalnim tijelima za standardizaciju drugih država. Saradnja između institucija potpisnica odvija se kroz razmjenu informacija, eksperata, znanja i iskustva, kao i kroz zajednički rad po raznim pitanjima u oblasti standardizacije.

Institut je sklopio i ugovore o prodaji standarda sa četiri međunarodne organizacije za standardizaciju. Ova saradnja omogućava zainteresovanim stranama da u prostorijama Instituta ostvari uvid u tekst njemačkih, britanskih, francuskih, odnosno ASTM standarda i da se preko Instituta izvrši njihova nabavka.

U cilju povećanja aktivnog učešća biznis zajednice u procesu standardizacije, promotivna kampanja je u toku.

U skladu sa NPI (Nacionalnim planom integracija) za period 2008-2012, obezbjeđeno je zakonodavstvo za slobodno kretanje roba, povećanje konkurentnosti i lakši pristup tržištu EU, odnosno transponovane su Regulativa EU br.305/2011 o građevinskim proizvodima i Direktiva o koordinaciji postupaka za dodjelu ugovora za javne radove, ugovora o javnoj nabavci i ugovora o javnim uslugama (Direktiva 2004/18/EZ). U aprilu 2018. godine usvojeni su akcioni planovi za akreditaciju i standardizaciju. Regulativa EU br.305/2011 transponovana je kroz Zakon o građevinskim proizvodima u skladu sa kojim je donešen i određen broj podzakonskih akata u cilju regulisanja ove oblasti.

Kada je u pitanju horizontalno zakonodavstvo, zakonodavni okvir Crne Gore za slobodu kretanja robe, uključujući i bezbjednost proizvoda, je u velikoj mjeri usklađen s pravnom tekovinom EU. Crna Gora je samo u prošloj godini usvojila sedam podzakonskih akata u cilju povećanja usklađenosti s pravnom tekovinom EU u oblasti građevinarstva i ovaj proces se u kontinuitetu sprovodi.

U Izveštaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2019. godine navodi se da je Crna Gora umjereno ispunila zadatke u oblasti slobode kretanja robe, jer se usvojeni dokumenti ne primjenjuju adekvatno. Zato je Uprava za inspekcijske poslove intenzivirala aktivnosti na kontroli tržišta građevinskim proizvodima i primjeni kaznene politike, što je podstaklo proizvođače, uvoznike i distributere za primjenu zakonodavstva koje uređuje uslove za stavljanje na tržište i u upotrebu građevinskih proizvoda, i kojim se transponuje Regulativa EU br.305/2011.

Kada je u pitanju Prioritetni pravac "Usvajanje Eurokodova kao nacionalnih propisa" treba reći da je ISME u potpunosti ispunio zadatak o usvajanju Eurokodova kao nacionalnih propisa i standarda za projektovanje konstrukcija. Time su obezbjeđeni uslovi za kvalitetno građenje, ali se ipak zadržava specifičnost tradicije u građenju i uređenju prostora i u primjeni tradicionalnih materijala. Pored ISME, aktivno učešće uzeli su i Inženjerska komora Crne Gore, Građevinski fakultet, Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju i JU Zavod za geološka istraživanja.

U okviru ISME formiran je Tehnički komitet čiji je „Mirror“ Komitet CEN/TC 250. U saradnji sa Inženjerskom komorom Crne Gore i Građevinskim fakultetom izvršen je prevod Eurokodova, i usvojeni su i Nacionalni aneksi koji sadrže nacionalno definisane parametre. Definisane su karte za snijeg, vjetar, temperaturu i zemljotres. Za sad nisu donošeni samo propisi o planiranju prostora u seizmički aktivnim područjima i shodno tome obuka planera za primjenu tih propisa biće organizovana nakon njihovog donošenja.

Vlada Crne Gore je za usvajanje eurokodova na crnogorskom jeziku sa nacionalnim aneksima opredijelila Institutu za standardizaciju cca 1.000.000 €.

Krajem 2019. godine je usvojen Pravilnik o stručnom usavršavanju članova Inženjerske komore Crne Gore prema kojem članovi Komore imaju pravo i obavezu da se stručno usavršavaju i obrazuju, radi održavanja i unapređenja kvaliteta svoga rada, smanjenja mogućnosti grešaka u izvršenju radnih obaveza, sticanja novih znanja, adekvatne primjene novih tehnologija, poznavanja pravne i tehničke regulative, omogućavanja konkurentnosti na domaćem, evropskom i svjetskom tržištu. Preko Inženjerske komore Crne Gore započeto je organizovanje seminara, konferencija, savjetovanja, na kojima bi se nove metode prezentovale za projektante, planere, izvođače, investitore, inspekciju i nadzorna tijela.

Što se tiče uvođenja novih metoda proračuna konstrukcija primjenom Eurokodova i planiranje izgradnje u seizmički aktivnim područjima u nastavne programe fakulteta, isti su prije 7 godina uvedeni na magistarskim i doktorskim studijama na Građevinskom fakultetu u Podgorici, a od 2019. godine i na dodiplomskim studijama. U toku je izrada novih udžbenika i priručnika koji sadrže Eurokдове.

Definisan je period koegzistencije (paralelne primjene) s postojećim propisima. U projektovanju konstrukcija paralelna upotreba je moguća do 01.08 2021. godine, a u izvođenju konstrukcija od 01.01.2017. godine, na snazi je primjena Zakona o građevinskim proizvodima i moraju se poštovati svi Evropski propisi. I pored definisanog roka, u Crnoj Gori još uvijek nije u potpunosti implementiran Zakon o građevinskim proizvodima.

Jedan od preduslova za funkcionalan protok usluga je i "Donošenje propisa za projektovanje u oblasti niskogradnje, hidrogradnje i geotehnike, u skladu sa propisima zemalja EU". Ovaj proces nije kompletno završen. Donešeni su pravilnici o tehničkim zahtjevima za betonske, čelične, spregnute, zidane, aluminijumske i drvene konstrukcije, uglavnom u 2018. i 2019. godini. Tehničke specifikacije za puteve, mostove, tunele, uređenje vodenih tokova i geotehničke objekte još nisu donešeni.

Donošenje zakona i propisa o energetske efikasnosti objekata i stvaranje mehanizama za primjenu zakona i propisa je još jedan uslov koji se treba ispuniti da bi se obezbijedio kvalitet u građevinarstvu. Ministarstvo ekonomije preko Direktorata za energetske efikasnost je nadležno za kreiranje i sprovođenje politike energetske efikasnosti.–Donešeni su standardi i propisi za toplotnu zaštitu objekata i uštedu energije, koji, između ostalog definišu proceduru za određivanje deklarisanе i projektovane toplotne vrijednosti.

Odredbe Zakona i relevantnih podzakonskih akata predstavljaju transponovanje zahtjeva EU Direktive o energetske karakteristikama zgrada (Energy Performance in Buildings Directive). Vlada Crne Gore usvojila je 2019. godine i 4. Akcioni plan o energetske efikasnosti-APEE za period 2019-2021. godina. Ovaj Akcioni plan u potpunosti odgovara zahtjevima Direktive 2012/27/EU o energetske efikasnosti. Izrada akcionog plana je podržana od strane GIZ ORF-EE i REEP+ projekta.

Međutim, u Crnoj Gori još uvijek nijesu stvoreni uslovi za sertifikovanje energetske karakteristika zgrada. Glavni razlog tome je nepostojanje nacionalnog softvera za ocjenu i sertifikovanje energetske karakteristika, kao i nepostojanje relevantnih podataka o fondu zgrada u Crnoj Gori (broj, struktura, vlasništvo, period izgradnje, građevinske i tehničke karakteristike i dr.).

U posljednje dvije godine napravljen je značajan pomak po pitanju realizacije ovih aktivnosti. Naime, Ministarstvo ekonomije je obezbijedilo podršku Vlade Republike Njemačke, preko KfW banke, za izradu softvera za energetske sertifikovanje zgrada, kao i izradu inventara zgrada u Crnoj Gori u cilju obezbjeđenja uslova za određivanje energetske klase. Konkretni rezultati po pitanju izrade inventara zgrada i softvera za energetske sertifikovanje zgrada se očekuju u 2020. godini. Predviđeno je da Energetski sertifikati budu obavezni za sve nove i postojeće zgrade koje se rekonstruišu, prodaju ili daju u zakup, i to važi za stambene i nestambene objekte i da proces izdavanja započne sredinom naredne godine.

Primjena minimalnih zahtjeva energetske efikasnosti se sprovodi i kontroliše u fazi projektovanja objekata kroz izradu elaborata energetske efikasnosti. Elaborat energetske efikasnosti je zadržan kao obavezni dio tehničke dokumentacije i u novom Zakonu o planiranju prostora i izgradnji objekata, a način izrade elaborata je propisan Pravilnikom o sadržaju elaborata energetske efikasnosti zgrada.

Direktorat za energetske efikasnosti predstavlja centralnu instituciju za energetske efikasnosti u Crnoj Gori i kao takav koordinira ili je uključen u realizaciju velikog broja projekata i aktivnosti na temu energetske efikasnosti. Projektima se finansira implementacija mjera energetske efikasnosti koje se prevashodno odnose na: (i) poboljšanje sistema za grijanje i pripremu sanitarne tople vode, (ii) unapređenje energetskih karakteristika omotača zgrade i (iii) unapređenje unutrašnjeg osvetljenja.

Značajniji projekti iz oblasti energetske efikasnosti su: MEEP (prva i druga faza), EEPPB, MONTESOL, ENERGY WOOD, SOLARNI KATUNI, GIZ-ASE, TA-EnCT, Razvoj održivog korišćenja energije U CRNOJ GORI – IPA 2011, GIZ ORF-EE i td.

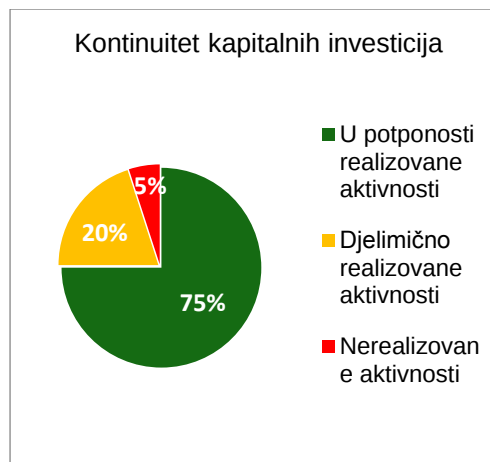
U implementacionom periodu 3. APEE, posvećena je pažnja podizanju opšte svijesti o značaju i efektima primjene mjera energetske efikasnosti. U tom smislu održano je više javnih i stručnih manifestacija i pripremljen različit promotivni materijal, namijenjen široj javnosti, kao i pojedinim ciljnim grupama (ministarstva, lokalne samouprave, donatori, strukovna udruženja, i dr.). Osim toga, putem javnih medija (dnevne novine, TV, radio, internet i sl.) plasiran je veći obim promotivnog materijala u različitim oblicima (brošure, TV promotivni filmovi i spotovi, reklame, članci, promotivne izložbe i dr.).

Strategijom je bilo predviđeno i "Osnivanje dinamičke laboratorije za modelska ispitivanja konstrukcija na dejstva zemljotresa". U skladu sa Akcionim planom bila su planirana značajan finansijska sredstva za osnivanje laboratorije i nabavku opreme i veći dio sredstava trebao je da se obezbijedi iz donacija ali sredstva za ovu namjenu se nisu mogla obezbijediti tako da nije bilo moguće realizovati ovu aktivnost.

Predviđeno je i "Obezbjeđivanje akreditovanih tijela za kontrolu kvaliteta, kao veza Eurokodova sa Direktivom CPD 89/106/EEC, koja je u međuvremenu zamjenjena Regulativom CPR 305/2011". Do sada je u Crnoj Gori formirano, opremljeno i akreditovano 6 laboratorija za kontrolu kvaliteta. Akreditovano je i jedno tijelo za sertifikaciju fabričke kontrole proizvodnje za građevinske proizvode, koje je i imenovano od strane nadležnog ministarstva, kao tijelo za ocjenu i provjeru postojanosti građevinskih proizvoda.

SO3 je u velikom procentu ispunjeno.

II.4. Strateško opredjeljenje 4 (SO4) - Kontinuitet kapitalnih investicija

KONTINUITET KAPITALNIH INVESTICIJA	
U potpunosti realizovane aktivnosti	15
Djelimično realizovane aktivnosti	4
Nerealizovane aktivnosti	1
Σ	20

Kako je istaknuto u Strategiji, održavanje kontinuiteta kapitalnih investicija predstavlja najznačajniju pretpostavku razvoja Crne Gore. To je istovremeno osnovna pretpostavka planiranja kontinuiteta razvoja crnogorske građevinske operative. Namjera je bila da se podstakne da građevinarstvo doprinosi sa oko 10% u BDP-u Crne Gore i da bude jedan od najdinamičnijih sektora privrede, a da pojedinačni ciljevi makroekonomske politike budu orijentisani na izgradnju infrastrukturnih projekata i animiranje interesa novih investitora u Crnoj Gori; podsticanje preduzetništva u okviru malih i srednjih preduzeća; jačanje konkurentnosti privrede i ostvarivanje ravnomjernijeg razvoja zemlje. Realizacija pojedinačnih ciljeva makroekonomske politike u tijesnoj je vezi sa aktivnostima u oblasti građevinarstva i građevinske industrije i ukazuju na značaj ove djelatnosti i industrije za ukupni razvoj zemlje na kratak, a naročito na srednji i dugi rok. Ostvarivanje prethodno navedenih pojedinačnih ciljeva makroekonomske politike ima direktne i indirektne efekte, ne samo na razvoj građevinarstva i građevinske industrije, već i na razvoj ukupne privrede i zaposlenosti.

U cilju ostvarivanja navedenog Strategija je za ovo strateško opredjeljenje predložila sledeće Pravce djelovanja:

1. Utvrditi mjere ekonomske politike za ublažavanje posljedica globalne ekonomske krize na građevinarstvo za period 2010-2012;
2. Izvršiti uravnoteženu privatizaciju preostalih kompanija od strateškog značaja za Crnu Goru;
3. Produžiti aktivnosti na uklanjanju biznis barijera u građevinarstvu;
4. Podsticati i razvijati preduzetništvo u građevinarstvu;
5. Nastaviti sa podsticanjem investicija i težiti razvojnoj komponenti Budžeta;
6. Programom definisati dugogodišnju legalizaciju stambene neformalne izgradnje i njezine revitalizacije;
7. Osnivanje Investiciono razvojnog Fonda Crne Gore - „IRF-SG“;
8. Obezbijediti kontinuitet investicija u transportnu infrastrukturu;
9. Utvrditi usklađenu dinamiku investicionih aktivnosti u razvoj infrastrukture za aviosaobraćaj i aerodrome, zbog potrebe razvoja turizma i investicija u turističke kapacitete;
10. Nastaviti rad na privlačenju stranih investitora u građevinarstvu.

Napredak u odnosu na zaključke

Usvajanje mjera podrške i olakšica sa ciljem povećanja likvidnosti građevinskih firmi trebalo je biti dio utvrđenih mjera ekonomske politike iz Strategije za ublažavanje posledica od globalne ekonomske krize na građevinarstvo na kraći period 2010-2012. godine kao element sanacija stanja koji se nažalost nije ostvario.

U okviru ublažavanja posledica ekonomske krize, projekat rješavanja stambenih potreba građana po povoljnim uslovima – Projekat 1000+ implementiran je u tri faze: I faza u period 2010-2011. godine, II faza u periodu 2015-2016. godine i III faza u periodu od 2018-2019. godine, a

pregovara se oko realizacije i IV faze. Projekat je sproveden u saradnji i kroz kreditni aranžman sa Bankom za razvoj Savjeta Evrope - CEB. U prvoj fazi Projekta 1000+, kredit je odobren za 433 porodična domaćinstva, Ukupan iznos realizovanih sredstava, za prvu fazu, iznosio je 18.193.011,69 € i obuhvatao je iznos kredita odobrenog Vladi Crne Gore od strane CEB-a, ulog domaćih komercijalnih banaka i ulog građana. U drugoj fazi Projekta kredit je odobren za 376 porodična domaćinstva. Ukupan iznos realizovanih sredstava, za drugu fazu, iznosio je 17.172.810,94 € i obuhvatao je kao i u predhodnoj fazi iznos kredita CEB-a u od 50%, komercijalnih banaka od 45% i uloga građana od 5%. Treća faza još nije okončana, a predviđeni iznos sredstava iznosi 20 miliona eura (udio kredita kod CEB-a je 50%, komercijalnih banaka 50%, dok je novina u odnosu na prethodne dvije faze ta što učešće građana nije obavezno) i ona bi trebala da riješi stambene potrebe za oko 400 domaćinstava. Od ukupno 1053 podnijeta zahtjeva, dodijeljeno je ukupno 517 vaučera, od kojih je 377 realizovano, odnosno 377 građana je riješilo stambeno pitanje.

Sve faze Projekta su uspješno realizovane, jer je uspostavljena efikasna organizaciona struktura, koja uključuje koordinaciju nadležnih institucija Ministarstva održivog razvoja i turizma i Ministarstva finansija, Projektni odbor, jedinicu za implementaciju Projekta. Realizacijom Projekta 1000+ ostvaren je pozitivan uticaj na podsticanje građevinskog i bankarskog sektora da povećaju ekonomsku aktivnost u oblasti poslova sa nepokretnostima, sa posebnim naglaskom na podsticanje građenja stambenih objekata u skladu sa ekološkim standardima gradnje. Kako se može zaključiti, prvobitna mjera ekonomske politike za ublažavanje posljedica ekonomske krize se, zbog pozitivnih uticaja i rezultata, pretvorila u kontinuiranu aktivnost predviđenu u okviru SO4 koja ima direktni uticaj na kontinuitet investicija u građevinarstvu.

Treća mjera za ublažavanje posljedica ekonomske krize predviđa plaćanje u najkraćem mogućem roku budžetskih i drugih naručioca iz javnog sektora. Može se konstatovati da je u sektoru organizacije i sprovođenja Javnih nabavki ostvaren veliki napredak i da se nastoji da se sva plaćanja vrše u što kraćem roku, odnosno u skladu sa ugovorenim rokovima i datumima. Nisu utvrđena drastična kašnjenja u isplatama po nekom osnovu.

U okviru mjera kojima bi se postigao kontinuitet kapitalnih investicija, Strategijom je predviđena izrada plana uravnotežene privatizacije i dinamičkog plana za reinvestiranje sredstava prikupljenih privatizacijom preostalih kompanija u Crnoj Gori. Ovo je mjera koja bi sigurno dala dobre rezultate, a koja nije korišćena kako u Crnoj Gori, tako ni i u regionu u potpunosti. Čest je slučaj da se sredstvima od privatizacije pokrivaju ostale budžetske praznine, umjesto da se koriste kao kapital za produktivne kapitalne investicije. U Crnoj Gori je na osnovu Zakona o privatizaciji privrede iz 1996. godine uspostavljen Savjet za privatizaciju i kapitalne projekte i njegov zadatak je da upravljanja, kontroliše i obezbjeđuje sprovođenje procesa privatizacije kao i da predlaže i koordinira aktivnosti na realizaciji kapitalnih projekata u Crnoj Gori.

Što se tiče mjere koja predviđa uklanjanje biznis barijera u građevinarstvu, u januaru 2010.godine započet je projekat "Giljotina propisa" koji je predstavljao sveobuhvatnu analizu propisa, sa aspekta pojednostavljenja administrativnih procedura, unapređenja poslovnog ambijenta, kao i bržeg i kvalitetnijeg ostvarivanja prava građana pred organima državne uprave. U cilju uklanjanja biznis barijera i boljeg pozicioniranja na rang listi Svjetske banke o lakoći poslovanja, Savjet za regulatornu reformu i unapređenje poslovnog ambijenta, usvojio je Akcioni plan za regulatornu reformu i unapređenje poslovnog ambijenta. U tom smislu, analizirani su propisi i administrativni postupci iz velikog broja oblasti i njime je obuhvaćena i oblasta građevinarstva.

Uporedo sa navedenim projektom, Ministarstvo održivog razvoja i turizma je u dijelu uređenja prostora i izgradnje objekata, izvršilo analizu regulative i kroz izmjene i dopune Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata značajno pojednostavilo procedure izdavanja urbanističko-tehničkih uslova, građevinskih i upotrebničkih dozvola. Donešenjem Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata (2017. godine) značajno je izmijenjen sistem planiranja prostora. Tome treba dodati, da je Crna Gora, u novom Izvještaju o lakoći poslovanja Svjetske banke, zadržala prošlogodišnju poziciju i nalazi se na 50. mjestu na listi 190 rangiranih zemalja. Najznačajniji napredak je ostvaren kod indikatora dobijanje građevinskih dozvola, gdje se Crna Gora našla na 40. mjestu i time poboljšala rang u ovoj oblasti za 35 mjesta. U odnosu na prošlu godinu, shodno metodologiji Svjetske banke, Crna Gora je smanjila troškove i vrijeme potrebno za dobijanje

građevinske dozvole. Ovakav napredak potvrda je da Svjetska banka u kontinuitetu prepoznaje reformske napore koje Crna Gora sprovodi u oblasti izdavanja građevinskih dozvola.

Vlada Crne Gore je, u junu 2019. godine usvojila Akcioni plan za unapređenje poslovnog ambijenta. Navedeni akcioni plan obuhvata pet oblasti, među kojima je i oblast iz sektora građevinarstva. Predmet Akcionog plana su: započinjanje biznisa, izdavanje građevinskih dozvola, dobijanje priključka za električnu energiju, plaćanje poreza i registracija nepokretnosti. Implementacija navedenog akcionog plana podrazumijeva izmjenu seta zakona i to: Zakona o privrednim društvima, Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata, Zakona o energetici i Zakona o državnom premjeru i katastru.

Mora se naglasiti da je eliminisanje biznis barijera preko skraćivanja i olakšanja postupaka u građevinarstvu veoma delikatan i složen proces, jer se tim procesom ne smije pretjerivati na štetu određenog kvaliteta ili narušavanjem sigurnosti u prostoru i objektima. Tom procesu treba pristupiti preko sveobuhvatne i detaljne analize. Poboljšanje ovog procesa svakako je pomoglo uvođenje sistema "Jedan šalter". Kada se ovome dodaju i predviđene aktivnosti u formiranju e-katastra svakako da će rezultat biti vidljiv.

Podsticaj i razvoj preduzetništva u građevinarstvu može se ogledati u donošenju „Strategije za podsticanje konkurentnosti na mikro nivou 2011-2015“ i „Strategije razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća u Crnoj Gori 2018-2022“ kao i „Izvestaju o realizaciji aktivnosti na planu razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća u Crnoj Gori u 2018. godini“. Ova dokumenta pokrivaju generalno aktivnosti koje su definisane u strateškom opredjeljenju 4 za preduzimanje akcija. Strategija razvoja MMSP u Crnoj Gori pruža sve neophodne smjernice u cilju unapređenja poslovnog ambijenta, jačanja konkurentnosti MMSP, i specifičnih ciljnih grupa – mladih, žena i socijalnog preduzetništva, ali se ne bavi posebno građevinarstvom, kao posebnom interesnom grupom preduzeća, što se treba korigovati u budućnosti. .

Crna Gora, sa malom i tržišno orijentisanom ekonomijom, ostvarila je u prethodnim godinama značajan rast i razvoj ekonomije mjereno povećanjem nacionalnog dohotka i životnog standarda stanovništva. Prema podacima iz 2016. godine, bruto domaći proizvod (BDP) je u 2016. godini bio veći 21,1 % u poređenju sa vrijednošću ovog parametra 2011. godine. Stopa rasta zabilježena je i u slučaju BDP po glavi stanovnika (22,3 %), koji je danas najveći među državama Zapadnog Balkana. Inflacija je smanjena, a broj zaposlenih je povećan za 9.1% u odnosu na 2011. godinu.

U odnosima sa inostranstvom, ekonomija Crne Gore konstantno bilježi deficit, koji je djelimično ublažavan ostvarenim suficitom na računima usluga, dominantno po osnovu prihoda od turizma. Deficit je finansiran prilivom po osnovu stranih direktnih investicija (SDI), koje su glavni pokretač razvoja posljednjih godina.

Prema podacima Poreske uprave, broj MMSP u 2017. godini iznosio je 26.755, što je povećanje od čak 44% u odnosu na 2011. godinu, dok mikro preduzeća čine 90% od ukupnog broja preduzeća. Nije urađen poseban osvrt na praćenje i podsticaj razvoja velikih preduzeća u građevinarstvu za građenje kapaciteta za nastup na regionalnom tržištu, kako bi se postigao Strategijom građevinarstva planirani udio građevinarstva od 8% BDP-a u srednjeročnom periodu do 2015. godine.

Podaci MONSTATA pokazuju da je ukupna vrijednost izvršenih građevinskih radova u Crnoj Gori u 2018. godini iznosila je 801,7 mil. eura, što je za 23,1% više u odnosu na 2017. godinu kada je BDP bio 3,957 milijardi eura. Od ukupne vrijednosti građevinskih radova privredna društva su izvršila vrijednost u iznosu od 730,6 miliona eura, što predstavlja učešće od 91,1%, dok je u sektoru domaćinstva izvršena vrijednost od 71,1 mil. eur ili 8,9% od ukupne vrijednosti izvršenih građevinskih radova.

Podatci Monstata pokazuju da u periodu od 2011. do 2018. godine prosječno učešće građevinarstva u BDP iznosilo je oko 4,9% i kretalo se od početnih 5,6% u 2011. godini do najnižih 3,5% u 2015. godini. Od 2016. godine raste do maksimalnog učešća od 6,6% u 2017. godini, dok je u 2018. godini, ovaj procenat bio nešto niži i iznosio je 5,9%.

Vrijednost izvršenih građevinskih radova u I kvartalu 2019. godine veća je za 12,4% u odnosu na isti kvartal prethodne godine, dok je za 27,6% manja u odnosu na IV kvartal 2018. godine.

Vrijednost izvršenih građevinskih radova u II kvartalu 2019. godine veća je za 12,3% u odnosu na istikvartal prethodne godine, dok je za 27,3% veća u odnosu na I kvartal 2019. godine.

Vrijednost izvršenih građevinskih radova u III kvartalu 2019. godine veća je za 31,4% u odnosu na isti kvartal prethodne godine, dok je za 5,7% veća u odnosu na II kvartal 2019. godine.

Vrijednost izvršenih građevinskih radova u IV kvartalu 2019. godine manja je za 7,0% u odnosu na isti kvartal prethodne godine, dok je za 4,5% manja u odnosu na III kvartal 2019. godine (preliminarni podaci).

U okviru mjera za podsticaje investicija i razvojne komponente Budžeta, preporuka Strategije je bila uspostaviti jedinicu u okviru Kancelarije za monitoring i implementaciju Strategije, monitoring i razvoj u oblasti investicija za Izradu i publikovanje dvogodišnjeg Programa javnih investicija (Public Investment Program, PIP) u kontinuitetu – za sljedeće sektore: energetika, saobraćaj, vodoprivreda, komunalne usluge, zaštita životne sredine, turizam, obrazovanje i nauka, kultura, zdravstvo, stanovanje, socijalna zaštita. U Programu javnih investicija je trebala biti definisana dinamika izrade fisibiliti studija, odgovarajuće tehničke i druge dokumentacije i realizacija projekata. Osim toga trebalo je izraditi potprograme sa projektima iz PIP u odnosu na mogućnost izvora obezbjeđivanja finansijskih sredstava (EU, WB, EIB, EBRD, KfW), kao i utvrditi plan izrade prioritetnih studija opravdanosti investicija (fisibiliti studije) za velike infrastrukturne projekte i njihovu promociju međunarodnim finansijskim institucijama, za stimulisanje javno-privatnog partnerstva i koncesija.

S obzirom da Kancelarija za monitoring i implementaciju nije oformljena ovakva struktura nije formirana. Međutim, najveći dio djelokruga predloženih aktivnosti odvija se u raščlanjenoj strukturi kroz nekoliko ministarstava kao što su: Direktorat nadležan za DIS u okviru Ministarstva Finansija; Uprave javnih radova u Sektorima za planiranje i tehničku pripremu, ugovaranje i kontrolu kvaliteta dokumenta, realizaciju i monitoring i finansijsko računovodstvene poslove; Kancelarije za evropske integracije. Dijelokrug aktivnosti ovih institucija u velikoj mjeri podudara se sa predviđenim aktivnostima u Strategiji građevinarstva.

U februaru 2015. godine uspostavljena je Nacionalna investiciona komisija čije administrativno-tehničke poslove obavlja Sekretarijat za razvojne projekte u svojstvu tehničkog sekretarijata. Nacionalna investiciona komisija (NIK) razmatra i usvaja jedinstvenu listu prioritetnih infrastrukturnih projekata koju sačinjava tehnički sekretarijat na osnovu predloga Sektorskih radnih grupa formiranih iz resornih ministarstava za oblasti saobraćaja, energetike, zaštite životne sredine i društvene djelatnosti (obrazovanje, zdravstvo, pravda).

Na Vladi se usvaja jedinstvena lista prioritetnih infrastrukturnih projekata koja je razmatrana od strane Nacionalne investicione komisije. Lista je struktuirana u okviru 4 sektora: saobraćaja, energetike, zaštite životne sredine i društvene djelatnosti (obrazovanje, zdravstvo, pravda). U skladu sa Metodologijom za izbor i prioritizaciju infrastrukturnih projekata, zadatak sektorskih grupa je i izrada Projektnog identifikacionog formulara (PIF) i Ocjena strateškog značaja (SRA), što treba da omogući podatke za donošenje odluke o GAP analizi (Gap Assessment of the Project) predloženih projekata. U okviru toga se, između ostalog, definiše i dinamika implementacije projekata, identifikuju izvori finansijskih sredstava i procijenjuje vrijednost projekta.

U decembru 2019. godine usvojen je i Zakon o javno-privatnom partnerstvu.

Sa ovim se može konstatovati da je delokrug predviđenih aktivnosti ovog pravca u potpunosti pokriven adekvatnim mjerama preko drugih institucija i administrativnih struktura.

U cilju definisanja legalizacije stambene neformalne izgradnje i njezine revitalizacije donešeno je zakonsko rješenje za bespravne objekte (2017. godine) i Izmjene u krivičnom zakoniku o bespravnoj gradnji i time je otpočeo proces legalizacije.

Analiza prostora i postojećeg stanja bespravno izgrađenih objekata nije izvršena, kao ni studije izvodljivosti. U skladu sa usvojenim Planom pretvaranja neformalnih naselja u formalna i regularizacija objekata sa posebnim akcentom na seizmičke izazove (2010. godine), urađena su dva pilot projekta (okončana u 2013. godini), koja su rezultirala predlogom planskog dokumenta na nivou DUP-a koji je sadržao rješenja infrastrukture prilagođena stvarnom stanju područja opterećenih intezivnom neformalnom gradnjom.

Stupanjem na snagu Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata, 2017. godine započet je proces legalizacije bespravnih objekata.

Budući da je ovim zakonom uspostavljen novi sistem planiranja prostora i izgradnje objekata (predviđena je izrada novog državnog planskog dokumenta za cijelu teritoriju Crne Gore,

značajne izmjene uvedene su u dijelu uslova izgradnje objekata i dr.), to se nametnula potreba da se uredi i pitanje legalizacije bespravnih objekata, koje je nužno sa aspekta obezbjeđenja sveobuhvatnosti i kontinuiteta sistema. Shodno Zakonu samo se mogu legalizovati bespravni objekti predviđeni planskim dokumentom, ili važećim ili Planom generalne regulacije Crne Gore, koji je državni planski dokument.

U okviru sprovođenja ove mjere, iz budžeta Ministarstva, Javnog preduzeća Morsko dobro i „Regionalni vodovod Crnogorsko primorje“ obezbijeđen je iznos od 600.000 eura za izradu orto foro snimka teritorije Crne Gore, koji je izrađen u periodu 2017-2018 godine.

Takođe, iako nisu bila obezbijeđena sredstva za sprovođenje medijske kampanje postupka legalizacije bespravno sagrađenih objekata, uz podršku medija sprovedena je kampanja **„Legalizuj se, isplati se“**.

Naime, Ministarstvo održivog razvoja i turizma je, u saradnji sa kompanijom MAMA international doo Podgorica, izradilo spot, radijski džingl, štampane brošure i organizovalo rad Call centra 19899, dok je u saradnji sa jedinicama lokalne samouprave i nevladinim organizacijama organizovalo niz tribina na temu legalizacije bespravnih objekata.

Medijska kampanja „Legalizuj se, isplati se“ počela je 1. marta 2018. godine, i sprovedena: emitovanjem spota na televizijama, radijskog džingla na radio stanicama, distribuiranjem brošura u dnevnim novinama i prostorijama jedinica lokalne samouprave, kroz rad Call centra 19899, i kao što je navedeno održavanjem javnih tribina.

Tri štampana medija (Pobjeda, Vijesti i Dan) besplatno su objavila insertaciju sa detaljnim upustvima kako da građani legalizuju svoje objekte. Takođe, insertacije su dostavljene svim crnogorskim opštine, u cilju dalje distribucije građanima. Kampanju su pratila intenzivna gostovanja predstavnika Ministarstva u svim medijima.

Radom Odjeljenja za PR Ministarstva, ugovoren je značajan broj tekstova i objava, a na sajtu Ministarstva postavljen je baner na čiji klik građani mogu dobiti sve raspoložive informacije o legalizaciji bespravnih objekata.

Insertacija/bošura sa osnovnim informacijama o legalizaciji podijena je uz dnevnu štampu 19.03.2018.:POBJEDA: 5.500 primjeraka, DAN: 11.000 primjeraka i VIJESTI: 7.500 primjeraka

Insertacija/brošura sa osnovnim informacijama o legalizaciji poslata je i u sledeće opštine: Ulcinj – 7.000 primjeraka, Bar – 7.000 primjeraka, Budva – 2.000 primjeraka, Pljevlja – 2.000 primjeraka, Cetinje – 1.500 primjeraka, Rožaje – 1.000 primjeraka, Berane – 800 primjeraka, Plav – 1.500 primjeraka, Andrijevica – 100 primjeraka, Podgorica – 17.000 primjeraka, Nikšić – 500 primjeraka, Herceg Novi – 1.000 primjeraka, Bijelo Polje – 2000, Kolašin 700, Tivat- 2,500, Mojkovac 300, Tuzi 500, Kotor,1000, Plužine i Žabljak 300

Spot za legalizaciju emitovan je na televizijskim stanicama od 02.03. – 25.03.2018.godine, kako slijedi: TVCG - 45 puta, TV Vijesti - 111, Prva - 55, Pink - 90, TV 777 - 8 puta.

Call centar - Info telefon 19899 za potrebe Ministarstva održivog razvoja i turizma Crne Gore u okviru Projekta Legalizacija bespravnih objekata u period od 1. marta do 30. aprila 2018. godine, je primio ukupno 1629 poziva.

Rok za podnošenje zahtjeva za legalizaciju shodno zakonu je bio devet mjeseci od dana stupanja na snagu, i isti je istekao 16. jula 2018. godine. Shodno podacima dostavljenim od strane jedinica lokalne samouprave, podnijeto je oko 51.000 zahtjeva.

Prema podacima iz prvog kvartala 2020. godine, od oko 51000 podnijetih zahtjeva za legalizaciju na nivou države, obrađeno je preko 38000 zahtjeva. U najvećem broju jedinica lokalne samouprave je visok procenat obrade podnijetih zahtjeva: u Bijelom Polju, Nikšiću Kolašinu, Petnjici, Pljevljima i Kotoru svi primljeni zahtjevi su obrađeni, dok je u pojedinim opštinama procenat obrade zahtjeva i do 90% od ukupnog broja.

Donijeto je 913 rješenja o legalizaciji. U opštini Nikšić donijeto je 253 rješenja o legalizaciji, u opštini Bijelo Polje donijeto je 104 rješenja o legalizaciji, Podgorici 76, u opštini Tuzi 77, opštini Tivat 41, Žabljaku 31, Šavniku 2, Rožajima 47, Plužinama 26, Pljevlja 8, Plav 5, Mojkovac 17, Kotor 22, Kolašin 15 Gusinje 36, Danilovgrad 64, Cetinje, 39, Budvi 14, Beranama 10, Andrijevici 26, dok u Baru, Herceg Novom, Ulcinju i Petnjici nije donijeto ni jedno rješenje o legalizaciji.

Od ukupnog broja obrađenih zahtjeva, donijeto je 4262 rješenja o prekidu postupka, od čega je značajno veći dio rješenja (oko 2600) donijeto radi neusklađenosti sa planovima, oko 250 rješenja je donijeto radi rješavanja imovinsko pravnih odnosa, dok za određeni broj slučajeva opštine nijesu dostavile detaljne podatke.

Shodno Zakonu, rješenje o legalizaciji, se može donijeti za bespravni objekat koji je izgrađen u skladu sa osnovnim urbanističkim parametrima važećeg planskog dokumenta donešenog do stupanja na snagu ovog zakona, odnosno planskog dokumenta donijetog shodno Zakonom propisanoj proceduri. Ali ukoliko to nije slučaj, postupak se prekida do donošenja Plana generalne regulacije Crne Gore. Takođe, uslov za donošenje rješenja o legalizaciji su riješeni imovinsko pravni odnosi na objektu i zemljištu na kome je objekat izgrađen tako da je to takođe jedan od razloga za prekid postupka.

Nakon rješavanja prethodnog pitanja, odnosno donošenja planske dokumentacije ili rješavanja imovinsko pravnih odnosa postupci će se nastaviti.

Prema prikupljenim podacima, obračunat je i naplaćen dio prihoda od naknade za komunalno opremanje za bespravne objekte: u budžete jedinica lokalne samouprave je uplaćeno 1,639,918 € na ime ove naknade, dok je obračunati iznos 3,133,505 €. Naime, naknada za komunalno opremanje građevinskog zemljišta, po zahtjevu vlasnika bespravnog objekta može da se plaća jednokratno ili u jednakim mjesečnim ratama, na period od 10 ili 20 godina.

Na osnovu člana 169 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata jedinica lokalne samouprave je dužna da sredstva ostvarena od naknade za komunalno opremanje građevinskog zemljišta za bespravne objekte i naknade za korišćenje prostora iz člana 168 ovog zakona, koristi za komunalno opremanje građevinskog zemljišta i za obezbjeđivanje alternativnog smještaja, u skladu sa ovim zakonom. Znači, sredstva prikupljena u procesu legalizacije će se ulagati u one prostore na kojima su izgrađeni bespravni objekti, u izradnju nedostajuće infrastrukture, objekata od javnog interesa. Krajnji cilj odnosno rezultat koji očekujemo je podizanje kvaliteta života građana i uređen i opremljen prostor.

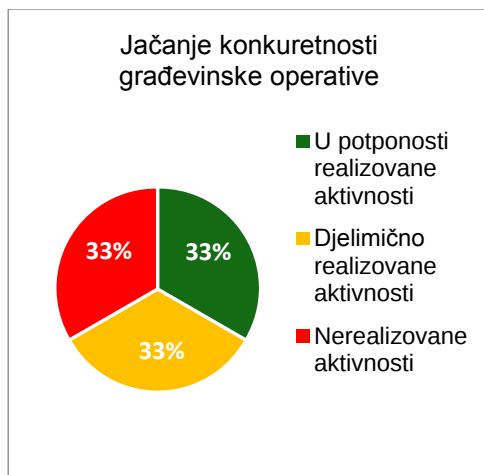
Imajući u vidu broj podnijetih zahtjeva (preko 50.000), činjenica je da obrada i rješavanje istih predstavlja izazov za administracije na lokalnom nivou. Takođe, postupak legalizacije je nova procedura, te ne postoji praksa u postupanju. Procedura podrazumijeva utvrđivanje ispunjenosti više uslova-usklađenosti sa planskim dokumentima, riješene imovinsko pravne odnose na zemljištu i objektu, i uključenost i volju podnosilaca zahtjeva –bespravnih graditelja.

Ministarstvo održivog razvoja i turizma vodi kontinuiranu komunikaciju sa jedinicama lokalne samouprave koje su nosioci ovog procesa sa ciljem sprovođenja zakona na efikasan način.

U okviru privlačenja stranih investicija u građevinarstvu potrebno je bilo definisati uslove i podsticati otvaranje stranih škola u cilju podsticaja privlačenja stranih investicija i kupovine nekretnina u Crnoj Gori. Opštim zakonom o obrazovanju i vaspitanju nijesu predviđeni nikakvi posebni uslovi za privatna lica strane državljanke koji mogu osnivati ustanove obrazovanja, a definisani su i uslovi za odvijanje nastave na stranom jeziku i rad nastavnika koji su strani državljani. Osim toga, u okviru uslova za osnivanje obrazovne ustanove predviđeno je i da se ista može osnovati ako je odobren inostrani obrazovni program. U skladu sa tim, Ministarstvo prosvjete je do sada licenciralo 5 privatnih osnovnih škola. čiji su osnivači strani državljani: u 4 se nastava realizuje na engleskom jeziku, a u jednoj na crnogorskom; u 4 od ove škole se realizuje i predškolski obrazovni program. Jedna škola ima licencu za srednjoškolsko obrazovanje na engleskom jeziku. Organizacija i uslovi za obavljanje obrazovnog i vaspitnog rada u oblastima: predškolskog vaspitanja i obrazovanja, osnovnog obrazovanja i vaspitanja, srednjeg opšteg obrazovanja, stručnog obrazovanja, vaspitanja i obrazovanja lica sa posebnim potrebama i obrazovanja odraslih uređeno je Opštim zakonom o obrazovanju i vaspitanju ("Sl.I RCG" 064/02, 031/05, 049/07, "Sl.I CG" 004/08, 021/09, 045/10, 073/10, 040/11, 045/11, 036/13, 039/13, 044/13, 047/17). Ovim Zakonom nijesu predviđeni posebni uslovi za privatna lica strane državljanke koji mogu osnivati ustanove obrazovanja ("Privatnu ustanovu može da osnuje domaće i strano pravno ili fizičko lice"), a definisani su i uslovi za odvijanje nastave na stranom jeziku i rad nastavnika koji su strani državljani. Osim toga, u okviru uslova za osnivanje obrazovne ustanove predviđeno je i da se ista može osnovati ako je odobren inostrani obrazovni program (Nacionalni savjet je tijelo koje obavlja poslove iz domena odobrenja obrazovnih programa).

Zaključak je da je strateško opredjeljenje 4 (SO4), a koje ima veoma značajno mesto u realizaciji Strategije u cilju razvoja građevinarstva, postiglo zadovoljavajući nivo stepana realizacije predviđenih mjera i time doprinijelo u ostvarivanju okvirnog cilja strategije.

II.5. Strateško opredjeljenje 5 (SO5) - Jačanje konkurentnosti građevinske operative

JAČANJE KONKURENTNOSTI GRAĐEVINSKE OPERATIVE	
U potpunosti realizovane aktivnosti	3
Djelimično realizovane aktivnosti	3
Nerealizovane aktivnosti	3
Σ	9

Preduslov dugoročnog razvoja građevinarstva su građevinske firme. One treba da su teritorijalno pravilno raspoređene, na visokom organizacijskom i tehničko-tehnološkom nivou sa podignutim obrazovnim nivoom zaposlenih kadrova, funkcionalno integrisane u više oblike i u vezi sa drugim firmama koje su osposobljene za razvojno istraživački rad, koje imaju bolju kvalifikacijsku strukturu, bolju unutrašnju organizaciju, ime na domaćem i eventualno stranom tržištu, koje u svom poslovanju primjenjuju marketing koncepciju i prate razvoj tržišnih potreba. U stabilnim opštim uslovima, samo preko takvih firmi, može ući savremena tehnologija, kvalitetnije i jeftinije građenje. Ove konstatacije u Strategiji razvoja građevinarstva mogu se postići na duži rok sa konkretnom podrškom države i banaka (kreditna, poreska i druge vrste olakšica) u nabavci savremenih postrojenja, opreme i mehanizacije i stvaranju kapaciteta za proizvodnju građevinskih materijala.

Ka postizanju navedenog cilja Strategijom su definisane potrebne aktivnosti, odnosno Pravci djelovanja:

1. Utvrditi sistem podsticajnih mjera građevinskim firmama za uvođenje Sertifikovanog sistema upravljanja kvalitetom i uvođenje sistema upravljanja izvršenjem;
2. Ponuditi finansijske i ostale mehanizme preko Investiciono razvojnog Fonda Crne Gore i ostalih institucija za unaprjeđivanje tehničke, organizacione i druge osposobljenosti građevinske operative;
3. Kontinuirano sprovoditi aktivnosti na suzbijanju bespravne gradnje i rada na "crno", kao generatora sive ekonomije;
4. Implementirati postupak klasifikacije i kvalifikacije u javne radove;
5. Inicirati periodično prikupljanje i publikovanje podataka od strane Privredne komore –sektora za građevinarstvo, kao osnov za preduzimanje mjera podsticaja za unapređenje ljudskih resursa i privrednih društava u cjelini;
6. Povezivati društva u saveze (klastere) uz aktivno učešće Vlade, Privredne komore, lokalne samouprave, Univerziteta, sindikata i drugih;
7. Regulisati primjenu najsavremenijih mjera bezbjednosti i zaštite zdravlja pri radu;
8. Implementirati FIDIC modele uslova ugovora u domaćim građevinskim projektima;
9. Podsticati razvoj i formiranje jakih konsultantskih i projektantskih firmi.

Napredak u odnosu na zaključke

Danas je u svijetu napravljen veliki korak naprijed u smislu kvaliteta izgrađene okoline, ali su i otvorena mnoga aktuelna pitanja kao što su održivost, zaštita okruženja, niskog utroška energije, što je pokazalo potrebu za iznalaženjem novih rješenja u tehnologiji građenja i uvođenja novih standarda i regulativa u cilju zaštite kvaliteta u građevinarstvu. Zato je na početku Strateškog

opredjeljenja 5 stavljen kao prvi pravac djelovanja - Utvrđivanje sistema podsticajnih mjera građevinskim firmama za uvođenje sertifikovanih sistema upravljanja kvalitetom i uvođenje sistema upravljanja izvršenjem, upravo iz razloga da crnogorske firme učinimo konkurentnim ili bar ravnopravnim u nastupima kako na svom, tako i na inostranom tržištu.

U vezi sa navedenim, Ministarstvo ekonomije u kontinuitetu stimuliše uvođenje ISO i EU standarda u firmama kroz Programsku liniju za uvođenje međunarodnih standarda u okviru Programa za podsticanje konkurentnosti privrede. Pravo učešća u ovoj programskoj liniji imaju preduzetnici, mikro, mala i srednja preduzeća. Podrška je namijenjena za sufinansiranje troškova sljedećih aktivnosti:

- Komponenta I – Akreditacija tijela za ocjenjivanje usaglašenosti;
- Komponenta II - Uređenje poslovanja u skladu sa zahtjevima međunarodnih standarda poslovanja (implementacija/sertifikacija/resertifikacija):- MEST EN ISO 9001:2016 Sistemi menadžmenta kvalitetom; - MEST ISO 45001:2018 Sistemi menadžmenta zaštitom zdravlja i bezbjednošću na radu; - MEST EN ISO 14001:2016 Sistemi menadžmenta životnom sredinom; - MEST ISO/IEC 20000-1:2017 Informacione tehnologije - Upravljanje uslugama; - MEST EN ISO 18513:2009 Usluge u turizmu - Hoteli i ostali tipovi turističkog smještaja; - MEST ISO/TR 21102:2018 Avanturistički turizam - Vodiči - Stručno osoblje; - MEST ISO/IEC 27001:2014 Informaciona tehnologija - Bezbjednosne tehnike - Sistemi menadžmenta bezbjednošću informacija; - MEST ISO 50001:2018 Sistemi upravljanja energijom. Ukupan budžet za realizaciju Programske linije u 2019. godini za uvođenje međunarodnih standarda iznosio je 140.000,00 eura. Ministarstvo ekonomije odobrava refundaciju dijela troškova u visini do 70% za mikro i mala preduzeća odnosno do 60% za srednja preduzeća, iznosa opravdanih troškova bez PDV-a, a u maksimalnom iznosu do 5.000,00 eura bez PDV-a. U 2019. godini Ministarstvo ekonomije je podržalo 10 firmi iz oblasti građevinarstva u uvođenju standarda.

Početak realizacije Strategije je period post-ekonomske krize koja je bila 2008 godine. Zbog toga, mjera "Ponuditi finansijske i ostale mehanizme za unapređivanje tehničke, organizacione i druge osposobljenosti građevinske operative preko Investiciono razvojnog fonda Crne Gore i ostalih institucija" može se ocijeniti kao realna i neophodna.

Osnivanjem Investiciono-razvojnog fonda, Vlada Crne Gore je obezbijedila efikasan mehanizam za podršku privrednom razvoju, posebno imajući u vidu tada aktuelnu ekonomsko-finansijsku krizu. Djelatnost Fonda definisana je kroz odobravanje kredita i izdavanje garancija, obavljanje poslova vezanih za prodaju kapitala u portfelju Fonda, kao i vršenje ostalih poslova kojima se obezbjeđuje podrška privrednom razvoju.

Izvjestaji o realizovanim kreditima su objavljeni na internet stranici IRF po godinama, ali nema mogućnosti da se istraži koliko je ukupno bilo preduzeća iz oblasti građevinarstva, niti koji su to iznosi bili u pitanju.

Integralni dio ovog strateškog opredjeljenja su svakako i „Aktivnosti na suzbijanju bespravne gradnje i rada na „crno“, kao generatora sive ekonomije u oblastima zaštite prostora i građevinarstvu“. Ovo je, ako se može tako nazvati rak-rana cijelog regiona, a ne samo Crne Gore, jer je u čitavom regionu na neki način ozakonjen termin bespravna gradnja i neformalna naselja. Suzbijanje ovih aktivnosti, u prošlosti, a i sada, vrši se preko organizovanog inspeksijskog nadzora.

Inspeksijski nadzor u oblasti uređenja prostora i izgradnje objekata pokazao se kao nedovoljno efikasan da se izbori sa gorućim problemom nelegalne gradnje u Crnoj Gori.

Dok Crna Gora hronično ima ogroman broj nelegalno sagrađenih objekata, kojih je prema procjenama više od 100 hiljada, aktivnosti tri inspekcije (urbanistička, građevinska i inspekcija zaštite prostora) koje su bile zadužene za oblast uređenja prostora i izgradnje objekata po zakonu koji je važio do pred kraj 2017. godine više su nego skromne. Od 2014. godine, kada je posljednji put izmijenjen Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata, pa do njegovog stavljanja van snage, ove tri inspekcije su ukupno izvršile više od 13 hiljada inspeksijskih pregleda, a utvrdile postojanje svega 2.800 nepravilnosti. Kroz prekršajne naloge naplaćeno je manje od 40 hiljada eura kazni, dok je kroz vođenje postupaka pred sudom za prekršaje naplaćeno dodatnih oko 100 hiljada eura.

Samo je jedna od tri inspekcije tokom tog četvorogodišnjeg perioda imala zaposlene sve inspektore koji su predviđeni aktima o sistematizaciji, a podaci iz izvještaja pokazuju da što je neka inspekcija imala manje ljudi, manji je imala i prosjek inspekcijskih pregleda po jednom inspektoru. Za sve ovo vrijeme, sve tri inspekcije zajedno podnijele su oko 450 krivičnih prijava.

Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata, usvojenim u jesen 2017, unio je velike promjene i u oblast inspekcijskog nadzora. Prema ovom zakonu, poslove inspekcijskog nadzora u oblasti planiranja i izgradnje vrši Ministarstvo održivog razvoja i turizma. U okviru Ministarstva je u oktobru 2017. godine formiran Direktorat za inspekcijske poslove i licenciranje. Prema sistematizaciji, u okviru navedenog direktorata trebalo bi da bude zaposleno 70 inspektora: 23 za južni, 26 za centralni i 20 za sjeverni region. Ovo predstavlja značajno povećanje broja inspektora u odnosu na dosadašnje stanje, kada je u okviru Inspekcije za urbanizam, Inspekcije zaštite prostora i Inspekcije za građevinarstvo radilo manje od 30 inspektora. Stav je da će „sjedinjavanje nadležnosti nekadašnje tri inspekcije u jednu urbanističko-građevinsku olakšati rad inspektorima, a istovremeno i jasno definisati nadležnosti, čime će se poboljšati efikasnost. Međutim, do realizacije zapošljavanja planiranog broja inspektora nije došlo. Trenutno je u radnom odnosu u okviru građevinsko-urbanističke inspekcije oko 20-ak inspektora.

Urbanističko-građevinska inspekcija je u periodu od 01.01.- 31.12.2018. godine izvršila 2.636 inspekcijskih pregleda i to: 1.324 pregleda u postupku redovne inspekcijske kontrole, 839 po podnijetim inicijativama i 473 kontrolna inspekcijska pregleda, a u periodu od 01.01.-31.12.2019. godine izvršila 2662 inspekcijska pregleda i to: 820 u postupku redovne inspekcijske kontrole, 1148 po podnijetim inicijativama i 694 kontrolna inspekcijska pregleda.

Prioritetni pravac djelovanja u pogledu Implementacije postupaka klasifikacije i kvalifikacije u javne radove sa tri prapratne mjere nije otpočet u potpunosti, tako da bi predložene mjere trebalo realizovati van ovog vremenskog okvira.

Prikupljanje podataka o građevinarstvu i formiranje statistike daju jasan iskaz stanja u ovom sektoru tako da je iniciranje aktivnost ka periodičnom prikupljanju i publikovanju podataka od strane Privredne komore - Odbora udruženje građevinarstva i industrije građevinskih materijala, kao osnov za preduzimanje mjera podsticaja za unapređenje ljudskih resursa i privrednih društava u cjelini, sa dvije mjere, bilo u funkciji građenja kapaciteta i jačanje konkurentnosti građevinske operative. U okviru kratkoročnih indikatora statistike građevinarstva, Monstat prikuplja, obrađuje i prezentuje podatke o promjenama nastalim u oblasti građevinarstva. Obuhvata preduzeća koja se bave poslovima visokogradnje, niskogradnje, hidrogradnje, izolaterskim, instalaterskim i montažerskim radovima u građevinarstvu, te inženjeringom i projektovanjem, i njihovu aktivnost u zemlji i inostranstvu.

Statistika građevinarstva prikuplja podatke putem godišnjih istraživanja o građevinskim radovima, o zgradama građenim u organizaciji individualnih vlasnika, o potrošnji građevinskog i pogonskog materijala i o porušenim zgradama sa stanovima i adaptacijama stambenog prostora.

Pored godišnjih istraživanja, i na nivou kvartala se prikupljaju podaci o građevinskim radovima koji treba da obezbijede rezultate građevinske aktivnosti po vrsti objekata, o cijenama stanova novogradnje koje se koriste u cilju sagledavanja nivoa prosječnih cijena stanova novogradnje kao i podaci o građevinskim dozvolama koje pokazuju buduće kretanje građevinske djelatnosti. Osim toga, u okviru drugih izvještaja i istraživanja, kao što je naprimjer istraživanje Strukturne biznis statistike (SBS), Monstat objavljuje specifične podatke po oblastima, pa tako i za oblast građevinarstva. Međutim, Privredna komora u okviru Udruženja za građevinarstvo i proizvodnju građevinskih materijala, nije dovoljno pažnje posvetila razmatranju ovih statističkih pokazatelja.

Poslednje decenije, koncept klastera je postao centralna ideja konkurentnosti i ekonomskog razvoja u Evropi, i čitavom svijetu. Povezivanja preduzeća u klastere je prihvaćeno kao efikasan instrument za jačanje konkurentnosti preduzeća, i njihovo osposobljavanje da proizvode robe i usluge višeg stepena prerade kojima će stvarati dohodak na domaćem i međunarodnom tržištu. Ovaj trend je zadržan i u Strategiji razvoja građevinarstva preko predloženih mjera u ovom Strateškom opredjeljenju, a to su "Povezivanje društava u saveze (klastere), usvajanje programa akcija za stvaranje klastera i povezivanje crnogorskih građevinskih društava radi zajedničkog nastupa na domaćim ili inostranim tržištima". U realizaciji ovih mjera evidentirana je intenzivna dinamika aktivnosti. Usvojena je Strategija za održivi ekonomski rast Crne Gore kroz uvođenje

klastera (2012-2016. godine), kojom je predviđeno, kad je u pitanju rast MSP, da se treba koncentrisati na proizvodnju i preradu drveta, građevinarstvo, poljoprivredu i preradu hrane i turizam. Registar klastera vodi Ministarstvo ekonomije.

Za potrebe Strategije za održivi ekonomski rast Crne Gore kroz uvođenje klastera rađena je i Studija o mogućnostima finansiranja inicijativa zasnovanih na klasterima u Crnoj Gori.

Osim toga, Ministarstvo ekonomije u okviru Programa povećanja konkurentnosti privrede, ima posebnu programsku liniju Program podsticanja razvoja klastera u Crnoj Gori do kraja 2016. godine. Ovaj program predstavlja ključni program Vlade namijenjen konkretno razvoju klastera, kojim se teži prevazilaženje "uskih grla" u proizvodnji kod klastera kroz nabavku zajedničke opreme za proizvodnju.

Još mogućnosti za razvoj klastera pruža i Program povećanja regionalne i lokalne konkurentnosti kroz usklađivanje sa međunarodnim standardima poslovanja za period 2014-2016. godine, koji ima za cilj podršku preduzetnicima, MSP i klasterima, posebno onima sa sjevera i iz manje razvijenih opština, kako bi se poboljšala njihova konkurentnost.

Klasterkom sektoru pomaže i Investiciono-razvojni fond (IRF) koji ima za cilj pružanje kreditne i garantne podrške MSP u Crnoj Gori, kroz nekoliko aktuelnih programa.

Postoji značajan broj mogućnosti za finansiranje realizacije mjera iz Strategije za održivi ekonomski rast Crne Gore kroz uvođenje klastera, kroz EU programe koje bi mogli koristiti učesnici u inicijativama klastera u Crnoj Gori. Ti fondovi mogu predstavljati značajnu priliku za klastere, kao i druge komplementarne aktivnosti koje uključuju šire strukture za podršku inovacijama, razvoj preduzetništva, unapređenje veza između istraživanja i industrije, te inicijative i projekte u određenim sektorima.

U okviru Horizonta 2020 dostupni su alternativni izvori sredstava za istraživanja i inovacije, međusektorski razvoj i veze između aktera na polju istraživanja i MSP, uz obezbjeđivanje dodatne međunarodne saradnje. COSME nudi niz mogućnosti za finansiranje namijenjenih konkretno MSP, čiji ukupni budžet iznosi 2,3 milijarde eura za period 2014-2020. godina. Objavljeni konkursi posebno se odnose na turizam i unapređenje klastera za potrebe razvoja MSP. Evropska investiciona banka (EIB) obezbjeđuje niz kredita i garancija, koji predstavljaju djelotvorne instrumente koje bi klasteri trebalo više da koriste.

Kreditni se obično koriste za potrebe istraživanja i obrazovanja, energetike, ekonomije znanja i zaštite životne sredine. Uz to, EIB obezbjeđuje i sredstva za potrebe istraživanja i razvoja, dok istovremeno ima za cilj rast i širenje MSP. Evropski investicioni fond (EIF) je uložio značajna sredstva u Crnu Goru kako bi se preduzetnicima omogućio pristup sredstvima i kreditima. EIB takođe obezbjeđuje i sredstva za istraživački rad. Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD) obezbjeđuje programe podrške MSP koji bi posebno trebalo da interesuju crnogorska MSP. Umjesto finansijskih grantova, EBRD stavlja akcenat na unapređenje vještina i podsticanje prenosa znanja i vještina specifičnih za određene djelatnosti. U dokumentu Studija o mogućnostima finansiranja inicijativa zasnovanih na klasterima u Crnoj Gori, nalaze se i preporuke za bolje korišćenje EU sredstava za razvoj klastera.

Kada se govori o građevinskoj operativi, ne može se zaobići važan segment i "Regulisanje primjene najsavremenijih mjera bezbjednosti i zaštite zdravlja pri radu koji se izražavaju najviše kroz usvajanje propisa i normi, u vezi mjera bezbjednosti i zaštite zdravlja pri radu u građevinarstvu". U ovom pravcu djelovanja predloženom u Strategiji razvoja građevinarstva ostvareno je sledeće:

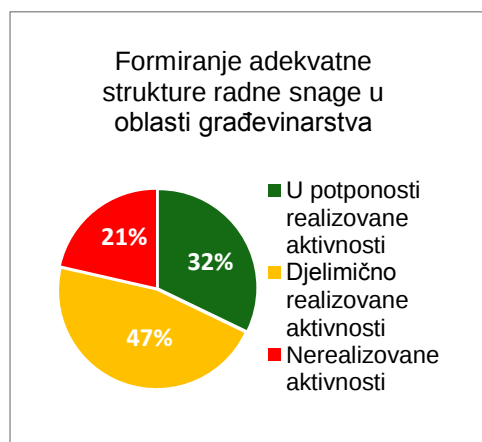
Donešen je Zakon o zaštiti i zdravlju na radu 2014. godine kojim je zamijenjen Zakon o zaštiti na radu iz 2004. godine, kojima su transponovani relevantni evropski propisi. Osim toga, donešeni su i brojni pravilnici u vezi različitih opasnosti i mjera zaštite, a posebno: Pravilnik o mjerama zaštite na radu na privremenim ili pokretnim gradilištima (2019. godine) kojim je zamijenjen Pravilnik o zaštiti na radu u građevinarstvu iz davne 1968. godine.

Realizacija predviđenih mjera "Implementacije FIDIC modele uslova ugovora u domaćim građevinskim projektima i izmjena i dopunu propisa/pratećih akata (obrazaca i standardnih formulara) o javnim nabavkama u djelu modela ugovora koji treba da bude baziran na FIDIC-ovim uslovima saglasno domaćoj regulativi", je obiman i odgovoran posao koji bi umnogome poboljšao stepen realizacije i kvalitet radova u građevinarstvu. Međutim, FIDIC uslovi se implementiraju još uvijek samo na određenim projektima, iako su izmjenama zakona o javnim nabavkama i

podzakonskih akata o obrascima koji se koriste u javnim nabavkama, u 2015. godini, stvorene pretpostavke za primjenu FIDIC modela ugovora za javne nabavke radova. Pomenutim izmjenama obrazaca javnih nabavki, izmijenjeni su obrasci u kojima je bio definisan oblik ugovora o građenju, koji je bio obavezan za primjenu, uz manju mogućnost modifikacije i prilagođavanja date forme. Nažalost, do sada koliko je poznato, FIDIC model ugovora nije korišćen u postupku javnih nabavki koje se sprovode prema Zakonu o javnim nabavkama.

"Podsticati razvoj i formiranje jakih konsultantskih i projektantskih firmi" je poslednji pravac djelovanja u 5. Strateškom opredjeljenju. Konstatacija Strategije je da slijede značajni infrastrukturni i ostali kapitalni projekti sa većim investicionim ulaganjima, koji trebaju korist jakih konsultantskih i projektantskih firmi posebno u specijalističkim oblastima preko uvođenja obuka u ugovaranju i vođenju projekata, superviziji na principima zahtjeva i uputstava svetski poznatih finansijskih institucija, vođenju, projektovanju i nadzoru u svim kategorijama infrastrukturnih projekata, zaštiti životne sredine, održivog razvoja, strateškom planiranju, vodosnabdevanju, prečišćavanju otpadnih voda, upravljanju čvrstim otpadom, projektima iz energetike, energetske efikasnosti, obnovljivih izvora energije itd. Nažalost, može se konstatovati da nije bilo podsticajnih mjera iz razloga što još uvijek nije prepoznat značaj kompanija ovog tipa. U cilju podsticaja formiranja građevinskih kompanija većeg kapaciteta i imajući u vidu da je država dio svojih nadležnosti delegirala privatnom sektoru, Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata za kompanije koje se bave revizijom tehničke dokumentacije i stručnim nadzorom, propisao je obavezu zapošljavanja minimum četiri inženjera različitih struka, ali privredni sektor nije podržao ovakvo zakonsko rješenje bez obzira što su tu djelatnost mogli da obavljaju samo crnogorski državljani.

II.6. Strateško opredjeljenje 6 (SO6) - Formiranje adekvatne strukture radne snage u oblasti građevinarstva

FORMIRANJE ADEKVATNE STRUKTURE RADNE SNAGE U OBLASTI GRAĐEVINARSTVA	
U potpunosti realizovane aktivnosti	9
Djelimično realizovane aktivnosti	13
Nerealizovane aktivnosti	6
Σ	28

Posljednjih godina razvoj ljudskih resursa je predmet mnogih proučavanja, analiza i promjena širom Evrope. Na to su, svakako, uticali novi prodori informacione tehnike i tehnologije, promjene na tržištu rada, trendovi i potrebe u sferi zapošljavanja, promjene u ekonomiji, društvene i političke okolnosti. U cilju formiranja adekvatne strukture radne snage u oblasti građevinarstva neophodno je slijediti principe održivog razvoja i u tom pravcu definisane preporuke za razvoj obrazovnog procesa. Ove preporuke nalažu da obrazovanje treba da bude: usaglašeno sa sadašnjim ali i budućim potrebama tržišta rada, dostupno svima, doživotno, fleksibilno – mobilno, efektivno, zasnovano na saradnji i partnerstvu integrativni dio ukupnog sistema kvalifikacija, racionalno, funkcionalno i usmjereno ka postizanju održivog razvoja. Odnosno, stručno obrazovanje i obuka radne snage treba da pruže svakom pojedincu mogućnost pune socijalne participacije i unapređivanje kvaliteta života.

U tom smislu Strategijom razvoja građevinarstva bilo je predloženo:

1. Dovršavanje procesa reforme obrazovanja naročito u pogledu sistema nacionalnog okvira kvalifikacija;
2. Povećanje javnih izdvajanja za obrazovanje i razvoj ljudskih resursa i njihovo pravilno usmjeravanje;
3. Razvoj stručnog obrazovanja svih nivoa u cilju prevazilaženja problema deficitarnosti kadrova za određene profesije i unapređenje struke uvođenjem novih metoda i tehnologija;
4. Usklađivanje upisne politike sa potrebama tržišta rada i strateškim opredjeljenjima razvoja CG; Popularizacija građevinske struke kod učenika;
5. Uključivanje obrazovanja odraslih i dalji razvoj ljudskih resursa kao sastavni dio politike obrazovanja i kao preduslov za produženje ovlašćenja i licenci za rad;
6. Sprovođenje aktivnosti na podizanju svijesti kod poslodavaca i menadžera u kompanijama o važnosti cjeloživotnog učenja daljeg ulaganja u razvoj ljudskih resursa i stvaranje organizacija koje uče;
7. Uvođenje programa obrazovanja za dokvalifikaciju, prekvalifikaciju, usavršavanje i specijalizaciju, obrazovanje uz rad i druge oblike obrazovanja, u skladu sa definisanim potrebama na tržištu rada. Prioritet treba dati obuci i prekvalifikaciji za poznatog poslodavca;
8. Postepeno povećanje broja i kvaliteta radne snage sa visokim i postdiplomskim obrazovanjem;
9. Uvođenje principa održivog razvoja u srednjem i visokom obrazovanju.
10. Uspostavljanje bolje koordinacije na području istraživanja i razvoja putem partnerstva relevantnih učesnika: pojedinaca, kompanija, socijalnih partnera i vlasti;
11. Iniciranje korišćenja sredstava EU fondova pri kreiranju zajedničkih projekata (socijalnih partnera) koji podržavaju podizanje kvaliteta i dostupnosti učenja mladih i odraslih;

12. Obezbjedenje učestvovanja strukovnih udruženja (Savez arhitekata, Udruženje geodeta, Savez inženjera i tehničara i Inženjerske komore) u procese doživotnog učenja i stručnog usavršavanja, kao jedna od mjera i uslova za produženje ovlaštenja i licenci.

Napredak u odnosu na zaključke

U cilju formiranja adekvatne strukture radne snage u oblasti građevinarstva, prvi korak je bilo "Dovršavanje procesa reforme obrazovanja naročito u pogledu sistema nacionalnog okvira kvalifikacija". Saglasno tome, 2010. godine je usvojen Zakon o nacionalnom okviru kvalifikacija, a 2011. godine Standardna klasifikacija zanimanja. Standardna klasifikacija zanimanja izrađena je prema načelima i sistemu Međunarodne standardne klasifikacije zanimanja (ISCO-08), odnosno njene evropske verzije (ISCO-08).

U prvim godinama nakon usvajanja Strategije, Vlada Crne Gore je preduzela odgovarajuće mjere za "Povećanje javnih izdvajanja za obrazovanje i razvoj ljudskih resursa i njihovo pravilno usmjeravanje" i od 2010. do 2012. godine izdvajanja su porasla od 4,7% na 5,0%, ali od 2012. godine su se postepeno smanjivala i u 2016. godine iznose samo 4,3% u odnosu na BDP.

Počev od fiskalne 2005. godine Ministarstvo prosvjete primjenjuje programski budžet koji se sastoji od 10 programa. Budžetom Ministarstva prosvjete određuje se iznos sredstava za sektor srednjeg obrazovanja koji izvodi javno važeće obrazovne programe, za ustanove čiji je osnivač Država. Privatne ustanove srednjeg obrazovanja finansiraju se iz sredstava osnivača.

Pored izdvajanja iz javnih prihoda, Vlada izdvaja i posebna sredstava za obrazovni sistem kroz Kapitalni budžet, u okviru kojeg se značajan iznos sredstava izdvaja za unapređivanje školske infrastrukture. Dopunska sredstava za tekuće troškove u obrazovanju obezbjeđuju se iz budžeta opštine.

Finansiranje visokog obrazovanja je iz budžeta države. Univerzitet Crne Gore (UCG) je usvojio novi model ugovaranja finansijskih usluga koji se temelji na uspješnosti, a čiji je cilj poboljšanje kvaliteta finansiranja od strane države. Uspješnost ovog modela može se procijeniti tek za nekoliko godina, na bazi postignutih rezultata.

Podsticajne mjere koje će stimulirati veća privatna ulaganja u proces obrazovanja nisu zabilježene.

"Razvoj stručnog obrazovanja svih nivoa u cilju prevazilaženja problema deficitarnosti kadrova za određene profesije" je moguć samo uspostavljanjem aktivnije saradnje socijalnih partnera sa nadležnim ministarstvom pri definisanju/određivanju potrebnih programa srednjeg i višeg stručnog obrazovanja. Uvođenjem programa za definisane deficitarne struke smanjiće se potreba od organizovanja naknadnih obuka.

Stručno obrazovanje ima za cilj i da omogući mladim i odraslim sticanje znanja i sposobnosti neophodnih za život i rad, profesionalni razvoj ličnosti, dalje obrazovanje kao i razvijanje svijesti o potrebi cjeloživotnog učenja i dr. Različite uloge na ovom nivou obrazovanja, u skladu sa Opštim zakonom o obrazovanju i vaspitanju, Zakonom o stručnom obrazovanju i Zakonom o gimnaziji, imaju: Ministarstvo prosvjete koje je zaduženo za planiranje, implementaciju i unapređenje obrazovne politike u cjelini; Zavod za školstvo koji definiše i obezbjeđuje kvalitet obrazovanja u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama, a koji je i nadležan za pripremu predmetnih programa opšteobrazovnih predmeta u stručnom obrazovanju; Centar za stručno obrazovanje koji, između ostalog obavlja razvojne, savjetodavne, istraživačke, stručne poslove i utvrđivanje i obezbjeđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada iz oblasti stručnog obrazovanja i obrazovanja odraslih, posebno razvoj kvalifikacija i obrazovnih programa stručnog obrazovanja, savjetodavnu podršku i istraživanje u stručnom obrazovanju mladih i odraslih; Ispitni centar koji je zadužen za eksternu provjeru znanja, vještina i kompetencija na završetku pojedinih ciklusa osnovnog obrazovanja i sprovođenje ispita na završetku četvorogodišnjeg srednjeg obrazovanja; Zavod za udžbenike i nastavna sredstva koji je zadužen za uređivanje i štampanje udžbenika i drugih nastavnih sredstava za douniverzitetsko obrazovanje.

U ovoj organizacionoj šemi učestvuju još i Nacionalni savjet za obrazovanje za odlučivanje o stručnim pitanjima i za stručnu pomoć Ministarstvu prosvjete u postupku donošenja odluka i pripreme propisa iz oblasti obrazovanja i vaspitanja; Savjet za kvalifikacije radi unaprjeđivanja sistema kvalifikacija, odobravanja i svrstavanja kvalifikacija u Okvir kvalifikacija svih nivoa,

uključujući i one koje se stižu završetkom programa srednjeg obrazovanja, u skladu sa Zakonom o nacionalnom okviru kvalifikacija.

Savjet za kvalifikacije je, u cilju sveobuhvatne analize stanja i tendencija na tržištu rada, analize postojećih kvalifikacija, identifikovanja potreba za određenim kvalifikacijama i razvoja kvalifikacija, osnovao 15 sektorskih komisija. Sektorske komisije predstavljaju svojevrsan dokaz povezanosti obrazovanja i privrede, kroz učešće predstavnika: organa državne uprave nadležnog za taj sektor kvalifikacija, reprezentativnog udruženja poslodavaca, reprezentativnog udruženja zaposlenih u tom sektoru kvalifikacija, univerziteta, odnosno samostalne ustanove visokog obrazovanja, Centra za stručno obrazovanje, odnosno Zavoda za školstvo, Ministarstva prosvjete, odgovarajućeg tijela nadležnog za određene profesije (advokatska, inženjerska, ljekarska komora i dr.)

Od školske 2017/2018. godine Ministarstvo prosvjete, u skladu sa Opštim zakonom o obrazovanju i vaspitanju, obezbjeđuje stipendije za deficitarne kvalifikacije učenicima koji se obrazuju po programima u trogodišnjem trajanju radi sticanja kvalifikacija koje su na tržištu rada prepoznate kao deficitarne. U skladu sa posebnim Pravilnikom, deficitarne kvalifikacije utvrđuje svake godine Ministarstvo na prijedlog Centra za stručno obrazovanje i Zavoda za zapošljavanje Crne Gore.

Zavod za zapošljavanje sprovodi anketiranje poslodavaca kojim se sagledava viđenje poslodavaca o najvažnijim pitanjima o radnoj snazi, a dobijeni rezultati se koriste prilikom projektovanja raznih mjera i programa u politici zapošljavanja. Na osnovu sopstvene evidencije Zavod radi i Analizu ponude, tražnje i zapošljavanja na tržištu rada u CG (poslednje objavljeno za 2016. godine).

Visok deficit u odnosima ponude, tražnje i zapošljavanja je prisutan kod građevinskih zanimanja gdje je tražnja (438) bila 7 puta veća od ostvarenog zapošljavanja (63). Međutim, iskazani deficit na tržištu rada, utvrđen na osnovu evidencija Zavoda, je višestruko veći imajući u vidu zapošljavanja strane radne snage, posmatrajući to kroz obim kvota za zapošljavanje stranaca od kojih se 30-35% tj. 3.500- 4.000 odnosi na obavljanje građevinskih poslova, od jednostavnih do složenih, što bi, u osnovi, mogla biti mjera deficitarnosti tih zanimanja na tržištu rada. Ipak, struktura tog deficita je nejasna zbog toga što se prijavljena tražnja često definiše kao potreba za NK radnicima ili kao neraspoređena u okviru odrađenog SSS iako se dio nje proporcionalno odnosi na određeno zanimanje.

I pored sveobuhvatnosti sprovedene analize o deficitarnosti kadrova, sa aspekta otvaranje stručnih škola (javnih ili privatnih), posebno u sjevernom regionu, može se slobodno reći da nije ništa urađeno. Stiče se utisak da ne postoji ni interesovanje učenika za građevinska zanimanja.

U skladu sa utvrđenom dinamikom razvoja kvalifikacija u 2018. godinu, usvojeni su standardi zanimanja za sektor Građevinarstvo i uređenje prostora. U cilju razvoja novih kvalifikacija, a uz podršku privrede, Centar za stručno obrazovanje je u 2018. godini organizovao 9 okruglih stolova u okviru različitih sektora i oblasti, na kojima je prisustvovao veliki broj poslodavaca iz cijele Crne Gore. Slične aktivnosti zabilježene su i u prethodnim godinama. Na inicijativu Centra za stručno obrazovanje i u saradnji sa Privrednom komorom Crne Gore, održani su Odbori Udruženja Energetike i rudarstva, Metalurgije i Građevinarstva i industrije građevinskih materijala, kada su predstavnicima privrede predstavljene procedure za razvoj kvalifikacija i ukazano na značaj njihovog učešća u razvoju standarda zanimanja.

Za potrebe izrade plana obuka nastavnika sprovedeno je terensko istraživanje, urađena analiza i štampana publikacija Istraživanje obrazovnih potreba za stručnim usavršavanjem nastavnog kadra koji radi u stručnim školama i kod licenciranih organizatora obrazovanja odraslih. Na osnovu sprovedenog istraživanja i dobijenih rezultata, urađeno je nekoliko novih programa za stručno usavršavanje nastavnika i izrađen plan obuka nastavnika.

Obezbjeđenje materijalnih sredstava za razvoj i opremanje obrazovnih ustanova (opremanje školskih kabineta, laboratorija i radionica, knjige) odvija se u kontinuitetu, najčešće korišćenjem Evropskih fondova. U okviru Strategije predloženo je "usklađivanje upisne politike sa potrebama tržišta rada i strateškim opredjeljenjima razvoja Crne Gore, kao i popularizacija građevinske struke kod učenika".

Karijerna orijentacija ima značajan uticaj na broj upisanih učenika i studenata. Zbog toga je Vlada Crne Gore usvojila Strategiju cjeloživotne karijerne orijentacije u Crnoj Gori (2016-2020) sa Akcionim planom za 2016. godinu i zadužila Ministarstvo prosvjete da pripremi i Vladi dostavi

predlog Akcionog plana za sprovođenje Strategije cjeloživotne karijerne orijentacije za period 2017-2018. godina.

Ciljevi Strategije cjeloživotne karijerne orijentacije u Crnoj Gori (2016-2020) ostvaruju se kroz aktivnosti, definisane u akcionim planovima.

Da bi se otklonile predrasude o građevinarstvu kao o neatraktivnoj profesiji koja je slabo plaćena, neophodno je promovirati značaj profesionalne orijentacije i promovirati tražena zanimanja i uspješna preduzeća preko prezentovanja primjera dobre prakse učenicima i roditeljima.

U tu svrhu izrađen je priručnik za nastavnike, za karijerno vođenje i savjetovanje u stručnim školama i priručnik za karijerno vođenje i savjetovanje dece i mladih s posebnim obrazovnim potrebama. Organizovano je i određeni broj predavanja u stručnim školama u vezi osmišljavanja i pokretanja sopstvenog biznisa, ali nije bilo značajnije promocije građevinskih zanimanja.

"Uključivanje obrazovanja odraslih i dalji razvoj ljudskih resursa treba biti sastavni dio politike obrazovanja i preduslov za produženje ovlaštenja i licenci za rad".

Zakonom o obrazovanju odraslih propisano je da se javni interes u obrazovanju odraslih utvrđuje planom obrazovanja odraslih, koji se donosi za period od četiri godine. Plan obrazovanja donosi Vlada Crne Gore, na prijedlog nadležnog savjeta (Nacionalni savjet za obrazovanje). Evaluacija je pokazala da od 2006. godine nijesu rađene posebne analize za utvrđivanje potreba za obrazovanjem i stručnim usavršavanjem u građevinarstvu. Neki elementi ovih analiza se mogu naći u Analizi ponude, tražnje i zapošljavanja na tržištu rada u Crnoj Gori koje vrši Zavod za zapošljavanje, i posebno u okviru publikacija Anketa poslodavaca (posljednja za 2016/17 godinu), gdje poslodavci u anketi procjenjuju potrebne i/ili nedostajuće vještine i kompetencije radne snage, kao i u Izveštaju Unije poslodavaca Crne Gore: Neusklađenost tržišta rada i obrazovnog sistema u Crnoj Gori – Stvaranje ambijenta za održivi razvoj preduzeća u Crnoj Gori (2016. god.).

U cilju dobijanja sveobuhvatnih informacija organizovana je fokus grupa sa poslodavcima koji su imali priliku da iskažu svoje stavove, prepoznaju probleme u ovoj oblasti i daju predloge za prevazilaženje istih. Kao jedan od najvećih nedostataka sistema obrazovanja Crne Gore poslodavci su prepoznali nedovoljnu zastupljenost praktične nastave tokom studiranja. Naveden je i problem slabe saradnje između institucija sistema obrazovanja i poslodavaca. Kada komunikacija nije na zavidnom nivou, obrazovni sistem ne dobija prave informacije o tome šta zapravo tržište rada prepoznaje kao atraktivan profil. Kod proizvodnih djelatnosti posebno je izrazit problem sa nomenklaturom zanimanja i veoma se teško snaći u tome šta koje zanimanje obuhvata.

Predstavnici proizvodnih djelatnosti navode da je problematičan i izbor i licenciranje provajdera obuka u okviru dualnog stručnog obrazovanja i obrazovanja odraslih, jer prema njihovim iskustvima, rad sadašnjih provajdera ne daje baš najbolje rezultate u smislu kvaliteta kadra koji obrazuju za tržište rada. Na kraju, zaključeno je da je neophodno uraditi sveobuhvatno istraživanje koje će upariti sva dosadašnja istraživanja i relevantne podatke, te na taj način sagledati suštinske probleme tržišta rada i na osnovu istih kreirati operativni plan implementacije mjera.

Preporuke iz istog dokumenta, Izveštaja Unije poslodavaca Crne Gore (2016), između ostalog, obuhvataju sljedeće aktivnosti: razvijati i sprovesti konkretna empirijska istraživanja i kontinuiranu analizu nepodudarnosti ponude rada i tražnje za radom (svakih 3-5 godina vršiti analizu problema neusklađenosti kroz postojeća anketna istraživanja (MONSTAT, ZZZCG) ili obezbijediti posebna sredstva za prikupljanje relevantnih informacija; uskladiti metodologiju i strukturu istraživanja sa evropskim istraživanjima, radi kasnije uporedivosti podataka; istraživanje sprovesti kroz anketu poslodavaca i zaposlenih (uz uključivanje Unije poslodavaca i sindikata).

Što se tiče specijalnih obuka za prijavljivanje međunarodnih projekata, za primjenu FIDIC-a i Eurokodova, kao i prostornog planiranja sa aspekta seizmičke bezbjednosti i sl., one se organizuju povremeno, naročito u oblasti prijavljivanja međunarodnih projekata. Obuke o Eurokodovima u nadležnosti su Inženjerske komore i predstoji period u kome će se intenzivnije držati.

Strategija za razvoj građevinarstva do 2020. godine je predviđjela "sprovođenje aktivnosti na podizanju svijesti kod poslodavaca i menadžera u kompanijama o važnosti cjeloživotnog učenja, daljeg ulaganja u razvoj ljudskih resursa i stvaranju organizacija koje uče". To se može ostvariti kroz organizovanje seminara, kurseva, radionica koji omogućavaju razvoj ključnih kompetencija

(jezička i informatička pismenost, preduzetništvo, komunikacijske sposobnosti i dr.) za zaposlene.

Zakonodavstvo u Crnoj Gori otvara vrata za cjeloživotno učenje. Vodeće načelo Strategije obrazovanja odraslih Crne Gore 2015-2025. godine je stvaranje ambijenta za uključivanje građana u proces cjeloživotnog učenja u cilju razvoja konkurentne tržišne privrede, smanjenja nezaposlenosti i socijalne isključenosti. Donošenjem Strategije obrazovanja odraslih, država podstiče razvoj kulture učenja kako bi unaprijedila i uvela ljudski kapital koji će snažno doprinijeti razvoju ekonomije, smanjenju nezaposlenosti, razvoju civilnog društva i unaprijediti kvalitet ličnog života njenih građana. Obrazovanje odraslih se odvija kroz formalno obrazovanje, neformalno, informalno i samousmjereno učenje.

Osim toga, jedan od ciljeva Strategije razvoja visokog obrazovanja 2016-2020 je razvoj cjeloživotnog učenja-

Odrasli mogu radi sticanja nacionalne stručne kvalifikacije i ključne vještine provjeravati, odnosno dokazivati znanja, vještine i kompetencije, bez obzira na način njihovog sticanja. Obrazovni programi i programi obrazovanja se izrađuju na modularnoj osnovi sa jedinicama kvalifikacije i jedinicama učenja koje su kreditno vrednovane, što omogućava povezanost i mogućnost njihovog priznavanja sa drugim programima.

"Uvođenje programa obrazovanja za dokvalifikaciju, prekvalifikaciju, usavršavanje i specijalizaciju, obrazovanje uz rad i druge oblike obrazovanja, u skladu sa definisanim potrebama na tržištu rada" je jedan od oblika rešavanje problema nezaposlenosti. Prioritet treba dati obuci i prekvalifikaciji za poznatog poslodavca.

Zavod za zapošljavanje organizuje programe obrazovanja i osposobljavanja nezaposlenih lica u cilju sticanja stručne kvalifikacije i ključne vještine koje im omogućavaju brže zapošljavanje i ujedno finansira ukupne troškove realizacije tih programa.

Privredna komora Crne Gore i odgovarajuće udruženje organizuju i finansiraju različite oblike osposobljavanja i stručnog usavršavanja (savjetovanja, konferencije, sajmove i dr.) za zaposlene svojih članova.

Uprava za kadrove za zaposlene u državnoj upravi organizuje i finansira različite oblike osposobljavanja i stručnog usavršavanja.

Oposobljavanje za samostalan rad je program kojim se nezaposlenom licu, bez radnog iskustva u određenom nivou obrazovanja, pruža mogućnost da se osposobi za samostalan rad u tom nivou obrazovanja. Učesnik sa poslodavcem kao izvođačem programa zaključuje ugovor o radu na vrijeme izvođenja programa (u trajanju od 9 mjeseci za lica sa stečenim visokom, odnosno u trajanju od šest mjeseci za lica sa stečenim srednjim obrazovanjem). Zavod za zapošljavanje učestvuje u finansiranju programa osposobljavanja za samostalan rad, tako što finansira zarade učesnika programa, u neto iznosu, utvrđene saglasno koeficijentu složenosti poslova Opštim kolektivnim ugovorom, kao i troškove mentorstva. Izvođač programa finansira doprinose za obavezno socijalno osiguranje i pripadajuće poreze i prireze na zarade učesnika programa, kao i ostale opravdane troškove realizacije Učesnici programa osposobljavanja za rad kod poslodavca mogu biti nezaposlena lica iz evidencije Zavoda za zapošljavanje. Izvođač programa je poslodavac koji je prioritetno, iz privatnog sektora i koji ima odgovarajuće prostorne, tehničko – tehnološke, kadrovske i finansijske uslove, neophodne za realizaciju programa, ili zaključen predugovor sa podizvođačem programa.

Program se realizuje, u najkraćem trajanju od jednog mjeseca, a nakon realizacije programa poslodavac zaključuje ugovor o radu sa učesnikom programa, u najkraćem trajanju od tri mjeseca. Zavod za zapošljavanje učestvuje u finansiranju troškova realizacije programa u visini ukupnih troškova za dvije do četiri minimalne zarade po učesniku programa, a zavisno od dužine rada zaposlenog nakon realizacije programa. Opravdani troškovi realizacije programa su troškovi zarada instruktora koji može biti ili zaposleni kod poslodavca i/ili angažovan kao spoljni saradnik i materijalni troškovi realizacije programa.

Nema podataka koliko je ova mogućnost iskorišćena od strane zaposlenih u sektoru građevinarstva.

Visokoobrazovana radna snaga je jedan od bitnih preduslova obezbjeđivanja kvaliteta u sektoru građevinstva. Shodno tome, potrebno je "postepeno povećati broj i kvalitet radne snage sa visokim i postdiplomskim obrazovanjem". U poslednjih nekoliko godina broj upisanih studenata u

visokobrazovne institucije koje obrazuju kadar za potrebe građevinarstva je smanjen, ali je povećana efikasnost studiranja, što podrazumijeva veću prohodnost.

U cilju podizanja kvaliteta studiranja, povećana je zastupljenost praktičnog rada (prakse) u toku studija. Prema Zakonu o visokom obrazovanju studijski program mora da sadrži praktičnu nastavu, kao i ishode učenja za naučnu oblast kojoj pripada studijski program, odnosno kompetencije za obavljanje djelatnosti. Praktična nastava iznosi najmanje 25% u odnosu na ukupnu opterećenost studenta po predmetima, odnosno godini, u zavisnosti od ishoda učenja za pojedini studijski program. Ovo je inkorporirano u akreditovane studijske programe od 2017. godine.

Saznanje da je broj uključenih studenata u naučno-istraživačke projekte veoma mal i taj broj se u budućnosti treba povećati, a u tom smislu je neophodno iniciranje, podrška, identifikovanje partnera i priprema kvalitetnih istraživačkih projekata.

Sa investicijom od preko 13 miliona eura kroz programe Tempus III i Tempus IV, možemo reći da je ovaj program pružio Univerzitetu Crne Gore značajnu pomoć u izgradnji kapaciteta i reformi visokog obrazovanja. Nakon dvije decenije, podrška se nastavlja kroz program Erasmus+. Kroz realizaciju projekata koji se bave reformom kurikuluma, kvalitet obrazovanja na Univerzitetu Crne Gore je značajno poboljšan i diversifikovan. Najveći broj projekata za koje je odobreno finansiranje od strane Evropske komisije bavi se temom razvoja kurikuluma, gdje su crnogorske visokobrazovne institucije koordinatori ili partneri. Na Univerzitetu Crne Gore realizovano je nekoliko TEMPUS projekata, a momentalno učestvuju u nekoliko ERASMUS+ projekata.

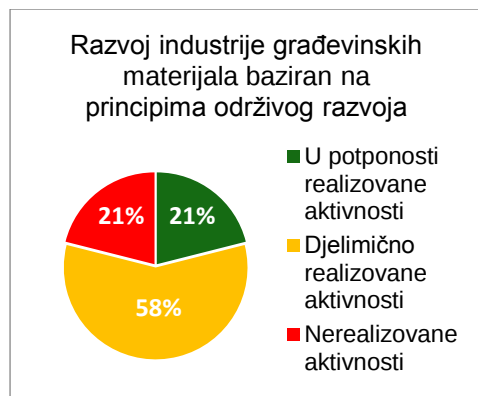
"Uvođenje principa održivog razvoja u srednjem i visokom obrazovanju" realizuje se preko izučavanja vezanih za održivi razvoj, kao što su zaštita životne sredine i primjena novih, ekoloških i obnovljivih građevinskih materijala.

Na Građevinskom fakultetu u Podgorici akreditovan je i uveden studijski program iz oblasti energetske efikasnosti objekata, i to na poslijediplomskim studijama, ali trenutno nije aktivan. Na Univerzitetu Crne Gore je akreditovan novi poslijediplomski interdisciplinarni program energetske efikasnosti, koji počinje sa radom studijske 2020/2021 godine.

"Uspostavljanje bolje koordinacije na području istraživanja i razvoja putem partnerstva relevantnih učesnika: pojedinaca, kompanija, socijalnih partnera i vlasti" podrazumijeva osnivanje zajedničkog istraživačkog centra (po principu privatno-javnog partnerstva) za održivi razvoj građevinarstva, za praćenje, razvoj i primjenu novih metoda i tehnologija, za energetske efikasnost, te usmjeravanje građevinske industrije ka proizvodnji novih, kvalitetnijih, jeftinijih proizvoda, materijala, prefabrikovanih elemenata, opreme i industrijalizacije. Zaključak je da privreda nije pokazala adekvatno interesovanje.

Na realizaciji zadnje mjere koja se odnosi na "Obezbjedenje učestvovanja strukovnih udruženja (Savez arhitekata, Udruženje geodeta, Savez inženjera i tehničara i Inženjerske komore) u procese doživotnog učenja i stručnog usavršavanja, kao jedna od mjera i uslova za produženje ovlašćenja i licenci", se razmatra kroz izmjene i dopune Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata.

II.7. Strateško opredjeljenje 7 (SO7) - Razvoj industrije građevinskih materijala baziran na principima održivog razvoja

RAZVOJ INDUSTRIJE GRAĐEVINSKIH MATERIJALA BAZIRAN NA PRINCIPIMA ODRŽIVOG RAZVOJA	
U potpunosti realizovane aktivnosti	4
Djelimično realizovane aktivnosti	11
Nerealizovane aktivnosti	4
Σ	19

Analiza postojećeg stanja i prikazani rezultati u ovom strateškom opredjeljenju, ukazuju na mogućnost, ali i na potrebu dugoročnog planiranja razvoja industrije građevinskih materijala u Crnoj Gori. Imajući u vidu raznorodnost mineralnih resursa, njihov potencijal i značaj, osmišljeno korišćenje mineralnih sirovina može i treba da bude jedan od bitnih pravaca dugoročnog razvoja Crne Gore.

Korišćenje mineralnih resursa treba shvatiti prije svega kroz privredno i ekonomski održiv razvoj koji nije u sukobu sa ekološkim principima, ukoliko se primjenjuju tehnološke mjere iz domaćih i svjetskih zakonskih propisa i dokumenata.

Razvoj industrije građevinskih materijala u Crnoj Gori treba da bude u smjeru plasmana proizvoda ne samo na domaćem, već i na evropskom tržištu.

Ka ostvarivanju ovih ciljeva bilo je potrebno slijedeće:

1. Izraditi program za namjensko korišćenje mineralnih sirovina.
2. Obezbjediti razvoj postojećih i izgradnju novih kapaciteta za proizvodnju građevinskih materijala;
3. Izgraditi 2 fiksne i 5-6 pokretnih asfaltnih baza za potrebe izgradnje i održavanje puteva i saobraćajnica;
4. Uspostaviti mehanizme za racionalno i svrsishodno korišćenje raspoloživog šumskog bogastva;
5. Rekonstrukcija, privatizacija i investicije za kapacitete drvne industrije, posebno u Sjevernom regionu;
6. Izgraditi gipsaru i ispitati potencijalna nalazišta za eksploataciju gipsa radi definisanja mogućnosti i opravdanosti za proizvodnju gipsa kartonskih ploča;
7. Intezivirati razvoj industrije za proizvodnju cementa;
8. Izgraditi fabriku za pokriveni crijep, obnoviti tehnološke procese u ciglanama (Pljevlja)
9. Preduzeti mjere za olakšavanje transporta sirovina i materijala.
10. Podsticati proizvodnju ekoloških i energetske efikasne materijala;
11. Obezbjediti plasman na domaćem tržištu i izvoz proizvoda građevinske industrije (veza sa Direktivom CPD 89/106/EEC).

Napredak u odnosu na zaključke

Ciljevi industrije građevinskih materijala treba da budu: postizanje višeg rasta sa smanjenjem zagađivanja i upotrebe resursa, kao i bolje zaštite životne okoline, minimiziranje njenog uticaja na potrošnju energije i prirodnih resursa, korišćenje eko-materijala i godišnje obnovljivih lokalno dostupnih materijala, poput slame, biomase, drveta itd. U pravcu tog dijelovanja je definisana i početna aktivnost u sedmom strateškom opredjeljenju, a to je "Izrada programa za namjensko korišćenje mineralnih sirovina", preko neophodne osnovne tehničko-finansijske valorizacije

potencijalnih terena za eksploataciju ukrasnog kamena, tehničko-građevinskog kamena, bentonita, cementnog laporca, gline, bijelog boksita i roznaca za staklarsku industriju.

Ne može se reći da je nešto značajno urađeno na tom polju sem izrade Pregleda postojećih i potencijalnih nalazišta koji je urađen u okviru studije u Državnom planu eksploatacije mineralnih sirovina za period 2019-2028 godine. U okviru pomenute studije zaključeno je da, zahvaljujući ubrzanom razvoju tehnologije, kao i vrlo povoljnim ekološkim karakteristikama, nemetalne mineralne sirovine dobijaju sve više na značaju, sa tendencijom stalnog proširenja primjene i njihovog ekonomskog značaja.

Dosad ništa nije urađeno u pogledu "Stvaranja mehanizma za podsticaj tradicionalnog načina gradnje kao autohtonog, i koristiti lokalne sirovine (moguće fiskalne povlastice) kao i donošenja standarda za takav način građenja".

Ali u toku je izrada Državnih smjernica razvoja arhitekture u cilju unapređenja kvaliteta i kulture prostornog i arhitektonskog oblikovanja i stvaranja visokovrijednog izgrađenog prostora, kao i stvaranja uslova za unapređenje kvaliteta izgrađene sredine, očuvanje identiteta i prepoznatljivosti prirodnog i kulturnog predjela i podsticanja održivog razvoja. Državne smjernice razvoja arhitekture će dati preporuke oblikovanja i materijalizacije objekata, u odnosu na ambijentalna svojstva područja.

U ovaj segment svakako spada i "Proučavanje mogućnosti korišćenja tehnogenih mineralnih sirovina i opasnog otpada kroz naučno-istraživačke projekte (pepeo iz termoelektrane Pljevlja kao porcelanski dodatak cementu i sl.), što rješava i problem otpada i zaštite životne sredine", međutim mali je broj istraživačkih studija urađen samo u dijelu korišćenja otpada.

Izrada programa za namjensko korišćenje mineralnih sirovina u ovom strateškom opredjeljenju naglasila je potrebu "Izrade plana realizacije organizovane i kontrolisane eksploatacije mineralnih sirovina kao bigra i boksita, ali i šljunka i pjeska, zbog mogućih ekoloških katastrofa". U Državnom planu eksploatacije mineralnih sirovina za period 2019-2028. godine jedan od zaključaka nacionalnih konsultacija u okviru realizacije projekta SNAP SEE - Održivo planiranje kamenih agregata u JI Evropi, je da bi trebalo izraditi plan održivog snabdijevanja primarnim agregatima kao jednim od pokretača građevinske industrije, poštujući principe tržišta, dugoročne potrebe, kao i ravnomjeran regionalni razvoj. Specifična svrha projekta Održivo planiranje kamenih agregata u JI Evropi (SNAP-SEE) jeste da stvori i raširi set priručnika za planiranje kamenih agregata kako bi pomogli institucijama i kompanijama u JI Evropi da sarađuju i tako poboljšaju planiranje proizvodnje i snabdijevanja kamenim agregatima i proces upravljanja.

Odredbama Zakona o koncesijama u oblasti mineralnih sirovina propisan je način i postupak dobijanja prava korišćenja prirodnog bogatstva koje je u državnoj svojini. Koncesije se daju na osnovu godišnjeg plana, koji na predlog Ministarstva ekonomije, donosi Vlada, dok je omogućeno i zainteresovanom licu da može nadležnom organu podnijeti inicijativu za pokretanje postupka davanja koncesije koja nije sadržana u planu.

Nedavno završen projekat MINATURA 2020 (realizovao se od 2015–2018.) u kome je Crna Gora učestvovala preko eksperata JU Zavoda za geološka istraživanja, ističe eksploataciju ležišta mineralnih sirovina u Evropi kao neophodnu aktivnost koja treba da obezbijedi da sadašnje i buduće potrebe evropskog društva budu zadovoljene na održivi način. Krajnji cilj MINATURA 2020 bio je razvoj koncepta i metodologije za definisanje i buduću zaštitu "Ležišta mineralnih sirovina od javnog značaja" (MdoPI) kako bi osigurali njihovo optimalno korišćenje u budućnosti i sa namjerom da se uključe u usklađeni okvir Evropske regulative, uputstava ili politike. Stoga je obezbjeđivanje regulatornog okvira, vezanog za politiku planiranja koji uključuje princip održivosti za eksploataciju mineralnih sirovina, kao što to već postoji za ostale prirodne resurse/sektore korišćenja prostora, od neprocjenjive važnosti.

U skladu sa pomenutim međunarodnim projektima i pomenutim Zakonom donesen je pomenuti državni plan eksploatacije koji obuhvata između ostalih i materijale kao što su bigar i boksit, ali i šljunak i pjesak.

Drugi pravac delovanja u sedmom strateškom opredjeljenju fokusiran je na "Obezbeđivanje razvoja postojećih i izgradnju novih kapaciteta za proizvodnju građevinskih materijala". Prva predviđena mjera je "Izvršiti usklađivanje i donijeti zakonsku regulativu koja će obavezati na

primjenu Direktive 86/106/EEC (povezano sa Strateškim opredjeljenjem 2), koja je sad zamjenjena Regulativom 305/2011". Usvojen je Zakon o građevinskim proizvodima 2014. godine, sa početkom primjene od 01.01.2017. godine u kojem je transponovana Regulativa o građevinskim proizvodima 305/2011. Usvojen je i set podzakonskih akata iz ove oblasti, ali se Zakon još uvek adekvatno ne primjenjuje od strane proizvođača. Zbog navedenog, a nakon višegodišnjih obuka poslodavaca na nivou Ministarstva održivog razvoja i turizma i privrednih udruženja, pribjeglo se represivnim mjerama, odnosno tržišna inspekcija je počela primjenu kaznene politike, što je podstaklo proizvođače za pokretanje postupka sertifikovanja proizvodnje.

Druga mjera se odnosila na "Iskorišćavanje mehanizama za finansiranje čistih tehnologija i obezbjeđenje razvoja postojećih kapaciteta putem rekonstrukcija, privatizacija ili davanja koncesija". Time bi se obezbjedila finansijska sredstva za obnovu zastarjele i nabavku nove opreme i obezbjedila "čista" tehnologija koja neće zagađivati životnu sredinu. Evidentirani su neki podsticaji za minihidroelektrane i vjetroelektrane i definisani podsticaji za solarne elektrane.

Posljednja mjera u ovom pravcu predviđala je "Sprovođenje obuke zaposlenih u preduzećima za primjenu novih tehnologija i standarda". Ovaj segment je detaljnije prezentovan i obrađen u Strateškom opredjeljenju 6.

Treći pravac djelovanja precizno je definisan brojčano i odnosi se na "Izgradnju 2 fiksne i 5-6 pokretnih asfaltnih baza za potrebe izgradnje i održavanje puteva i saobraćajnica". Trenutno je aktivno sedam asfaltnih baza i 28 separacija sa fabrikom betona, dok su privremene asfaltne baze instalirane na autoputu.

Dalji pravci djelovanja u ovom strateškom opredjeljenju odnose se na veoma konkretne projekte, kao što je: "Izgraditi fabriku za pokrivni crijep, obnoviti tehnološke procese u ciglanama (Pljevlja)", preko "Izrade plana sa nalazištima, sondirati interes firmi i pripremiti lokacije za korišćenje pod koncesijom". Plan sa nalazištima je dat u državnom planu eksploatacije mineralnih sirovina 2019-2028, međutim trenutno u Crnoj Gori nema nikakvih aktivnosti u cementnoj ili opekarskoj proizvodnji. Zatim, "Izgraditi gipsaru i ispitati potencijalna nalazišta za eksploataciju gipsa radi definisanja mogućnosti i opravdanosti za proizvodnju gips-kartonskih ploča". I ovdje je bilo predviđeno da se u prvoj fazi izradi plan sa nalazištima, da se sondira interes firmi i pripreme lokacije za korišćenje pod koncesijom. U okviru ove predviđene mjere urađen je samo Plan u okviru državnog plana eksploatacije mineralnih sirovina 2019-2028. Produžetak aktivnosti i mjera odnosi se na "Intenziviranje i razvoj industrije za proizvodnju cementa preko Izrade studije za izgradnju cementara u Baru i Pljevljima, sondirati interes inostranih preduzeća i stvoriti uslove za korišćenje nalazišta pod koncesijom". Može se konstatovati da nijesu rađene nove studije u odnosu na ranije urađene. Nova tehnološka rješenja u proizvodnji cementa, kvalitetna osnovna mineralna sirovina, energetske gorivo i aditivi predstavljaju značajan potencijal za razvoj ove važne industrijske grane. U funkciji sagledavanja laporca tehnogenog ležišta „Jagnjilo“ kao mineralne sirovine za proizvodnju cementa urađena je tehnička dokumentacija: "Elaborat o sirovinskim rezervama" i "Prethodna studija opravdanosti izgradnje fabrike cementa", jun 2005. godine, (Mašinoprojekt koprivica – Beograd), kao i "Koncesioni elaborat za tehnogeno ležište cementnog laporca Jagnjilo kod Pljevalja", novembar 2007. godine, (JU Zavod za geološka istraživanja – Podgorica). U nekoliko navrata je bilo i privremene zainteresovanosti potencijalnih investitora za obnovu proizvodnje cementa u Pljevljima. U funkciji lokacije i urbanističko-tehničkih uslova za izgradnju fabrike cementa u Pljevljima: razmatrane su varijante za lokaciju fabrike cementa u okviru pljevaljske opštine, izabrana najpovoljnija lokacija za izgradnju. Kao takva, lokacija je uključena u prostorno-plansku dokumentaciju kroz izradu PUP-a Pljevlja (2011.). Urađena je i Lokalna studija lokacije Otilovići na osnovu koje će biti definisani urbanističko-tehnički uslovi za izgradnju i niz drugih preduslova za izgradnju fabrike cementa u Pljevljima. Eksploatacija tehnogenog ležišta cementnog laporca „Jagnjilo“ zavisiće isključivo od zainteresovanosti investitora za ovom mineralnom sirovinom.

Jedan veoma interesantan, aktuelan ali istovremeno i veoma senzitivn pravac delovanja u ovom strateškom opredjeljenju je "Uspostavljanje mehanizama za racionalno i svrsishodno korišćenje raspoloživog šumskog bogatstva" prije svega preko "Izrade strategije za održivo upravljanje

šumama i namjenskog označavanja ustanovljenih i potencijalnih terena za eksploataciju drveta". Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva urađena je za period 2014–2023. godine sa Izvještajem o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, Izvještajem s javne rasprave i Akcionim planom za sprovođenje Strategije za period 2014-2016.

Vlada je 2018. godine donijela revidiranu Strategiju razvoja šuma i šumarstva kojom se, između ostalog, podržava osnivanje novih privrednih subjekata na tržištu usluga u sektoru korišćenja šuma. Reviziji se pristupilo u cilju usaglašavanja važeće Strategije sa usvojenim konceptom reorganizacije koncesionog sistema korišćenja šuma za naredni period. Ključni cilj dokumenta je unapređenje postojećeg stanja svih šuma tako da zaštitne, ekološke, socijalne i ekonomske funkcije šuma budu izbalansirane, a održivost obezbijeđena. Istovremeno ovaj dokument podržava osnivanje novih privrednih subjekata na tržištu usluga u sektoru korišćenja šuma i unapređuje poslovni ambijent u smislu da će mala preduzeća lakše dolaziti do potrebne sirovine za proizvodnju.

Kao nastavak pravca djelovanja sa konkretnijim mjerama je i "Rekonstrukcija, privatizacija i investicije za kapacitete drvne industrije, posebno u sjevernom regionu" gde je predviđena "Izrada Studije sa planom i analizom za proizvodnju: oplata i drvene građe; fabrika za obradu drveta, proizvodnju medijapan ploča, iverice, lijepljenih lameliranih nosača i konstrukcija; uspostavljanje novih tehnologije za proizvodnju briketa i peleta". Ovo je dijelimično obuhvaćeno u odnosu na plan i data su samo strateška opredjeljenja u revidovanoj Strategiji razvoja šumarstva. Akcionim planom za sprovođenje Strategije razvoja šumarstva utvrđene su mjere, nadležni organi, rokovi, indikatori uspjeha potrebni za implementaciju strateških smjernica definisanih tom strategijom. Definisano je pet prioriternih područja: unapređenje šuma kroz održivo gazdovanje; razvoj drvne industrije; uloga šumarstva u ruralnom razvoju; zaštita biodiverziteta i druge ekosistemske usluge šuma; zaštita od požara.

Ka podršci ciljeva ovog strateškog opredjeljenja definisana je i aktivnost "Preduzimanje mjera za olakšavanje transporta sirovina i materijala" preko "Izrade plana razvoja prioritetne saobraćajne infrastrukture u funkciji transporta sirovina i materijala za razvoj i investiranje u građevinsku proizvodnju". Ovdje se može konstatovati da se u kontinuitetu rade rekonstrukcije puteva i izgradnja novih puteva, a pritom da ne zaboravimo i aktivnosti na novom autoputu.

U nizu prijedloženih pravaca djelovanja nalazi se svakako i "Podsticaj proizvodnje ekoloških i energetski efikasnih materijala izražen preko mjere Izrade pravne regulative i definisanje finansijskih mehanizama (smanjenje poreza za ekološke materijale i opremu koja utiče na EE) za podsticaj korišćenja obnovljivih i lokalno dostupnih materijala, poput opeke od zemlje, gline, gipsa, drveta, drvenih strugotina, slame, biomase i sl. koje se mogu i reciklirati". Treba napomenuti da postoji obimna regulativa za energetske efikasnost koja je obrađena u SO3, a da nema dovoljno fiskalnih mjera koje su podrška realizaciji. Kao drugi segment ovom pravcu djelovanja predviđena je i mjera: "Donošenja tehničke regulative i izrada standarda koji će omogućiti primjenu ekoloških i obnovljivih materijala" (detaljnije u SO3). U trećem segmentu ovog pravca djelovanja predviđena je mjera: "Izraditi Pravilnik za korišćenje finansijskih mjera od Investiciono razvojnog fonda za podsticaj privatnog sektora na otvaranje fabrika za proizvodnju građevinskih elemenata na bazi ekoloških materijala" (kao na primjer blokove od drvene strugotine, cement i aditivi), posebno u Sjevernom regionu, kao jedna od mjera za razvoj tog regiona. Proizvodnja bi bila namijenjena i za izvoz, ali nažalost u odnosu na ovu mjeru ništa nije urađeno.

Posljednji pravac djelovanja u ovom strateškom opredjeljenju odnosi se na "Obezbeđivanje plasmana na domaćem tržištu i izvoz proizvoda građevinske industrije (veza sa Direktivom CPD 89/106/EEC). Ovo treba ostvariti preko mjere: "Otvoriti akreditovane laboratorije za ispitivanje materijala" što je detaljnije razrađeno u Strateškom opredjeljenju 3.

III – TABELA ZA IZVJEŠTAVANJE PO AKTIVNOSTIMA

STRATEŠKO OPREDJELJENJE 1- INTEGRACIJA CRNE GORE U EU I ODRŽIVI RAZVOJ

Prioritetni pravci djelovanja u okviru strateškog opredjeljenja	Mjere	Period implementacije	Urađeno		Odgovorne institucije za realizaciju	Indikatori
Intenzivirati aktivnosti u okviru akcionog plana za uspostavljanje decentralizovanog implementacionog sistema (DIS), kako bi Crna Gora sama upravljala sredstvima iz EU i povećala efikasnost njihove fizičke realizacije	Usvojiti plan aktivnosti za uspostavljanje DIS sistema	2010-2012	Završeno	- Plan aktivnosti (Mapa puta) je usvojena 2009/2010 godine, akreditacija za samostalno upravljanje pretprijetnom podrškom (decentralizovano upravljanje) dobijena 2013. za komponente I i lib, a za komponente III i IV 2014. godine kad su i potpisani Finansijski sporazumi za ove dvije komponente. 2015. godine, u skladu sa novom IPA perspektivom prešlo se na indirektno upravljanje (pandan decentralizovanom iz prethodne IPA perspektive) - Trenutno se samostalno upravlja sa 13, a u najavi su još 3 programa za koja su EK već upućeni zahtjevi za prenos ovlašćenja. - Sistem za samostalno upravljanje pretprijetnom podrškom je uspostavljen i funkcioniše bez većih ograničenja (prema riječima revizora EK)	Ministarstvo finansija uz pomoć Ministarstva evropskih integracija,	Funkcionalni DIS sistem
			Djelimično			
			Nije započeto			
	Definisati i implementirati plan obuke i seminara za pripremu projekata za razne komponente IPA fondova za različite nivoe zaposlenih u operativnoj strukturi, zajedničkom tehničkom sekretarijatu i	2011-2012	Završeno	U skladu sa novom IPA perspektivom prešlo se na indirektno upravljanje (pandan decentralizovanom iz prethodne IPA perspektive) i od tada se implementira obuka u kontinuitetu	Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine,	Broj obuka i broj obučanih
			Djelimično		Kancelarija za monitoring i implementaciju	

	krajnjih korisnika		Nije započeto		Strategije, monitoring i razvoj u oblasti investicija	
Intenzivirati aktivnosti na praćenju harmonizacije nacionalnog zakonodavstva sa pravnim tekovinama EU, uključujući i primjenu inoviranog Obrasca za ocjenu usklađenosti propisa, sa detaljnom tabelom usklađenosti	Formirati koordinativna tijela za praćenje realizacije Strategije i Akcionog plana i harmonizacije EU regulative u građevinarstvu: Eurokodovi, katastar, građevinski proizvodi, energetska efikasnost, zaštita životne sredine	2011-2016-2020*	Završeno	Formirana je Kancelariju za evropske integracije pri Vladi Crne Gore. Kancelarija za evropske integracije je odgovorna za: • Poslove koji se odnose na upravljanje i koordinaciju Procesa stabilizacije i pridruživanja i pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji; • Koordinaciju usklađivanja domaćih propisa s pravnom tekovinom Evropske unije; • Koordinaciju procesa programiranja, nadgledanja, ocjenjivanja i izvještavanja o nacionalnim i regionalnim programima i projektima finansiranim iz sredstava bespovratne podrške Evropske unije; • Koordinaciju aktivnosti za pripremu i učešće Crne Gore u programima prekogranične i transnacionalne saradnje i • Sprovođenje projekata tehničke podrške EU.	Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine, Kancelarija za monitoring i implementaciju Strategije, monitoring i razvoj u oblasti investicija,	Broj usklađenih direktiva i standarda
			Djelimično			
			Nije započeto			

STRATEŠKO OPREDJELJENJE 2- PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR KAO OKOSNICA RAZVOJA GRAĐEVINARSTVA CRNE GORE

Prioritetni pravci djelovanja u okviru strateškog opredjeljenja	Mjere	Period implement.	Urađeno		Odgovorne institucije za realizaciju	Indikatori
Formirati Vladin savjet za prioritetne projekte	Donijeti odluku o formiranju Vladoanog savjeta za prioritetne projekte koji bi se bavio investicionim projektima od nacionalnog značaja za Crnu Goru.	2011	Završeno	Formirana su sljedeća tijela: • Nacionalna investiciona komisija (od 2015. godine) kao pandan predloženom Vladoanog savjetu • Sekretarijat za razvojne projekte obavlja djelatnost u svojstvu tehničkog sekretarijata Nacionalne investicione komisije. • Savjet za privatizaciju i kapitalne projekte	Vlada Crne Gore	Donijeta odluka
			Djelimično			
			Nije započeto			
Formirati Kancelariju za monitoring i implementaciju Strategije, monitoring i razvoj u oblasti investicija	1. Donijeti odluku o formiranju Kancelarije za monitoring i implementaciju Strategije, monitoring i razvoj u oblasti investicija 2. Formirati kancelariju (Obezbijediti ljudstvo i opremu)	2011-2012*	Završeno		Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine	Donijeta odluka
			Djelimično			
			Nije započeto	Kancelarija je osnovana, ali vrlo brzo ukinut		

Ubrzati razvoj informacionog sistema u oblasti uređenja prostora i izgradnje objekata	Uspostavljanje Integrisanog prostorno-informacionog sistema sa svim nivoima-lejerima u okviru Sektora za uređenje prostora	2012-2014	Završeno	- Na osnovu Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata (Sl. list CG 64/17), donešena je Uredba o sadržaju i načinu vođenja dokumentacione osnove i informacionog sistema i indikatorima za praćenje sprovođenja planskih dokumenata (Sl. list CG 83/17) - Segmenti dokumentacione osnove o prostoru se mogu naći u digitalnom obliku na portalima pojedinih aplikacija koje su realizovane u cilju digitalnog vođenja dokumentacione osnove o prostoru. - U toku je tender za izradu Geoportala	Kancelarija za monitoring i implementaciju Strategije, monitoring i razvoj u oblasti investicija	Funkcionalni integrisani prostorno-informacioni sistem
			Djelimično			
			Nije započeto			
Jačanje katastra nepokretnosti	Uspostavljanje programa aktivnosti koje će proistići iz izmjena i dopuna Zakona o državnom premjeru i katastru nepokretnosti	2011-2012	Završeno	Program aktivnosti definisan je u okviru Studije zemljišne politike iz 2016. godine	Vlada Crne Gore,	Realizacija programa
			Djelimično		Uprava za nekretnine ,	
			Nije započeto		Ministarstvo finansija	
Pripremiti prostorne planove za čitavu teritoriju Crne Gore.	Izrada Plana i usvajanje dinamike za ubranu izradu prostornih i urbanističkih planova gdje oni ne postoje na teritoriji Crne Gore	2011-2013	Završeno		Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine,	Broj izrađenih i usvojenih planova
			Djelimično	- U oktobru 2017. godine je usvojen novi Zakon o planiranju prostora i izgradnji objekata, kojim je značajno izmijenjen sistem planiranja prostora. - Krajem 2018. godine donešena je Odluka o izradi Prostornog plana Crne Gore do 2040 godine		
			Nije započeto			

Uvesti program za jačanje kadrovskih kapaciteta organa uprave i lokalne samouprave zaduženih za izdavanje građevinskih dozvola i drugih dokumenata vezanih za izgradnju	Definisanje programa jačanja kapaciteta organa uprave i lokalne samouprave	2011-2012	Završeno	- Ministarstvo je u kontinuitetu organizovalo radionice i okrugle stolove. - Novim Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata (2017. godina), ministarstvo je preuzelo najveći obim poslova vezano za planiranje prostora i izgradnju objekata. Jedan dio poslova je kasnije Uredbom vraćen lokalnoj samoupravi (izdavanje urbanističko- tehničkih uslova)	Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine, Lokalne samouprave	Broj realizovanih programa
			Djelimično			
			Nije započeto			
Donošenje Vodiča-Uputstva o potrebnim dokumentima / uslovima u procesu dobijanja građevinske dozvole do tehničkog prijema i upotrebne dozvole	Izrada Uputstva-Vodiča o usaglašavanju i formiranju jedinstvene procedure za izdavanje uslova, kontrolu i davanje saglasnosti na tehničku dokumentaciju, a koji proizilaze iz većeg broja drugih zakona	2011-2012	Završeno	- Urađen je hodogram: Kako započeti građenje zgrade i objavljen na internet stranici Ministarstva održivog razvoja i turizma - Prema informacijama iz Direktorata za građevinarstvo urađen je i hodogram za složene inženjerske objekte Ovaj hodogram nije objavljen na internet stranici.	Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine	Izrada Uputstva-Vodiča
			Djelimično			
			Nije započeto			
Uvesti sistem "Jedan šalter" za predaju zahtjeva	Izrada i realizacija Plana sa revizijom zakonskih odredbi neophodnih za uvođenje sistema "Jedan šalter" za predaju zahtjeva (Izraditi analizu postojećeg stanja i mogućnosti informatičke povezanosti organa, predložiti potrebne promjene u domenu	2012-2015	Završeno	- Uveden je „jedan šalter“, donošenjem izmjena i dopuna Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata (2011. i 2013. godine), i zahvaljujući tome, zabilježen je stalni napredak Crne Gore u različitim sistemima vrednoovanja i pozicioniranja ekonomije država. - Prema izveštajima Doing business 2020, Crna Gora je rangirana na 50. mjestu, a u pogledu građevinskih dozvola je na 40. mjestu, što je napredak za 35 mjesta u odnosu na prošlogodišnje rangiranje, upravo zahvaljujući sistemu jednog šaltera.	Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine, Lokalne samouprave i ostala ministarstva	Funkcionalni sistem "Jedan šalter"

	informatičke i zakonske regulative za ostvarivanje funkcionalnosti i sigurnosti sistema, utvrditi dinamiku aktivnosti neophodnih promjena i nadgradnje u svim organima koji će biti dio sistema „Jedan šalter“ kao i utvrditi mogućnost fazne nadgradnje sistema.)		Djelimično			
			Nije započeto			

STRATEŠKO OPREDJELJENJE 3 - TEHNIČKA REGULATIVA KAO OSNOVA SISTEMA KVALITETA U GRAĐEVINARSTVU

Prioritetni pravci djelovanja u okviru strateškog opredjeljenja	Mjere	Period implem entacije	Urađeno		Odgovorne institucije za realizaciju	Indikatori
Punopravno članstvo Instituta za standardizaciju Crne Gore u evropskim organizacijama za standardizaciju CEN i CENELEC	Ispunjavanje svih 9 uslova za članstvo u CEN i CENELEC	2010-2015	Završeno		Vlada Crne Gore,	Broj ispunjenih uslova
	Usvajanje minimum 80% evropskih standarda, kao jedan od 9 uslova		Djelimično	Nije završen proces. Do kraja godine biće usvojeno 80% evropskih standarda	Ministarstvo evropskih integracija, ISME	Broj usvojenih standarda
			Nije započeto			
Jačanje nacionalne tehničke infrastrukture	Formirati određen broj tehničkih komiteta i stručnih radnih tijela koji bi pratili rad jednog ili više tehničkih komiteta evropskih i međunarodnih organizacija za standardizaciju	2010-2012	Završeno	Formirano je 17 tehničkih komiteta, od kojih 4 iz oblasti građevinarstva.	ISME	Broj formiranih tehničkih komiteta, potkomiteta i radnih grupa
			Djelimično			
			Nije započeto			
	Potpisivanje ugovora za bilateralnu saradnju sa stranim nacionalnim tijelima za standardizaciju	2010-2011	Završeno	Do sada je potpisano 9 bilateralnih ugovora, pretežno sa zemljama iz regiona.	ISME	Broj potpisanih bilateralnih ugovora
			Djelimično			
			Nije započeto			
	Aktivno učešće u radu evropskih tijela za standardizaciju (podnošenje komentara i DUMMY glasanja za EN standarde)	2010-2020 (kontinuirano)	Završeno		ISME	Broj posmatrača u CEN/ CENELEC TC, broj podnijetih komentara i realizovanih glasanja
			Djelimično			
			Nije započeto	Nije započeto		

Promotivna kampanja za aktivno učešće biznis zajednice u procesu standardizacije	Izdavanje publikacija, održavanje radionica i predavanja, prodaja standarda	kontinuirano	Završeno		ISME	Broj: izdatih publikacija, prodanih standarda, realizovanih aktivnosti
			Djelimično	Standardi se usvajaju i redovno prodaju. Održan je određeni broj radionica. Publikacije iz oblasti građevinarstva do sada nisu objavljivane.		
			Nije započeto			
Obezbjediti zakonodavstvo za slobodno kretanje roba, povećanje konkurentnosti i lakši pristup tržištu EU	Učešće u primjeni i implementaciji NPI plana. Ovo se odnosi samo na EU harmonizovane sektore koji su obuhvaćeni Direktivom o građevinskim proizvodima i Direktivom o koordinaciji postupaka za dodjelu ugovora za javne radove, ugovora o javnoj nabavci i ugovora o javnim uslugama (Direktiva 2004/18/EZ)	2011-2012	Završeno	Da	Ministarstvo ekonomije, ISME, Akreditaciono tijelo CG, Zavod za metrologiju, kao i tijela za ocjenu usaglašenosti	Usvojena strategija
			Djelimično (komentarisiati)			
			Nije započeto			
Usvajanje Eurokodova kao nacionalnih propisa i normi za projektovanje konstrukcija, čime bi se obezbijedilo kvalitetno građenje, a ipak sačuvala specifične tradicije u građenju i uređenju prostora i primjeni tradicionalnih materijala. Pored ISME, aktivno učešće uzeli bi i: Komora u oblasti uređenja prostora i izgradnji objekata,	1. Formiranje Tehničkog komiteta čiji će „Mirror“ Komitet biti CEN/TC 250. Za svaki EC formirati posebne Potkomitete (PK), što znači ukupno 9. Trebaju se formirati i 3 Radne grupe (RG): za prevod; za izradu nacionalnih aneksa; za EC0 koji se odnosi na osnove projektovanja. 2. Saglasno definisanom prioritetu, izvršiti prevod eurokodova, ili ih	2011-2013	Završeno	Formiran je jedan komitet	ISME u saradnji sa: Ministarstvom uređenja prostora i zaštite životne sredine, Kancelarija za monitoring i implementaciju Strategije, monitoring i razvoj u oblasti investicija –	Broj formiranih komiteta, potkomiteta i radnih grupa Broj prevedenih i usvojenih eurokodova Definisani parametri i broj javnih rasprava Definisane karte Donijeti propisi
			Djelimično			
			Nije započeto			
			Završeno	Institut za standardizaciju Crne Gore do sada je usvojio 30 dijelova eurokodova na crnogorskom jeziku sa nacionalnim aneksima		

Građevinski fakultet, Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju, Crnogorska asocijacija za zemljotresno inženjerstvo i JU Zavod za geološka istraživanja.	usvojiti indosiranjem, što se ne odnosi na nacionalne anekse Izrada nacionalnih aneksa koji sadrže nacionalno definisane parametre i sprovođenje javne rasprave o njihovoj adekvatnosti		Delimično		Sektor 3,	Zajednički regionalni projekti Broj organizovanih seminara i obuka i broj učesnika
			Nije započeto			
	3.Definisanje karata za snijeg, vjetar, temperaturu i zemljotres Donošenje propisa o planiranju prostora u seizmički aktivnim područjima i obuka planera za primjenu tih propisa.		Završeno			
			Djelimično	Definisane su karata za snijeg, vjetar, temperaturu i zemljotres. Propisi o planiranju prostora u seizmički aktivnim područjima nisu donešeni i shodno tome obuka planera za primjenu tih propisa nije sprovedena.		
			Nije započeto			
	4.Uspostaviti regionalnu saradnju sa susjednim zemljama, koje su zainteresovane, ili su u procesu usvajanja Eurokodova, zbog obezbeđivanja ekspertske pomoći i smanjenja troškova u fazi definisanja parametra i donošenja navedenih karata.		Završeno	Da		
			Djelimično			
			Nije započeto			
	5.Organizovanje seminara, konferencija, savjetovanja, na kojima bi se nove metode prezentovale za		Završeno			
			Djelimično	Započeto preko Inženjerske komore Crne Gore. Slijedi period u kojem će se intenzivnije organizovati seminari i obuke.		

	projektante, planere, izvođače, investitore, inspekciju i nadzorna tijela.		Nije započeto			
	6.Uvesti u pravilnik Inženjerske komore da je jedan od uslova za produženje ovlašćenja i licenci pohađanje ovih seminara i obuka		Završeno			
			Djelimično	Inženjerskoj komori više nijesu povjereni poslovi koji se odnose na izdavanje licenci. Izdavanje ovlašćenja (licenci) je u nadležnosti Ministarstva održivog razvoja i turizma, ali, u skladu sa propisima, ovlašćenja inženjera nijesu vremenski ograničena, pa nijesu ni predviđeni uslovi za njihovo obnavljanje ili produženje. Međutim, krajem 2019. godine je usvojen Pravilnik o stručnom usavršavanju članova Inženjerske komore Crne Gore prema kojem članovi Komore imaju pravo i obavezu da se stručno usavršavaju i obrazuju, radi održavanja i unapređenja kvaliteta svoga rada, smanjenja mogućnosti grešaka u izvršenju radnih obaveza, sticanja novih znanja, adekvatne primjene novih tehnologija, poznavanja pravne i tehničke regulative, omogućavanja konkurentnosti na domaćem, evropskom i svjetskom tržištu.		
			Nije započeto			
	Uvođenje novih metoda proračuna konstrukcija primjenom Eurokodova i planiranje izgradnje u seizmički aktivnim područjima u nastavne programe fakulteta. Izrada novih udžbenika i priručnika koji sadrže Eurokodove	2011-2013	Završeno	Na magistarskim i doktorskim studijama EC su uvedeni već 7 godina, a od ove godine i na dodiplomskim studijama.	Ministarstvo prosvjete i nauke, Centri za stručno i visoko obrazovanje, fakulteti, profesori	Broj prilagođenih nastavnih programa Broj izdatih udžbenika i priručnika
			Djelimično	Priprema udzbenika i prirucnika je u toku		
			Nije započeto			
	Definisati period koegzistencije (paralelne primjene) s postojećim propisima.	2013-2018	Završeno	U projektovanju konstrukcija predviđena je paralelna upotreba postojećih propisa i Eurokodova do 1.08 2020, a u izvođenju je od 1.01.2017. na snazi primjena Zakona o građevinskim proizvodima i moraju se poštovati svi evropski standardi.	ISME	

	Obično taj period je od 3 do 5 godina,		Djelimično			
			Nije započeto			
Osnivanje dinamičke laboratorije za modelska ispitivanja konstrukcija na dejstva zemljotresa	Opremiti i akreditovati laboratoriju za dinamička ispitivanja	2012	Završeno		Građevinski fakultet, Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju	Realizacija laboratorije
			Djelimično			
			Nije započeto	Nije započeto		
Donošenje propisa za projektovanje u oblasti niskogradnje, hidrogradnje i geotehnike u skladu sa propisima zemalja EU	Izraditi detaljne Tehničke specifikacije za različite vidove građevinskih radova i objekata: putevi (autoputevi, magistralni i regionalni putevi), mostovi, tuneli, uređenje vodenih tokova, geotehnika, objekti od različitih materijala (beton, čelik, drvo), sanacije, zatim ispitivanja materijala itd.	2011-2012	Završeno		Ministarstvo ekonomije, u saradnji sa Ministarstvom uređenja prostora i zaštite životne sredine, Komora u oblasti uređenja prostora i izgradnji objekata i Građevinskog fakulteta	Broj donesenih propisa i njihova usklađenost sa evropskim propisima
			Djelimično	Nije kompletno završen. U periodu 2017-2019 godine su usvojeni pravilnici o tehničkim zahtjevima za betonske, čelične, aluminijumske, spregnute, zidane i drvene konstrukcije Nije izrađena tehnička specifikacija za puteve, mostove, tunele, uređenje vodenih tokova. i sl.		
			Nije započeto			
Donošenje zakona i propisa o građevinskim materijalima i o energetske efikasnosti objekata i stvaranje mehanizama za primjenu zakona i propisa	Donošenje zakona i propisa o građevinskim materijalima, sa posebnim akcentom na mogućnosti korišćenja lokalnih ekoloških i obnovljivih materijala, kao što su: kamen, drvo, drvene strugotine, slama, glina, zemlja i sl.	2011-2013	Završeno		Vlada Crne Gore Ministarstvo Ekonomije, ISME, MUPZZS, Kancelarija za monitoring i implementaciju Strategije, monitoring i razvoj u oblasti	Usvajanje zakona
			Djelimično	2014. godine je usvojen Zakon o građevinskim proizvodima, a nakon toga i izmjene, kao i prateća podzakonska regulativa iz ove oblasti. U usvojenim propisima nije dat akcenat na korišćenje lokalnih ekoloških i obnovljivih materijala.		
			Nije započeto			

	Donošenje standarda za toplinsku zaštitu objekata i uštedu energije, koji definišu proceduru za određivanje deklarisanje i projektovane toplinske vrijednosti.		Završeno	Da. U proteklom periodu je osim Zakona o efikasnom korišćenju energije (2014. godine, ranije Zakon o energetske efikasnosti) usvojeno niz podzakonskih akata (oko 43) u kojima su definisani standardi za ovu oblast.	investicija, Sektor 3	Usvajanje standarda
	Djelimično					
	Nije započeto					
	Sprovođenje projekata za povećanje energetske efikasnosti u javnom sektoru (škole, bolnice, administracija - Tekući projekat Svetske banke koji traje do 2012 god.) i domaćinstvima.	2011-2020 (kontinuirano)	Završeno	Realizovano je više od 10 programa većeg obima, koji se odnose na povećanje energetske efikasnosti objekata, uglavnom u oblasti obrazovanja i zdravstva, ali i za unapređenje energetske efikasnosti domaćinstava. Ovi programi su uglavnom finansirani od strane Međunarodne banke za obnovu i razvoj (IBRD), Njemačke razvojne banke (KfW), vlada i tijela pojedinih evropskih zemelja (Njemačka i Norveška), drugih evropskih fondova i Vlade Crne Gore.	Ministarstvo ekonomije, Ministarsvo nauke i prosvjete, Ministarstvo zdravlja i Ministarstvo finansija	Broj realizovanih projekata i potrošnja energije po glavi stanovnika
	Djelimično					
	Nije započeto					
	Organizovanje kampanje za podizanje javne svijesti o energetske efikasnosti i korišćenju ekoloških materijala		Završeno	U implementacionom periodu 3. APEE, posvećena je pažnja podizanju opšte svijesti o značaju i efektima primjene mjera energetske efikasnosti. U tom smislu održano je više javnih i stručnih manifestacija i pripremljen različit promotivni materijal, namijenjen široj javnosti, kao i pojedinim ciljnim grupama (ministarstva, lokalne samouprave, donatori, strukovna udruženja, i dr.). Osim toga, putem javnih medija (dnevne novine, TV, radio, internet i sl.) plasiran je veći obim promotivnog materijala u različitim oblicima (brošure, TV promotivni filmovi i spotovi, reklame, članci, promotivne izložbe i dr.).	Ministarstvo ekonomije	Broj promotivnih publikacija i tribina
	Djelimično					

			Nije započeto			
Obezbjediti akreditovana tijela za kontrolu kvaliteta (veza Eurokodova sa Direktivom CPD 89/106/EEC)	Formirati, opremiti i akreditovati laboratorije za kontrolu kvaliteta - Opremiti laboratorije najsavremenijom opremom za testiranje materijala i proizvoda. - Obezbjediti stručna lica za upravljanje laboratorijama. - Sprovesti proces akreditacije	2011-2013	Završeno	Akreditovano je 6 laboratorija .	Ministarstvo ekonomije, Akreditaciono tijelo CG, ISME i Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine,	Broj akreditovanih laboratorija
			Djelimično			
			Nije započeto			

STRATEŠKO OPREDJELJENJE 4 - KONTINUITET KAPITALNIH INVESTICIJA

Prioritetni pravci djelovanja u okviru strateškog opredjeljenja	Mjere	Period implement.	Urađeno		Odgovorne institucije za realizaciju	Indikatori
Utvrđivanje mjera ekonomske politike za ublažavanje posljedica od globalne ekonomske krize na građevinarstvo za period 2010-2012 godine.	Usvajanje mjera podrške i olakšica sa ciljem povećanja likvidnosti građevinskih firmi	2011-2012	Završeno		Vlada Crne Gore	Broj firmi sa poboljšanom likvidnošću nakon uvođenja sistema
			Djelimično		Ministarstvo finansija	
			Nije započeto	Nije započeto		
	Usvajati program rešavanja stambenih pitanja građana i ublažavanje efekata ekonomske krize na sektor građevinarstva	2010-2012	Završeno	U kontinuitetu realizovan projekat „1000+“ za rešavanje stambenih potreba građanja. U tri faze koje su realizovane u periodu od 2010. do 2019. godine oko 1300 porodičnih domaćinstava je riješilo stambeno pitanje. Očekuje se početak realizacije i IV faze	Vlada Crne Gore	Broj izgrađenih stanova
			Djelimično		Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine, Ministarstvo finansija	
			Nije započeto			
	Plaćanje u najkraćem mogućem roku budžetskim i drugih naručiocima iz javnog sektora	2011-2016 (kontinuir.)	Završeno	Završeno, sva plaćanja se vrše u skladu sa ugovorenim rokovima.	Vlada Crne Gore i sva ministarstva	
			Djelimično			
			Nije započeto			
Izvršiti uravnoteženu	Izraditi plan uravnotežene	2011-2012	Završeno		Vlada Crne Gore	Izrada plana i

privatizaciju preostalih kompanija od strateškog značaja za Crnu Goru	privatizacije i utvrditi dinamički plan za reinvestiranje sredstava prikupljenih privatizacijom preostalih kompanija u Crnoj Gori za kapitalne projekte		Djelimično	Zakonom o privatizaciji privrede (1996) utvrđeno je da se privatizacija vrši u skladu sa godišnjim planovima privatizacije koje donosi Vlada Crne Gore, na predlog Savjeta za privatizaciju i kapitalne projekte. Svake godine se pripremaju planovi privatizacije na osnovu predloga nadležnih organa državne uprave, državnih fondova, kao i tenderskih komisija Savjeta.	Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine, Agencije za održivi investicioni razvoj i građevinarstvo Kancelarija za monitoring Strategije	vrijednost godišnjeg reinvestiranja u kapitalne projekte
			Nije započeto			
Produžiti aktivnosti na uklanjanju biznis barijera u građevinarstvu,	1. Utvrditi Plan sa dinamikom za reviziju zakonskih rješenja i procedura na bazi dokumenta izrađenog za "Eliminisanje biznis barijera za razvoj preduzetništva - uređenje prostora i izgradnju objekata". 2. Uraditi izmjene Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata	2011-2013	Završeno		Vlada Crne Gore Ministarstvo uređenja prostora ostala ministarstva i organi koji imaju udjela u ovom sektoru	Realizovanost plana sa brojem revidovanih zakonskih rješenja
			Djelimično	Zakon iz 2018 je usložnio sve procedure		
			Nije započeto			
Podsticaj i razvoj preduzetništva u	Izrada Programa kontinuiranih mjera poboljšanja ambijenta za mala i	2011-2015	Završeno		Vlada Crne Gore Ministarstvo	Procenat učešća

građevinarstvu	srednja preduzeća, sa posebnim osvrtom na praćenje i podsticaj razvoja velikih preduzeća u građevinarstvu za građenje kapaciteta za nastup na regionalnom tržištu i postizanje udjela građevinarstva od 10% BDP-a u srednjeročnom periodu –do 2015. godine		Djelimično	• U periodu od 2011. godine do 2019. godine, usvojeno je više strateških dokumenata u cilju unapređenja poslovanja mikro, malih i srednjih preduzeća u Crnoj Gori. • Početkom 2018. godine reorganizovano je ministarstvo ekonomije i formiran Direktor za investicije, razvoj malih i srednjih preduzeća i upravljanje EU fondovima. Ovom direktoratu povjerena je realizacija objedinjenog Programa za unapređenje konkurentnosti privrede, koji se sastoji od 10 programskih linija namijenjenih za realizaciju finansijske i nefinansijske podrške potencijalnim i postojećim preduzetnicima, mikro, malim, srednjim i velikim preduzećima, kao i klasterima. • U periodu od 2011. do 2018. godine prosječno učešće građevinarstva u BDP iznpsilo je oko 4,9% i kretalo se od početnih 5,6% u 2011. godini do najnižih 3,5% u 2015. godini. Od 2016 godine raste do maksimalnog učešća od 6,6% u 2017. godini, dok je u 2018. godini, ovaj procenat bio nešto niži i iznosio je 5,9%.	uređenja prostora i zaštite životne sredine, Ministarstvo finansija	građevinarstva u BDP-u, target od 8% u srednjeročnom periodu
			Nije započeto			
Nastaviti sa podsticajem investicija i težiti razvojnoj komponenti Budžeta	Uspostaviti jedinicu u okviru Kancelarija za monitoring i implementaciju Strategije, monitoring i razvoj u oblasti investicija za Izradu i publikovanje dvogodišnjeg Programa Javnih Investicija, PJI (Public Investment Program, PIP) u kontinuitetu – za sljedeće sektore:	2011-2016	Završeno	Završeno	Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine, Agencija za održivi investicioni razvoj i građevinarstvo - Kancelarija za monitoring i	Publikovanje Programa Javnih Investicija
			Djelimično			

	energetika, saobraćaj, vodopri- vreda, komunalne usluge, zaštita životne sredine, turizam, obrazovanje i nauka, kultura, zdravstvo, stanovanje, socijalna zaštita, u kojoj je definisana dinamika izrade fisibiliti studija, odgovarajuće tehničke i druge dokumentacije i realizacija projekata.		Nije započeto		implementaciju Strategije, monitoring i razvoj u oblasti investicija	
	Izrada potprograma sa projektima iz PJI u odnosu na mogućnost izvora obezbjeđivanja finansijskih sredstava (EU, WB, EIB, EBRD, KfW)		Završeno	Završeno		
			Djelimično			
			Nije započeto			
	Utvrđiti plan izrade prioriternih studija opravdanosti investicija (fisibiliti studije) za velike infrastrukturne projekte i njihovu promociju međunarodnim finansijskim institucijama		Završeno	Završeno		
			Djelimično			
			Nije započeto			
	Program stimulanja javno- privatnog partnerstva i koncesija	2011-2015	Završeno	U oktobru 2019. godine je Vlada usvojila predlog zakona o javno-privatnom partnerstvu (JPP) - PROGRAM STIMULISANJA JAVNO-PRIVATNOG PARTNERSTVA I KONCESIJA	Vlada / Građevinska preduzeća	Broj realizovanih projekata sa javno- privatnim partnerstvom i koncesijama
			Djelimično			
			Nije započeto			
Definisati dugogodišnju legalizaciju stambene	Utvrđiti mjere za organizovanje neformalnih naselja u cilju smanjenja	2011-	Završeno		Ministarstvo uređenja	Broj urbaniziranih

neformalne izgradnje i njezine revitalizacije	seizmičkog rizika, urbane organizacije naselja i infrastrukturnog uređenja životnog prostora preko: - Analize prostora i postojećeg stanja bespravno izgrađenih 100.000 objekata - Studije izvodljivosti sa analizom problema i prijedlozima za njihovo otklanjanje i finansiranje		Djelimično	• Donešena su zakonska rješenja za bespravne objekte (2016. godine, a izmijenjena 2017. godine) i otpočeo je proces legalizacije. • Usvojene su izmjene u krivičnom zakoniku o bespravnoj gradnji	prostora i zaštite životne sredine	i adekvatno saniranih stambenih objekata
			Nije započeto			
Investiciono razvojni Fond Crne Gore – “IRF-CG”	Osnovan po odluci Vlade Crne Gore Sl. List Crne Gore br.88/09 od 31.12.2009	2011-2017	Završeno	Završeno u skladu sa odredbama Zakona o Investiciono-razvojnom Fondu Crne Gore	Vlada Crne Gore Ministarstvo finansija	Uspostavljen a funkcija fonda
			Djelimično			
			Nije započeto			
Privlačenje stranih investicija u građevinarstvu	Izraditi program promocije Crne Gore: - kao sigurne luke za strana ulaganja, - akcentirajući unikatne specifičnosti zemlje, njenih prirodnih bogatstava, koje je valorizuju u ekološku državu i - atraktivne destinacije za ulaganja u marine, golf terene i dr. prioritetne projekte od interesa za Crnu Goru.	2011-2012	Završeno	U skladu sa Zakonom o stranim investicijama (2011.g.), podsticanje i promocija stranih investicija kojima se doprinosi ekonomskom razvoju Crne Gore vrši se na osnovu Strategije za promociju stranih investicija koju donosi Vlada, koja se donosi na period od 5 godina.	Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine, Kancelarija za monitoring i implementaciju Strategije, monitoring i razvoj u oblasti investicija	Izrađeni Program
			Djelimično			
			Nije započeto			
	Definisati uslove i podsticati otvaranje stranih škola u cilju	2011	Završeno	Završeno	Ministarstvo	Broj otvorenih

	podsticaja privlačenja stranih investicija i kupovine nekretnina u Crnoj Gori.		Djelimično		prosvjete i nauke	stranih škola
			Nije započeto			
Obezbjedivanje kontinuiteta investicija u transportnu infrastrukturu	Donijeti zakon o integralnom transportu	2011	Završeno	Donesen Zakon o kombinovanom prevozu tereta, 2014. godine	Ministarstvo saobraćaja, pomorstva i telekomunikacija	Izrađen zakon
			Djelimično			
			Nije započeto			
	Izvršiti procjene za investiciono održavanje putne mreže, definisati prioritete i odrediti putne dionice za finansiranje radova	2011-2012	Završeno	Urađeno snimanje putne mreže po sistemu IRAP i urađena „Star rating” kategorizacija prioriteta	Ministarstvo saobraćaja, pomorstva i telekomunikacija	Izrađena dokumentacija za koncesije
			Djelimično			
			Nije započeto			
	Izrada potrebne dokumentacije za koncesije za redovno održavanje putne mreže	2011-2012	Završeno	Izrađena dokumentacija i u kontinuitetu se svake četvrte godine raspisuje javni poziv za izbor izvođača radova. Trenutno je na snazi potpisan četvorogodišnji ugovor sa izvođačem radova za period 2018-2022	Ministarstvo saobraćaja, pomorstva i telekomunikacija	Izrađena dokumentacija za koncesije
			Djelimično			
			Nije započeto			
	Studije zadodjeljivanja pristupa željezničke infrastrukture transportnim operatorima (dodjela trase)	2011-2012	Završeno	Način dodjeljivanja trasa Regulisan Zakonom o željeznici iz 2013. godine	Ministarstvo saobraćaja, pomorstva i telekomunikacija	Izrađena Studija
			Djelimično			
			Nije započeto			

	Studija za signalizaciju glavnih puteva u Crnoj Gori i okruženju u 8 gradova	2011	Završeno	Rađena je Analiza usaglašenosti signalizacije za sve magistralne puteve. U 2020-2021.godini se očekuje završetak Studije unapređenja signalizacije i opreme za magistrale puteve.	Direkcija za puteve	Izrađena Studija
			Djelimično			
			Nije započeto			
Utvrđiti usklađenu dinamiku investicionih aktivnosti u razvoj infrastrukture za aviosaobraćaj i aerodrome, zbog potrebe razvoja turizma i investicijama u turističke kapacitete	Izrada studije opravdanosti razvoja aviosaobraćaja i aerodroma u Crnoj Gori sa investicionim planom za period do 2020. godine sa prioriternim akcijama djelovanja kao odgovor potrebi praćenja razvoja turizma	2011-2012	Završeno	Urađen je master plan razvoja aerodroma do 2030. godine	Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine,	Izrađena Studija
			Djelimično		Ministarstvo saobraćaja, pomorstva i telekomunikacija	
			Nije započeto			

STRATEŠKO OPREDJELJENJE 5 - JAČANJE KONKURENTNOSTI GRAĐEVINSKE OPERATIVE

Prioritetni pravci djelovanja u okviru strateškog opredjeljenja	Mjere	Period implementacije	Realizacija		Odgovorne institucije za realizaciju	Indikatori
Utvrđiti sistem podstacajnih mjera građevinskim firmama za uvođenje Sertifikovanih sistema upravljanja kvalitetom i uvođenje sistema upravljanja izvršenjem	Uvođenje stimulansa za društva propisanih od strane Vlade za implementaciju Programa Sertifikacije sistema upravljanja kvalitetom za: Uvođenje ISO 9000 i ISO 14000 u građevinskim firmama - Primjena standarda ISO 10006 - Kvalitet u projektnom menadžmentu	2011-2015	Završeno	- Ministarstvo ekonomije u kontinuitetu stimuliše uvođenje ISO i EU standarda u firmama kroz Programsku liniju za uvođenje međunarodnih standarda - Ove godine MEK je podržao 10 firmi iz oblasti građevinarstva u uvođenju standarda.	Vlada Crne Gore, Ministarstvo ekonomije, Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine, kao i ISME, Akreditaciono tijelo Crne Gore, Privredna komora CG	Broj sertifikovanih društava u građevinarstvu
			Djelimično			
			Nije započeto			
Ponuditi finansijske i ostale mehanizme za unapređivanje tehničke, organizacione i druge osposobljenosti građevinske operative preko Investiciono razvojnog fonda Crne Gore i ostalih institucija	Izraditi Vladin program za uvođenje podsticajnih finansijskih i ostalih mehanizama za unapređivanje tehničke, organizacione ili druge osposobljenosti građevinske operative za: - uvođenje informacionih tehnologija, - obnovu mehanooopremljenosti, upotrebu novih tehnologija i obrtnih sredstava u saglasnosti sa svjetskim standardima za životnu sredinu i održivi razvoj, - izvozu orjentisanost građevinskih društava, - učesće na međunarodnim tenderima i praćenje bankarskim garancijama, - transformaciju putem reinženjeringa poslovnih procesa, - stvaranje kompetentnih radnika	2011-2015	Završeno	- Investiciono-razvojni fond Crne Gore (IRF CG) od 2009. godine sprovodi različite programe kreditiranja privrednih društava i preduzetnika, pod vrlo povoljnim uslovima. - Osim toga, početkom 2018. godine je reorganizovano Ministarstvo ekonomije i formiran Direktorat za investicije, razvoj malih i srednjih preduzeća i upravljanje EU fondovima. Ovom direktoratu povjerena je realizacija objedinjenog Programa za unapređenje konkurentnosti privrede, koji se sastoji od 10 programskih linija namijenjenih za realizaciju finansijske i nefinansijske podrške potencijalnim i postojećim preduzetnicima, mikro, malim, srednjim i velikim preduzećima, kao i klasterima.	Vlada Crne Gore, Ministarstvo finansija, Novoformirani Investiciono razvojni Fond Crne Gore Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine, Privredna komora Crne Gore	Broj društava koja su koristila podsticajne mjere: -obim sredstava -svrha podsticaja
			Djelimično			

	kroz vještine-nadogradnju i poboljšanje znanja, - beneficije za građ. društva pri zapošljavanju deficitarne radne snage, - rad na uvođenju tehnologija, opreme i osposobljavanje kadrova u sektoru obnovljivih izvora energije		Nije započeto			
Kontinuirano sprovoditi aktivnosti na suzbijanju bespravne gradnje i rada na "crno", kao generatora sive ekonomije	Ojačati kapacitete inspekcija u oblastima zaštite prostora i građevinarstvu	2011-2012	Završeno		Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine	Broj pokušaja/suzbijenih nelegalnih gradnji
			Djelimično	- Inspekcijski nadzor u oblasti uređenja prostora i izgradnje objekata se pokazao kao nedovoljno efikasan da se izbori sa gorućim problemom nelegalne gradnje u Crnoj Gori. - Novi Zakon o planiranju prostora i izgradnji objekata, usvojen u jesen 2017, objedinio je tri ranije inspekcije koje su djelovale u ovoj oblasti, ali i pored najava nijesu obezbijeđeni dovoljni kapaciteti za realizaciju planiranih poslova.		
			Nije započeto			
Implementirati postupak klasifikacije i kvalifikacije u javne radove	Donijeti propise za: - registar i kategorizaciju privrednih društava koja se bave izvođenjem radova na izgradnji objekata - uslove za obavljanje djelatnosti upravljanja projektima i izgradnji objekata. - Uzanse o građenju ili inkorporirati u pripadajućem zakonskom segmentu	2011-2012	Završeno		Ministarstvo uređenja prostora, Privredna komora Crne Gore- odbor udruženja građevinarstva, Komora u oblasti uređenje prostora i izgradnji objekata	Broj donijetih propisa
			Djelimično			
			Nije započeto	Ovi propisi nijesu donešeni.		
Inicirati periodično prikupljanje i	Uvesti sistem za prikupljanje i publikovanje podataka od interesa	2011 - 2015	Završeno		Privredna komora Crne Gore- odbor	Funkcionalnost

publikovanje podataka od strane Privredne komore-sektora za građevinarstvo, kao osnov za preduzimanje mjera podsticaja za unapređenje ljudskih resursa i privrednih društava u celini	za građevinarstvo: - podaci vezani za domaće tržište i građevinska društva (broj, struktura, veličina, šifra djelatnosti, itd.) - podaci o raspisanim inostranim tenderima i uslovima učešća		Djelimično	Djelimično urađeno, Monstat metodološki ne može dati dovoljno podataka	udruženja građevinarstva, MONSTAT, Kancelarija za monitoring i implementaciju Strategije, monitoring i razvoj u oblasti investicija	sistema
			Nije započeto			
Povezivanje društava u saveze (klaster) preko aktivnog učešća Vlade, Privredne komore, lokalne samouprave, Univerziteta, sindikata i drugih	Usvajanje programa akcija za stvaranje klastera i povezivanje crnogorskih građevinskih društava radi zajedničkog nastupa na domaćim ili inostranim tržištima	2010-2015	Završeno		Privredna komora Crne Gore- odbor udruženja građevinarstva, Kancelarija za monitoring i implementaciju Strategije, monitoring i razvoj u oblasti investicija	Broj uspostavljenih funkcionalnih klastera
			Djelimično	Usvojena je Strategija za održivi ekonomski rast Crne Gore kroz uvođenje klastera (2012-2016. godine), kojom je, između ostalog, i formiranje klastera iz oblasti građevinarstva u centralnom i primorskom regionu. Međutim, do formiranja ovih klastera nije došlo		
			Nije započeto			
Regulisati primjenu najsavremenijih mjera bezbjednosti i zaštite zdravlja pri radu	Usvajanje propisa i normi, u vezi mjera bezbjednosti i zaštite zdravlja pri radu u građevinarstvu	2011-2012	Završeno	Donešen Zakon i propisi, usaglašeni sa evropskim propisima	Ministarstvo rada	Donošenje propisa
			Djelimično			
			Nije započeto			
Implementirati FIDIC modele uslova ugovora u domaćim građevinskim projektima	Izvršiti izmjenu i dopunu propisa/pratećih akata (obrazaca i standardnih formulara) o javnim nabavkama u djelu modela ugovora	2011-2012	Završeno		Vlada Crne Gore, Ministarstvo finansija, Ministarstvo	Izvršena izmjena i dopuna
			Djelimično			

	koji treba da bude baziran na FIDIC-ovim uslovima saglasno domaćoj regulativi		Nije započeto	FIDIC uslovi se implementiraju još uvijek samo na projektima koje finansira EU, iako je u određenim podzakonskim aktima javnih nabavki primjena FIDIC modela ugovora prepoznata kao jedna od preventivnih mjera za sprečavanje rizika od korupcije.	uređenja prostora i zaštite životne sredine, Direkcija javnih nabavki Direkcija javnih radova	
Podsticati razvoj i formiranje jakih konsultantskih i projektantskih firmi	Uvesti podsticajne mere za ukрупnjavanje sadašnjih brojnih malih firmi u velike konsultanske i projektantske firme sposobne za projektovanje i upravljanje velikim investicionim projektima (tehnička pomoć bi se koristila za obuke i nadgradnju znanja iz specifičnih oblasti, uspostavljanje nove organizacione strukture, povezivanje sa odgovarajućim stranim partnerima, dok bi se finansijski dio koristio kao pomoć potrebi prostornog fizičkog ujedinjenja, nabavci novih softvera, opreme) Podsticati profesionalnu nadgradnju u specijalističkim oblastima preko uvođenja obuka u ugovaranju i vođenju projekata, superviziji na principima zahtjeva i uputstava svetski poznatih finansijskih institucija, vođenju, projektovanju i nadzoru u svim kategorijama infrastrukturnih projekata, zaštiti životne sredine - održivog razvoja, strateškom planiranju, vodosnabdevanju, prečišćavanju otpadnih voda, upravljanju čvrstim otpadom, projektima iz energetike, energetske efikasnosti, obnovljivih izvora energije itd		Završeno		Vlada Crne Gore, Privredna komora Crne Gore- odbor udruženja građevinarstva,	Broj udruženih i ukрупljenih firmi
			Djelimično		Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine Direkcija malih i srednjih preduzeća	
			Nije započeto	Nema podsticajnih mjera		

STRATEŠKO OPREDJELJENJE 6 – FORMIRANJE ADEKVATNE STRUKTURE RADNE SNAGE U OBLASTI GRAĐEVINARSTVA

Prioritetni pravci delovanja u okviru strateškog opredeljenja	Mjere	Period imple ment.	Urađeno		Odgovorne institucije za realizaciju	Indikatori
Dovršavanje procesa reforme obrazovanja naročito u pogledu sistema nacionalnog okvira kvalifikacija	Izrada Zakona o nacionalnom okviru kvalifikacija i stvaranje uslova za razvoj kvalifikacija, baziranih na ishodima učenja; Donošenje nacionalne klasifikacije zanimanja, zasnovane na Internacionalnom standardu klasifikacije zanimanja (ISCO-88)	2011	Završeno	- Usvojen Zakon o nacionalnom okviru kvalifikacija (2010. godine) - Usvojena Sstandardna klasifikacija zanimanja (2011. godine) prema načelima i sistemu Međunarodne standardne klasifikacije zanimanja (ISCO-08), odnosno njene evropske verzije (ISCO-08).	Ministarstvo finansija u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i nauke i Zavodom za statistiku (za NKZ)	Usvajanje Zakona o Crnogorskom kvalifikacionom okviru. Razvijene kvalifikacije u , sektorsu građevine, bazirane na ishodima učenja, u skladu sa potrebama tržišta rada; Izrađena nacionalna klasifikacija zanimanja
			Djelimično			
			Nije započeto			
Povećanje javnih izdvajanja za obrazovanje i razvoj ljudskih resursa i njihovo pravilno usmjeravanje	Donošenje odluke o povećanju javnih izdvajanja za inicijalno i kontinuirano obrazovanje Uvođenje politike i podsticajnih mjera koje će stimulisati veća privatna ulaganja (smanjenje carine na uvoz, smanjenje PDV-a...)	2011-2012	Završeno		Vlada Crne Gore	Procenat povećanja sredstava, namijenjenih razvoju obrazovnog sistema Uvedene podsticajne mjere
			Djelimično			
			Nije započeto	Generalno, od usvajanja Strategije do danas javna izdvajanja za obrazovanje su smanjena (i pored toga što su u početku malo povećana). Nema podataka o uvođenju politike podsticajnih mjera za veća privatna ulaganja u oblasti obrazovanja.		

Razvoj stručnog obrazovanja svih nivoa u cilju prevažilaženja problema deficitarnosti kadrova za određene profesije i unapređenje struke uvođenjem novih metoda i tehnologija.	Uspostavljanje aktivnije saradnje socijalnih partnera sa nadležnim ministarstvom pri definisanju /određivanju potrebnih programa srednjeg i višeg stručnog obrazovanja. Ovom mjerom će se smanjiti potreba naknadnih obuka	2011-2012	Završeno	- Uspostavljena aktivna saradnja socijalnih partnera sa nadležnim ministarstvom pri definisanju /određivanju potrebnih programa srednjeg i višeg stručnog obrazovanja. - Identifikovani su obrazovni profili u saglasnosti sa potrebom tržišta	Ministarstvo prosvjete i nauke, Centar za stručno obrazovanje, Privredna komora, Unija poslodavaca, Zavod za zapošljavanje CG	Identifikovani obrazovni profili, potrebni tržištu rada i, u skladu sa tim, urađena odgovarajuća programska ponuda Smanjen broj naknadnih obuka
			Djelimično			
			Nije započeto			
	Sprovođenje detaljne analize o potrebama tržišta rada i deficitarnim zanimanja po regionima	2011	Završeno		Privredna komora, Unija poslodavaca, Zavod za zapošljavanje CG	Realni podaci o potrebama tržišta rada Realni podaci o deficitarnosti zanimanja po regionima
			Djelimično	Od 2006 godine nijesu rađene posebne analize za utvrđivanje potreba za obrazovanjem i stručnim usavršavanjem u građevinarstvu. Neki elementi ovih analiza se mogu naći u Analizi ponude, tražnje i zapošljavanja na tržištu rada u Crnoj Gori koje vrši Zavod za zapošljavanje, i posebno u okviru publikacija Anketa poslodavaca (posljednja za 2016/17 godinu), gdje poslodavci u anketi procjenjuju potrebne i/ili nedostajuće vještine i kompetencije radne snage, kao i u Izvještaju Unije poslodavaca Crne Gore: Neusklađenost tržišta rada i obrazovnog sistema u Crnoj Gori – Stvaranje ambijenta za održivi razvoj preduzeća u Crnoj Gori (2016.g).		
			Nije započeto			
	Otvaranje stručnih škola (javnih ili privatnih), ili	2011-2013	Završeno		Ministarstvo prosvjete i nauke, privatne firme iz	Broj otvorenih odjeljenja

	otvaranje odjeljenja za deficitarne struke u postojećim školama, posebno u sjevernom regionu		Djelimično	Nije bilo intenzivne aktivnosti u ovom dijelu, ali u narednoj godini predviđena je izgradnja više škola	oblasti građevinarstva, Privredna komora, Unija poslodavaca,	iz oblasti građevinarstva Procenat povećanja upisa učenika u programe iz oblasti građevinarstva
			Nije započeto			
	Priprema obrazovnih programa, osposobljavanje nastavnika za realizaciju programa deficitarnih zanimanja	2011-2013	Završeno	- U skladu sa utvrđenom dinamikom razvoja kvalifikacija u 2018. godini usvojeni su standardi zanimanja u oblast građevinarstvo. - Za potrebe izrade plana obuka nastavnika sprovedeno je terensko istraživanje, urađena analiza i štampana publikacija	Ministarstvo prosvjete i nauke, Centar za stručno obrazovanje, Savjet za stručno obrazovanje, visokoškolske ustanove, Savjet za visoko obrazovanje	Broj usvojenih obrazovnih programa, broj seminara za nastavnike
			Djelimično			
			Nije započeto			
	Priprema i akreditacija novih specijalističkih programa za aseizmičko projektovanje i planiranje prostora	2011-2013	Završeno		Ministarstvo prosvjete i nauke, Savjet za visoko obrazovanje, institucije visokog obrazovanja	Akreditacija studijskog programa
			Djelimično			
			Nije započeto	Nije realizovano		
	Obezbjedenje materijalnih sredstava za razvoj i opremanje obrazovnih ustanova (opremanje školskih kabineta, laboratorija i radionica, knjige).	2011-2013	Završeno		Ministarstvo prosvjete i nauke, Privredna komora, Udruženje poslodavaca, (privatna) preduzeća iz oblasti građevinarstva	Povećanje stepena opremljenosti obrazovnih ustanova i institucija, broj opremljenih školskih radionica
			Djelimično	Povremeno se obezbjeđuju sredstva za ove svrhe od strane Vlade Crne Gore, IPA programa i evropskih fondova.		
			Nije započeto			

Usklađivanje upisne politike sa potrebama tržišta rada i strateškim opredjeljenjima razvoja Crne Gore; Popularizacija građevinske struke kod učenika	Uspostaviti mehanizme profesionalne orijentacije, savjetovanja i informisanja	2011-2020 (kontinuirano)	Završeno	- Vlada Crne Gore usvojila je Strategiju cjeloživotne karijerne orijentacije u Crnoj Gori (2016-2020) sa Akcionim planom do 2018. godine. - Zavod za zapošljavanje realizuje opšte i posebne programe profesionalne orijentacije. - UCG je osnovao Centar za razvoj cjeloživotnog učenja i Centar za razvoj karijere (Karijerni centar) koji pruža karijerno informisanje, usmjeravanje i savjetovanje studenata u oblastima koje izučavaju na fakultetima.	Ministarstvo prosvjete i nauke, Ministarstvo rada i socijalnog stanja, Centar za profesionalnu orijentaciju	Rezultati upisa
			Djelimično			
			Nije započeto			
	Promovisati, na nivou države i lokalne zajednice, značaj profesionalne orijentacije, promovisati tražena zanimanja i uspješna preduzeća i poslodavce (prezentovanje primera dobre prakse učenicima i roditeljima, kako bi se otklonile predrasude o građevinarstvu kao neatraktivnoj profesiji, koja je slabo plaćena.	2011-2020 (kontinuirano)	Završeno		Ministarstvo prosvjete i nauke, obrazovne ustanove, mediji	Broj učenika, upisanih u deficitarna zanimanja
			Djelimično	Izrađeni su odgovarajući priručnici za karijerno vođenje i savjetovanje, ali nije bilo značajnije promocije građevinskih zanimanja.		
			Nije započeto			
	Obezbjeđenje sredstava za fondove za stipendiranje ili	2011-2020	Završeno		Ministarstvo prosvjete i nauke, lokalne	Broj obezbijeđenih stipendija i kredita,

	kreditiranje učenika i studenata koji se obrazuju za deficitarna zanimanja		Djelimično	Od školske 2013/2014. godine Ministarstvo prosvjete obezbjeđuje stipendije za deficitarne kvalifikacije učenicima koji se obrazuju po programima u trogodišnjem trajanju radi sticanja kvalifikacija koje su na tržištu rada prepoznate kao deficitarne. Deficitarne kvalifikacije utvrđuje svake godine Ministarstvo na prijedlog Centra za stručno obrazovanje i Zavoda za zapošljavanje Crne Gore. Određeni broj stipendija obezbjeđuje Privredna komora kao partner u ovom programu. Sredstva namijenjena za ove svrhe treba povećati.	zajednice, udruženja poslodavaca, nadležno ministarstvo, Ministarstvo finansija, Unija poslodavaca	Broj partnera, uključenih u obezbjeđivanje sredstava, Broj stipendiranih učenika i studenata koji su se opredelili za deficitarna zanimanja
			Nije započeto			
Uključivanje obrazovanja odraslih i dalji razvoj ljudskih resursa kao sastavni dio politike obrazovanja i kao preduslov za produženje ovlašćenja i licenci za rad	Analiza potrebe za specifičnim obukama radne snage	2011-2020 (kontinuirano)	Završeno		ZZZ CG, institucije visokog obrazovanja, Komora u oblasti uređenja prostora i izgradnji objekata, Seizmološki zavod.	Rezultati analize
			Djelimično	- Od 2006 godine nijesu rađene posebne analize za potrebu za obrazovanjem i stručnim usavršavanjem u građevinarstvu (Neki elementi ovih analiza se mogu naći u Analizi ponude, tražnje i zapošljavanja na tržištu rada u Crnoj Gori koje vrši Zavod za zapošljavanje), i posebno u okviru publikacija Anketa poslodavaca (posljednja za 2016/17 godinu), gdje poslodavci u anketi procjenjuju potrebne i/ili nedostajuće vještine i kompetencije radne snage. - Objavljen je Izvještaj Unije poslodavaca Crne Gore: Neusklađenost tržišta rada i obrazovnog sistema u Crnoj Gori – Stvaranje ambijenta za održivi razvoj preduzeća u Crnoj Gori (2016) gde su dati podaci o potrebama tržišta rada.		

			Nije započeto			
	Organizacija specijalnih obuka za: prijavljivanje međunarodnih projekata, primjenu FIDIC-a, Eurokodova, Prostornog planiranja sa aspekta seizmičke bezbjednosti i sl.		Završeno			Broj organizovanih obuka
			Djelimično	Ove obuke se organizuju povremeno, naročito u oblasti prijavljivanja međunarodnih projekata i EUROKODOVA (od strane Inženjerske komore). Očekuje se intenziviranje obuka.		
			Nije započeto			
Sprovođenje aktivnosti na podizanju svijesti kod poslodavaca i menadžera u kompanijama o važnosti cjeloživotnog učenja daljeg ulaganja u razvoj ljudskih resursa i stvaranju organizacija koje uče	Organizovanje seminara, kurseva, radionica koji omogućavaju razvoj ključnih kompetencija (jezička i informatička pismenost, preduzetništvo, komunikacijske sposobnosti i dr) za zaposlene	2011-2020 (kontinuirano)	Završeno		Direkcija za mala i srednja preduzeća, Unija poslodavaca, obrazovne ustanove	Bbroj organiziovanih seminara, kurseva, radionica Broj lica, uključenih u programe kontinuiranog obrazovanja i osposobljavanja
			Djelimično	Zaposlenima je na raspolaganju određen broj različitih oblika neformalnog obrazovanja u cilju unapređenja ključnih kompetencija, ali njihovu dostupnost treba povećati.		
			Nije započeto			
			Završeno		Direkcija za mala i srednja preduzeća, Unija poslodavaca, obrazovne ustanove, Komora u oblasti uređenja prostora i izgradnji objekata,	Broj lica, uključenih u različite programe dodatnog obrazovanja i osposobljavanja
			Djelimično			
			Nije započeto	Ne postoje podaci o napretku na ovom polju		

Uvođenje programa obrazovanja za dokvalifikaciju, prekvalifikaciju, usavršavanje i specijalizaciju, obrazovanje uz rad i druge oblike obrazovanja, u skladu sa definisanim potrebama na tržištu rada. Prioritet treba dati obuci i prekvalifikaciji za poznatog poslodavca	Izrada planova dodatnog osposobljavanja i, u skladu sa tim, programa za potrebnu dokvalifikaciju, prekvalifikaciju, usavršavanje ili specijalizaciju, ne samo zbog smanjivanja deficitarnosti postojećih profesija, već i zbog inovacije znanja zbog tehnoloških i naučnih unapređenja.	2011-2012	Završeno		Centar za stručno obrazovanje, ZZZ CG, Unija poslodavaca, Savjet za stručno obrazovanje, Savjet za visoko obrazovanje	Broj uvedenih programa i broj učesnika u programu prekvalifikacije, dokvalifikacije i t.d.
			Djelimično	Zavod za zapošljavanje organizuje programe obrazovanja i osposobljavanja nezaposlenih lica u cilju sticanja stručne kvalifikacije i ključnih vještina koje im omogućavaju brže zapošljavanje. U saradnji sa poslodavcima, realizuje se i program osposobljavanja za rad na konkretnom radnom mjestu. U periodu od 2004. do 2015. godine u programe obrazovanja i osposobljavanja odraslih uključena su 31 526 lica iz evidencije Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, od čega je oko 13% bilo za poznatog poslodavca.		
			Djelimično	Privredna komora Crne Gore i odgovarajuće udruženje organizuju i finansiraju različite oblike osposobljavanja i stručnog usavršavanja za zaposlene svojih članova.		
			Nije započeto			
	Podsticanje potencijalnih kandidata za obuku ili prekvalifikaciju, posebnim popularnim mjerama (plaćeni troškovi programa, obezbjeđivanje naknade za vrijeme trajanja programa, obezbjeđivanje radnog mjesta nakon završetka programa)	2011-2020 (kontinuirano)	Završeno		Unija poslodavaca, poslodavci	Broj uspješno završenih obuka i ostvarenog zapošljavanja
			Djelimično	Obično su troškovi prorograma plaćeni od strane organizatora, ali dodatne mjere, u smislu obezbjeđivanja naknade za vrijeme trajanja programa ili radnog mjesta nakon završetka programa, nisu zaživjele.		
			Nije započeto			
Postepeno povećanje broja i kvaliteta radne snage sa visokim i postdiplomskim	Povećanje broja upisanih studenata u visokobrazovne institucije koje obrazuju kadar za	2011-2020 (kontinuirano)	Završeno		Ministarstvo prosvjete i nauke, Centar za stručno obrazovanje,	Broj upisanih studenata i njihov uspeh za vreme studiranja
			Delimično			

obrazovanjem	potrebe građevinarstva		Nije započeto	Statistika je pokazala da se broj upisanih studenata smanjuje svake godine	stručne škole	
	Povećanje efikasnosti studiranja, što podrazumjeva veću prohodnost	2010-2020 kontinuirano	Završeno	Statistika je pokazala da se povećava efikasnost studiranja, odnosno smanjuje period studiranja	Ministarstvo prosvjete i nauke, Savjet za visoko obrazovanje, institucije visokog obrazovanja	Broj diplomiranih studenata
			Djelimično			
			Nije započeto			
	Povećanje zastupljenosti praktičnog rada (prakse) u toku studija i učestvovanje studenata u naučno-istraživačkom radu	2011-2020 kontinuirano	Završeno		Ministarstvo prosvjete i nauke, Savjet za visoko obrazovanje, institucije visokog obrazovanja	Veća zainteresovanost i osposobljenost studenata za uključenje u naučni i stručni rad
			Djelimično	Prema Zakonu o visokom obrazovanju, praktična nastava mora da bude najmanje sa 25% zastupljena u odnosu na ukupnu opterećenost studenta po predmetima, odnosno godini. Ovo je inkorporirano u akreditovane studijske programe.		
			Djelimično	Nema dovoljno podataka o učešću studenata u naučno-istraživačkom radu. U vreme Evaluacije učešće studenata je veoma slabo.		
			Nije započeto			
Uvođenje principa održivog razvoja u srednjem i visokom obrazovanju	Izučavanje u srednjim školama i fakultetima sadržaja, vezanih za održivi razvoj, kao što su zaštita životne sredine i primjena novih, ekoloških i obnovljivih građevinskih materijala	2011-2012	Završeno		Centar za stručno obrazovanje, Ministarstvo prosvjete i nauke, Savjet za stručno obrazovanje, Savjet za visoko obrazovanje, institucije visokog obrazovanja	Broj programa kod kojih se izučavaju sadržaji, vezani za održivi razvoj
			Djelimično	U srednjim školama i na fakultetima postoje predmeti koji pokrivaju ovu oblast, ali je njihov broj i sadržaj nedovoljan.		
			Nije započeto			

	Priprema i akreditacija novih studijskih programa iz oblasti energetske efikasnosti objekata	2011-2012	Završeno	Na Univerzitetu Crne Gore je akreditovan poslijediplomski interdisciplinarni program energetske efikasnosti, koji počinje sa radom studijske 2020/2021 godine.	Savjet za visoko obrazovanje, institucije visokog obrazovanja	Broj akreditovanih studijskih programa
			Djelimično			
			Nije započeto			
Uspostavljanje bolje koordinacije na području istraživanja i razvoja putem partnerstva relevantnih učesnika: pojedinaca, kompanija, socijalnih partnera i vlasti	Osnivanje zajedničkog istraživačkog centra (po principu privatno-javnog partnerstva) za održivi razvoj građevinarstva, za praćenje, razvoj i primjenu novih metoda i tehnologija, za energetske efikasnost, te usmjeravanje građevinske industrije ka proizvodnji novih, kvalitetnijih, jeftinijih proizvoda, materijala, prefabrikovanih elemenata, opreme i industrijalizacije	2011-2014	Završeno		Visokoškolske ustanove, udruženja poslodavaca, Privredne komore, institucije visokog obrazovanja, stručne institucije	Broj realizovanih aktivnosti, vezanih za održivi razvoj građevinarstva
			Djelimično			
			Nije započeto	Nema interesovanja privrede		
	Iniciranje, podrška, identifikovanje partnera i priprema kvalitetnih istraživačkih projekata.	2011-2020 (kontinuirano)	Završeno		Ministarstvo prosvjete i nauke, socijalni partneri i institucije visokog obrazovanja	Broj prihvaćenih projekata
			Djelimično	Ima djelimično realizovanih projekata koji se finansiraju od Ministarstva nauke i EU fondova		
			Nije započeto			

Iniciranje korišćenja sredstava EU fondova pri kreiranju zajedničkih projekata (socijalnih partnera) koji podržavaju podizanje kvaliteta i dostupnosti učenja mladih i odraslih	Prijava TEMPUS projekata koji se odnose na reforme studijskih programa, reforme univerzitetskog menadžmenta, strukturne reforme visokoobrazovnog sistema, kao i projekte koje se odnose na uticaj visokog obrazovanja na društvo u celini.	2011-2020 (kontinuirano)	Završeno	U okviru više od 60 TEMPUS projekata, koji su sad zamijenjeni projektom ERASMUS+, unaprijeđeni su kurikulumi raznih studijskih programa, pripremljeni su i akreditovani studijski programi u oblasti građevinarstva, energetske efikasnosti objekata i arhitekture, ali i drugih oblasti	Ministarstvo prosvjete i nauke, socijalni partneri i institucije visokog obrazovanja	Broj prihvaćenih projekata
			Djelimično			
			Nije započeto			
	Korišćenje programa kao što su: ERASMUS MUNDUS, BASILIUS, CEEPUS i dr. za ostvarivanje mobilnosti nastavnog kadra i studenata	2011-2020 (kontinuirano)	Završeno	Da. Broj prihvaćenih aplikacija je u porastu.	Ministarstvo prosvjete i nauke, institucije visokog obrazovanja	Broj prihvaćenih aplikacija
			Djelimično			
			Nije započeto			
Obezbjedenje učestvovanja strukovnih udruženja (Savez arhitekata, Udruženje geodeta, Savez inženjera i tehničara i Inženjerske komore) u procese doživotnog učenja i stručnog usavršavanja, kao jedna od mjera i uslova za produženje ovlaštenja i licenci	Organizovanje kurseva, stručnih predavanja, simpozijuma i seminara od strane ovih udruženja, sa ciljem doživotnog obrazovanja građevinara	2011-2020 (kontinuirano)	Završeno	Da. Posebno IK CG organizuje kurseve i stručna predavanja koja pokrivaju aktuelne teme.	Savez arhitekata, Udruženje geodeta, Savez inženjera i tehničara i Komora u oblasti uređenja prostora i izgradnji objekata,	Broj realizovanih kurseva, seminara, predavanja i sl.
			Djelimično			
			Nije započeto			
	Obezbjedenje mehanizma za obaveznost učešća na stručnim predavanjima, seminarima i simpozijuma.	2011	Završeno		Vlada CG, Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine, Komora u oblasti	Donošenje zakonske mjere
			Djelimično			

	Moguće rešenje je da učestvovanje bude uslov za dobijanje ili za produženje ovlašćenja za rad		Nije započeto	Inženjerskoj komori više nisu povjereni poslovi koji se odnose na izdavanje licenci. Izdavanje ovlašćenja (licenci) je u nadležnosti Ministarstva održivog razvoja i turizma, ali, u skladu sa propisima, ovlašćenja inženjera nijesu vremenski ograničena, pa nijesu ni predviđeni uslovi za njihovo obnavljanje ili produženje.	uređenja prostora i izgradnji objekata,	
--	---	--	---------------	---	---	--

STRATEŠKO OPREDJELJENJE 7 - RAZVOJ INDUSTRIJE GRAĐEVINSKIH MATERIJALA BAZIRAN NA PRINCIPIMA ODRŽIVOG RAZVOJA

Prioritetni pravci delovanja u okviru strateškog opredeljenja	Mjere	Period implementacije	Realizacija		Odgovorne institucije za realizaciju	Indikatori
Izraditi program za namjensko korišćenje mineralnih sirovina	Izvršiti neophodnu osnovnu tehničku i finansijsku valorizaciju potencijalnih terena za eksploataciju ukrasnog kamena, tehničko-građevinskog kamena, bentonita, cementnog laporca, gline, bijelog boksita i rožnaca za staklarsku industriju	2011-2016-2020*	Završeno		Državni organi i lokalna vlast, Kancelarija za praćenje i vođenje prioriternih projekata – Sektor 3 Kancelarija za monitoring i implementaciju Strategije, Zavod za geološka istraživanja	Broj studija opravdanosti, broj izrađenih karata sa označenim lokacijama za moguće eksploatacije, broj koncesija
			Djelimično	Djelimično rađeno. Pregled postojećih i potencijalnih nalazišta obrađen je u okviru Studije u Državnom planu eksploatacije mineralnih sirovina za period 2019-2028. godine. Pretežno nedostaju ekonomski i finansijski pokazatelji.		
			Nije započeto			
	Uspostaviti finansijske mehanizme za podsticaj realizacije projekata za istraživanje potencijalnih nalazišta i kvaliteta sirovina, kao i za proizvodnju građevinskih materijala (kredit, koncesije, javno-privatna partnerstva) i kofinansiranje istraživanja preko mehanizama Investiciono razvojnog fonda Crne Gore	2011-2016-2020*	Završeno		Vlada Crne Gore i Ministarstvo ekonomije	Broj ponuđenih kredita, koncesija, javno-privatna partnerstva
			Djelimično	Vlada Crne Gore obezbeđuje kredite za podsticaj IRF		
			Nije započeto			
	Stvoriti mehanizme za podsticaj tradicionalnog načina gradnje kao autohtonog, a koristiti lokalne sirovine (moguće fiskalne povlastice)	2011-2016-2020*	Završeno		Ministarstvo ekonomije, ISME i Kancelarija za praćenje i vođenje prioriternih projekata – Sektor 3	Usvojeni zakoni i standardi
			Djelimično			

	i donjeti standarde za takav način građenja (detaljnije u Strateškom opredjeljenju 3)		Nije započeto	Nije bilo podsticaja		
	Proučiti mogućnosti korišćenja tehnogenih mineralnih sirovina i opasnog otpada kroz naučno-istraživačke projekte (pepeo iz termoelektrane Pljevlja kao porcelanski dodatak cementu i sl.), što rješava i problem otpada i zaštite životne sredine	2011-2013	Završeno		Ministarstvo ekonomije, Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine, Stručne institucije, Kancelarija za monitoring i implementaciju Strategije, Zavod za geološka istraživanja	Usvojene studije za korišćenje ovih sirovina
			Djelimično	Urađen je mali broj istraživanja u dijelu korišćenja otpada		
			Nije započeto			
	Izraditi plan realizacije organizovane i kontrolisane eksploatacije mineralnih sirovina kao bigra i boksita, ali i šljunka i pjeska, zbog mogućih ekoloških katastrofa	2011-2016-2020*	Završeno	- Na osnovu zaključaka nacionalnih konsultacija u okviru realizacije projekta SNAP SEE - Održivo planiranje kamenih agregata u JI Evropi i projekta MINATURA2020 (od 2015. – 2018.) čiji je cilj bio razvoj koncepta i metodologije za definisanje i buduću zaštitu "Ležišta mineralnih sirovina od javnog značaja" (MdoPI), pristupilo se obezbjeđivanju regulatornog okvira, vezanog za politiku planiranja koji uključuje princip održivosti za eksploataciju mineralnih sirovina, kao što to već postoji za ostale prirodne resurse/sektore korišćenja prostora, od neprocjenjive važnosti. - U tom smislu je usvojen Državni plan eksploatacije mineralnih sirovina za period 2019-2028, koji obuhvata, između ostalih, i pomenute materijale (bigra i boksita, ali i šljunka i pijeska). - Primjenjuje se i Zakon o koncesijama, kao i podzakonska akta iz te oblasti.		Zakonska regulativa
			Djelimično			

			Nije započeto			
Obezbijediti razvoj postojećih i izgradnju novih kapaciteta za proizvodnju građevinskih materijala	Izvršiti usklađivanje i Donijeti zakonsku regulativu koja će obavezati na primenu Direktive 86/106/EEC (SO 2)	2011-2013	Završeno		Ministarstvo ekonomije	Usvojeni zakoni
			Djelimično	Usvojen je Zakon o građevinskim proizvodima 2014. godine, sa početkom primjene od 1.1.2017. godine u kojem je transponovana Regulativa o građevinskim proizvodima 305/2011 i set podzakonskih akata, međutim primena Zakona o građevinskim proizvodima nije adekvatna jer se još ne vrši sertifikovanje proizvoda.		
			Nije započeto			
	Koristiti mehanizme za finansiranje Čistih tehnologija i obezbijediti razvoj postojećih kapaciteta putem rekonstrukcija, privatizacija ili davanja koncesija. Time bi se obezbjedila finansijska sredstva za obnovu zastarjele i nabavku nove opreme i obezbjedila "čista" tehnologija koja neće zagađivati životnu sredinu	2011-2016-2020*	Završeno		Ministarstvo finansija, lokalni organi uprave, sama preduzeća	Ostvaren razvoj i modernizovanje, re startiranje procesa proizvodnje
			Djelimično	Bilo je podsticaja za minihidroelektreane i vjetroelektreane. Definisani su podsticaji za solarne elektreane.		
			Nije započeto			
	Sprovesti obuku zaposlenih u preduzećima za primjenu novih tehnologija i standarda	2011-2016-2020*	Završeno		Ministarstvo prosvjete i nauke, Privredna komora, Unija poslodavaca, Zavod za zapošljavanje CG	Broj realizovanih obuka
			Djelimično			
			Nije započeto	U periodu usvajanja Zakona o građevinskim proizvodima organizovane su radionice, međutim specijalizovane obuke još nisu započete.		

Izgraditi 2 fiksne i 5-6 pokretnih asfaltnih baza za potrebe izgradnje i održavanje puteva i saobraćajnica	Obezbjediti "čistu" najsavremeniju tehnologiju koja neće biti zagađivač životne sredine preko koncesije za lokaciju	2011-2016	Završeno	Trenutno radi 7 asfaltnih baza i 28 separacija sa fabrikom betona, a na gradilištu autoputa je u funkciji još nekoliko privremenih. Za sva postrojenja je neophodna saglasnost organa za zaštitu životne sredine, koja se dobija na osnovu elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu.	inostrana / domaća preduzeća	Broj asfaltnih baza
			Djelimično			
			Nije započeto			
Izgraditi fabriku za pokrivni crijep, obnoviti tehnološke procese u ciglanama (Pljevlja)	Izraditi plan sa nalazištima, sondirati interes firme i pripremiti lokacije za korišćenje pod koncesijom	2011-2012	Završeno		Zavod za geološka istraživanja	Realizacija plana
			Djelimično	Plan sa nalazištima je dat u Državnom planu eksploatacije mineralnih sirovina za period 2019-2028, ali više od toga se nije uradilo.		
			Nije započeto			
Izgraditi gipsaru i ispitati potencijalna nalazišta za eksploataciju gipsa radi definisanja mogućnosti i opravdanosti za proizvodnju gips-kartonskih ploča	Izraditi plan sa nalazištima, sondirati interes firme i pripremiti lokacije za korišćenje pod koncesijom	2011-2012	Završeno		Zavod za geološka istraživanja	Realizacija plana
			Djelimično	Plan sa nalazištima je dat u Državnom planu eksploatacije mineralnih sirovina za period 2019-2028, ali više od toga se nije uradilo.		
			Nije započeto			
Intenzivirati razvoj industrije za proizvodnju cementa	Izraditi studiju za izgradnju cementara u Baru i Pljevljima, sondirati interes inostranih	2011-2012	Završeno		Zavod za geološka istraživanja	Izrada studije

	preduzeća i stvoriti uslove za korišćenje nalazišta pod koncesijom		Djelimično	- Eksploatacija tehnogenog ležišta cementnog laporca „Jagnjilo“ zavisice isključivo od zainteresovanosti investitora za ovom mineralnom sirovinom. Bilo je sporadičnih interesovanja za pokretanje cementare u Pljevljima, koja nijesu dala rezultate. Međutim, nijesu rađene nove studije u odnosu na ranije urađene (2005.-2007. godina). - Lokacija Otilovići, kao lokacija buduće cementare predviđena je Prostorno-urbanističkim planom opštine Pljevlja i razrađena je kroz lokalnu studiju lokacije, tako da je spremna za izdavanje urbanističko tehničkih uslova u slučaju da se pojave zainteresovani investitori.		
			Nije započeto			
Uspostaviti mehanizme za racionalno i svrsishodno korišćenje raspoloživog šumskog bogatstva	Izraditi strategiju za održivo upravljanje šumama i namjenski označiti ustanovljene i potencijalne terene za eksploataciju drveta	2011-2012	Završeno	Usvojena je Strategija sa planom razvoja šuma i šumarstva za period 2014. – 2023. godina, a njena revizija je izvršena 2018. godine.	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	Usvojena strategija i izrađene karte
			Djelimično			
			Nije započeto			
Rekonstrukcija, privatizacija i investicije za kapacitete drvne industrije, posebno u sjevernom regionu	Izrada Studije sa planom i analizom za proizvodnju: - oplata i drvene građe - fabrika za obradu drveta, proizvodnju medijapan ploča, iverice, lijepljenih lameliranih nosača i konstrukcija -Uspostavljanje novih tehnologije za proizvodnju briketa i pelega	2012-2013	Završeno		Ministarstvo ekonomije	Realizacija plana
			Djelimično			
			Nije započeto	Data su samo strateška opredjeljenja u revidovanoj strategiji razvoja šumarstva		

Preduzeti mjere za olakšavanje transporta sirovina i materijala	Izgraditi plan razvoja prioritetne saobraćajne infrastrukture u funkciji transporta sirovina i materijala za razvoj i investiranje u građevinsku proizvodnju	2011-2013	Završeno		Ministarstvo saobraćaja, pomorstva i telekomunikacija, Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine, Kancelarija za monitoring i implementaciju Strategije, Sektor 3	Izgrađeni putevi
			Djelimično	Rade se u kontinuitetu rekonstrukcije puteva i u toku je izgradnja novih puteva i autoputa		
			Nije započeto			
Podsticati proizvodnju ekoloških i energetski efikasnih materijala	Izraditi pravnu regulativu i definisati finansijske mehanizme (smanjenje poreza za ekološke materijale i opremu koja utiče na EE) za podsticaj korišćenja obnovljivih i lokalno dostupnih materijala, poput opeke od zemlje, gline, gipsa, drveta, drvenih strugotina, slame, biomase i sl. koje se mogu i reciklirati	2011-2012	Završeno		Vlada Crne Gore, Ministarstvo finansija, Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine, ISME, Kancelarija za monitoring i implementaciju Strategije, monitoring i razvoj u oblasti investicija – Sektor 3	Usvojena pravna regulativa i usvojene fiskalne mjere
			Djelimično	Usvojena je pravna regulativa za energetska efikasnost, ali fiskalne mjere za povećanje proizvodnje ekoloških i energetski efikasnih materijala Vlada CG još nije donijela.		
			Nije započeto			
	Donijeti tehničku regulativu i izraditi standarde koji će omogućiti primjenu ekoloških i obnovljivih materijala (Detaljnije u Strateškom opredjeljenju 3)	2011-2014	Završeno		Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine, Ministarstvo ekonomije, ISME	Usvojena regulativa
			Djelimično	Pravna regulativa je usvojena. Zakonom je djelimično definisana upotreba ekoloških i obnovljivih materijala.		
			Nije započeto			
	Izraditi Pravilnik za korišćenje finansijskih mjera od Investicionog razvojnog fonda za podsticaj privatnog sektora na otvaranje fabrika za proizvodnju građevinskih elemenata na bazi ekoloških materijala (kao na	2011-2012	Završeno		Ministarstvo ekonomije, lokalni upravni organi i preduzeća (domaća i strana)	Broj otvorenih fabrika
			Djelimično			

	primjer blokove od drvene strugotine, cement i aditivi), posebno u Sjevernom regionu, kao jedna od mjera za razvoj tog regiona. Proizvodnja bi bila namijenjena i za izvoz		Nije započeto	Nije započeto		
Obezbijediti plasman na domaćem tržištu i izvoz proizvoda građevinske industrije (veza sa Direktivom CPD 89/106/EEC)	Otvoriti akreditovane laboratorije za ispitivanje materijala (Detaljnije je razrađeno u Akcionom planu za Strateško opredjeljenje 3)	2010-2014	Završeno	Akreditaovano je 6 laboratorije za ispitivanje građevinskih materijala	Akreditaciono tijelo CG, ISME i Ministarstvo uređenja prostora i ZŽS, Kancelarija za monitoring i implementaciju Str., monitoring i razvoj u oblasti investicija – Sektor 3, Institut za akreditaciju	Broj laboratorija
			Djelimično			
			Nije započeto			

IV - OSVRT NA PLANIRANA I UTROŠENA FINANSIJSKA SREDSTVA ZA CJELOKUPAN PERIOD SPROVOĐENJA STRATEŠKOG DOKUMENTA

Akcioni plan za realizaciju Strategije razvoja građevinarstva Crne Gore do 2020.godine urađen je za šestogodišnji period i to od 2011. godine do kraja 2016. godine

Za finansiranje planiranih mjera iz budžeta su bila planirana sredstva u iznosu od 47.235.000 eura, donacija 61.965.000 eura, kredita 90.000.000 eura, privatnih ulaganja 9.000.000 eura, lično učešće učesnika obuka i seminara 90.000 eura.

S obzirom da je Strategija obuhvatila ne samo razvoj građevinarstva već i druge oblasti koje imaju uticaja na građevinarstvo, odnosno oblasti od kojih zavisi razvoj građevinarstva, istom je bilo planirano osnivanje Kancelariju za monitoring i implementaciju Strategije, monitoring i razvoj u oblasti investicija, kako bi se na što bolji način pratila njena realizacija. Za formiranje i rad navedene kancelarije u šestogodišnjem periodu, AP-om je bilo planirano 650.000 eura iz budžeta. Kako navedena kancelarija nije formirana tako se nijesu realizovala navedena sredstva, a nijesu se ni radili godišnji izvještaji o realizaciji Strategije u kojima bi bio dat precizan pregled utrošenih sredstava. Takođe, u implemtacijom periodu došlo je i do ukidanja nekih institucija i stvaranja drugih, a i više puta je došlo do promjene nadležnosti institucija za realizaciju pojedinih aktivnosti. Imajući u vidu navedeno, na kraju desetogodišnje primjene Strategije, teško je dati preciznu procjenu utrošenih sredstava za njenu realizaciju.

U nastaku je dat pregled aktivnosti po pitanju utrošenih sredstava za realizaciju mjera koja su bila dostupna za izradu ovog izvještaja:

Uspostavljanje Integrisanog prostorno-informacionog sistema sa svim nivoima-lejerima u okviru Sektora za uređenje prostora bila su planirana sredstva u iznosu od 4 miliona eura i to iz budžeta. Do sada nije bilo dodatnih troškova za realizaciju navedene aktivnosti, odnosno aktivnosti u vezi realizacije ovog cilja su se finansirale iz redovnih sredstava Ministarstva održivog razvoja i turizma.

Za Izradu prostornih planova za teritoriju Crne Gore iz budžeta su utrošena sredstva u iznosu od 2.090.640 eura.

Za jačanje kadrovskih kapaciteta organa uprave i lokalne samouprave zaduženih za izdavanje građevinskih dozvola i drugih dokumenata vezanih za izgradnju bila su planirana sredstva u iznosu od 600.000 eura iz donacija. U implementacionom periodu strategije održane su brojne radionice i okrugli stolovi kao i studijske posjete u organizaciji Ministarstva održivog razvoja i turizma, vezane za primjenu zakonskih rješenja u vezi izdavanja građevinskih dozvola u saradnji sa Zajednicom opština Crne Gore, a uz podršku misije OEBS-a u Crnoj Gori.

Za unapređenje izdavanja građevinskih dozvola i inspekcije na opštinskom nivou utrošena su sredstva u iznosu od 63.940,00 eura za nabavku opreme i vozila (LAMP projekat).

Takođe, iz redovnih sredstava Ministarstva održivog razvoja i turizma uveden je sistem "Jedan šalter" i održane radionice za obuku zaposlenih na državnom i lokalnom novou. Nije realizovana informatička povezanost organa za šta je planirano budžetom Ministarstva održivog razvoja i turizma za 2020.godinu 100.000 eura. Za kompletnu relizaciju navedene mjere, AP-om je bilo planirano 2,5 miliona eura.

Za realizaciju mjere *"Ispunjavanje svih 9 uslova za članstvo Instituta za standardizaciju u CEN i CENELEC i usvajanje minimum 80% evropskih standarda, kao jedan od 9 uslova"* Akcionim planom bila su planirana sredstva u iznosu od 1,5 miliona eura, utrošeno je do

kraja 2019. godine 460.448,88 eura iz budžeta, a za mjeru *"formirati određen broj tehničkih komiteta i stručnih radnih tijela koji bi pratili rad jednog ili više tehničkih komiteta evropskih i međunarodnih organizacija za standardizaciju"* nije bilo troškova jer članovima tehničkih komiteta ne pripada naknada za rad. Za ovu mjeru Akcionim planom su bila planirana sredstva u iznosu od 50.000 eura.

Za potpisivanje ugovora za bilateralnu saradnju sa stranim nacionalnim tijelima za standardizaciju utrošena su sredstva u iznosu od 11.385 eura iz budžeta, a Akcionim planom su planirana sredstva u iznosu od 50.000 eura.

Takođe, kada je u pitanju standardizacija, Akcionim planom su bila planirana sredstva iz budžeta i za realizaciju mjere *"Aktivno učešće u radu evropskih tijela za standardizaciju (podnošenje komentara i DUMMY glasanja za EN standarde)"* u iznosu od 120.000 eura. S obzirom da ISME još uvijek nema pravo glasa u evropskim organizacijama za standardizaciju to nije bilo ni troškova za realizaciju navedene mjere. Za održavanje seminara utrošena su sredstva u iznosu od 5.020 eura, dok su za usvajanje eurokodova - standarda za proračun građevinskih konstrukcija utrošena sredstva u iznosu od 650.273 eura iz bužeta namijenjena Institutu za standardizaciju. Za realizaciju projekta „Dostizanje najvišeg stepena bezbjedonosnog i tehničkog kvaliteta“ iz IPA sredstva opredijeljeno je 700.000 eura za izradu Akcionog plana za usvajanje eurokodova, Akcionog plana za implementaciju eurokodova i izradu nacionalnog aneksa za eurokod 8 dio 1, a 70.000 eura nacionalnog doprinosa utrošeno je za nabavku opreme Zavodu za hidrometeorologiju i seizmologiju i JU Institutu za geološka istraživanje Crne Gore. Za usvajanje Eurokodova i njihovu implementaciju AP-om je bilo planirano 2.400.000 eura.

Za pripremu propisa o primjeni eurokodova nije bilo dodatnih troškova iako su Akcionim planom bila predviđena. Propisi su pripremljeni u sklopu realizacije mjere *"Izraditi detaljne Tehničke specifikacije za različite vidove građevinskih radova i objekata: putevi (autoputevi, magistralni i regionalni putevi), mostovi, tuneli, uređenje vodenih tokova, geotehnika, objekti od različitih materijala (beton, čelik, drvo), sanacije, zatim ispitivanja materijala itd."*, odnosno Ministarstvo održivog razvoja i turizma u saradnji sa stručnjacima iz određenih oblasti pripremio je propise za različite vrste građevinskih konstrukcija (konstrukcije od betona, čelika, drveta, aluminijuma, zidane i spregnute konstrukcije) i utrošena su sredstva u iznosu od 80.000 eura.

Akcionim planom planirana je i mjera *"Donošenje zakona i propisa o građevinskim materijalima, sa posebnim akcentom na mogućnosti korišćenja lokalnih ekoloških i obnovljivih materijala, kao što su: kamen, drvo, drvene strugotine, slama, glina, zemlja i sl."*. Za pripremu zakona i podzakonskih akata utrošena su sredstva u iznosu od cca 5.000 eura, dok je za Donošenje standarda za toplinsku zaštitu objekata i uštedu energije, koji definišu proceduru za određivanje deklarisanе i projektovane toplinske vrijednosti utrošeno 30.000 eura. AP-om je za ove stavke bilo planirano 1.600.000 eura.

Na unapređenju enegetske efikasnosti u predhodnom periodu uložena su značajna materijalna sredstva. U 2019. godini u okviru Programa energetske efikasnosti u javnim zgradama - EEPPB planirana je izrada nacionalnog inventara zgrada i nabavka softvera za proračun energetske karakteristika zgrada. U toku 2019. godine završene su aktivnosti na prikupljanju podataka i izradi inventara zgrada u Crnoj Gori i definisane su osnovne funkcionalnosti softvera i mokaп verzija. Za realizaciju ovih aktivnosti do kraja 2019. godine ukupno je utrošeno 257.000 €.

Za podršku za implementaciju projekata u javnom sektoru i sektoru domaćinstva za period 2011-2019 u cilju realizacije mjere *"Sprovođenje projekata za povećanje energetske efikasnosti u javnom sektoru (škole, bolnice, administracija - Tekući projekat Svetske banke koji traje do 2012 god.) i domaćinstvima"* u period 2011-2019. godina utrošena su sljedeća sredstva:

- Projekti u javnom sektoru – ukupna ulaganja 37,92 miliona eura
- Projekti u sektoru domaćinstava - odobrene subvencije 588.300 eura

U decembru 2019. godine potpisani su Ugovor o kreditu i Ugovor o grantu, sa KfW bankom, kojim je obezbijeđeno 49,78 miliona eura, za potrebe realizacije treće faze programa "Program energetske efikasnosti u javnim zgradama – EEPPB".

Procjena utrošenih sredstva za realizaciju mjere "*Organizovanje kampanje za podizanje javne svijesti o energetske efikasnosti i korišćenju ekoloških materijala*" nije moguće dati zbog učešća velikog broja aktera i donatora. Prema Akcionom planu energetske efikasnosti planirani iznos sredstava na godišnjem nivou za realizaciju ove aktivnosti je 20.000 €.

Za mjeru "*Formiranje, opremanje i akreditovanje laboratorije za kontrolu kvaliteta*" bila su planirana sredstva u iznosu od 4,5 miliona eura iz donacija i kredita, međutim to su obezbijedile kompanije koje se bave ovim poslovima iz sopstvenih izvora. Trenutno na tržištu Crne Gore je akreditovano šest laboratorija.

U okviru sprovođenja mjere "*Usvojiti program rešavanja stambenih pitanja građana i ublažavanje efekata ekonomske krize na sektor građevinarstva*", započeta je realizacija Projekta rješavanja stambenih potreba građana po povoljnim uslovima – Projekat 1000+. Projekat se sprovodi u saradnji i kroz kreditni aranžman sa Bankom za razvoj Savjeta Evrope - CEB.

Projekat je implementiran do sada u tri faze: I faza u period 2010-2011. godine, II faza u periodu 2015-2016. godine i III faza u periodu od 2018-2019. godine, a započeta je realizacija IV faze.

U prvoj fazi Projekta 1000+, kredit je odobren za 433 porodična domaćinstva, Ukupan iznos realizovanih sredstava, za prvu fazu, iznosio je 18.193.011,69 € i obuhvatao je iznos kredita od 9,229,159,00 € odobrenog od strane CEB-a, a preostalo je ulog domaćih komercijalnih banaka i ulog građana.

U drugoj fazi Projekta kredit je odobren za 376 porodična domaćinstva. Ukupan iznos realizovanih sredstava, za drugu fazu, iznosio je 17.172.810,94 € i obuhvatao je kao i u predhodnoj fazi iznos kredita CEB-a od 8,736.405,00 €, dok je preostali iznos ulog komercijalnih banaka od 45% i uloga građana od 5%.

U trećoj fazi projekta kredit je odobren za 377 porodičnih domaćinstava. Ukupan iznos realizovanih sredstava, za treću fazu, iznosi 18.530,967.38€ i obuhvata iznos iz kredita CEB-a od 9.813.766,49 €, dok je preostali iznos ulog komercijalnih banaka od 50% i uloga građana koje nije bilo obavezno u ovoj fazi.

Realizacija mjere "*Revizija zakonskih rješenja i procedura na bazi dokumenta „Eliminisanje biznis barijera za razvoj preduzetništva - uređenje prostora i izgradnja objekata“ i izmjene Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata*" su urađeni bez dodaznih troškova odnosno iz redovnih budžetskih sredstava Ministarstva održivog razvoja i turizma, a ovom strategijom je bilo predviđeno 150.000 eura za njenu realizaciju.

U okviru sprovođenja prioritnog pravca "*Definisati dugogodišnju legalizaciju stambene neformalne izgradnje i njezine revitalizacije*", iz budžeta Ministarstva, Javnog preduzeća Morsko dobro i „Regionalni vodovod Crnogorsko primorje“ obezbijeđen je iznos od 600.000 eura za izradu orto foto snimka teritorije Crne Gore, koji je izrađen u periodu 2017-2018 godine a sredstva realizovana/isplaćena 2019. godine.

Takođe, u okviru ovog pravca, iako nisu bila obezbijeđena sredstva za sprovođenje medijske kampanje postupka legalizacije bespravno sagarađenih objekata, uz podršku medija sprovedena je kampanja „**Legalizuj se, isplati se**“.

U cilju realizacije mjere "*Ojačati kapacitete inspekcija u oblastima zaštite prostora i građevinarstvu*" izvršeno je jačanje kadrovskih kapaciteta urbanističko-građevinske inspekcije zapošljavanjem novih inspektora. Urađen je i informacioni sistem za inspekcije (za više inspekcija, a ne samo urbanističko-građevinsku inspekciju), čija je vrijednost bila 297.000 eura. Za navedenu mjeru bila su planirana sredstva u visini od 300.000 eura.

Ista visina sredstava je planirana i za realizaciju mjere "*Izvršiti usklađivanje i Donijeti zakonsku regulativu koja će obavezati na primenu Direktive 86/106/EEC (SO2)*". Navedena mjera je realizovana donošenjem Zakona o građevinskim proizvodima i podzakonskih akata, u skladu sa navedenim zakonom, i uvođenjem u naš pravni sistem obavezne primjene crnogorskih standarda kojima su preuzeti evropski standardi za građevinske proizvode, za čiju realizaciju su utrošena sredstva u iznosu od cca 5.000 eura.

Mjera "*Otvoriti akreditovane laboratorije za ispitivanje materijala*", za koju je planirano 2 miliona eura iz donacija, realizovana je kroz mjeru "Formiranje, opremanje i akreditovanje laboratorije za kontrolu kvaliteta", kako je već navedeno, iz ličnih sredstava privrednih subjekata koji se bave ovom djelatnosti.

Uprkos realizaciji velikog broja mjera, još uvijek na kraju primjene ovog starteškog dokumenta imamo situaciju da je za 40 planiranih aktivnosti status realizacije još uvijek u toku, odnosno djelimično realizovane, a da za 17 mjera realizacija nije započeta niti će biti započeta iz prostog razloga što njihova realizacija nije adekvatna sadašnjem vremenu. Kao **suštinski izazov** za realizaciju planiranih aktivnosti se može navesti nedovoljno i neprecizno planiranje budžetskih stavki, ali i nedovoljno planiranje samih aktivnosti - mjera.

V – PREPORUKE

Građevinski sektor igra važnu ulogu u evropskoj ekonomiji. Stvara gotovo 10% BDP-a i osigurava 20 miliona radnih mjesta, uglavnom u mikro i malim firmama. Građevina je takođe glavni potrošač intermedijarnih proizvoda (sirovina, hemikalija, električne i elektroničke opreme itd.) i srodnih usluga. Zbog svoje ekonomske važnosti, performanse građevinskog sektora mogu značajno uticati na razvoj cjelokupne ekonomije. Ono, također nudi rješenja i za socijalne, klimatske i energetske izazove.

Na osnovu urađene analize i ocjene stepena realizacije aktivnosti planiranih Strategijom razvoja građevinarstva Crne Gore do 2020. godine zaključeno je da bi tri ključne oblasti djelovanja bile unapređenje radne snage, razvoj i podsticaj industrije građevinskih materijala i unapređenje zakonodavnog okvira, u cilju ukidanja biznis barijera i očuvanja kvaliteta gradnja uz unapređenje konkurentnosti.

1. Zakonska regulativa

- Zakonska regulativa o planiranju prostora i izgradnji objekata sa posebnim fokusom na otklanjanje biznis barijera, unapređenje konkurentnosti uz zadržavanje kvaliteta gradnje i zaštitu okoline, je prioritet svih vlada regiona, a i samih članica EU-a. Treba naglasiti da je tokom evaluacije u ovoj oblasti utvrđen značajan iskorak i postignut pozitivni rezultat, koji je evidentiran u napredovanju Crne Gore na Doing Business listi (izvještaj Svjetske banke o lakoći poslovanja) u indikatoru „Izdavanje građevinskih dozvola“, gdje je zabilježen skok sa 75. na 40. mjesto u 2019. godini. Crna Gora je bolje rangirana od 20 zemalja članica Evropske Unije. Samo 8 je bolja od nje na ovoj listi. Ovo želim istaći da se skraćivanje procedura nikako nesmije odvijati na štetu kvaliteta i sigurnosti. Iskustva od nekih bolje rangiranih zemalja ukazuju da je pozitivan prostor za djelovanje samo u elektronskom vođenju procesa i izdavanju saglasnosti i dozvola.
- Pored gornjeg prioriteta svakako treba pratiti sve promjene u Direktivama EU koje se odnose na sektor građevinarstva, koji obično imaju rok za ocjenu implementacije od 5 godina i potom se revidiraju ili u potpunosti menjaju, tako da nastale promjene adekvatno implementirati u postojećim Zakonima ili uredbama.

2. Radna snaga

- Građevinski sektor suočen je s nizom strukturnih problema, poput nedostatka kvalifikovanih radnika u mnogim firmama. Slaba je privlačnost za mlade zbog radnih uslova, ograničenih kapaciteta za inovacije i fenomena neprijavljenog rada. U širem smislu, ovo se može okarakterisati i kao identični veliki problem i u zemljama evropske unije. Potreba za nisko kvalifikovanim kadrom u građevinarstvu je izuzetno velika i stvaranje kadrova preko povezivanja tržišta i sistema obrazovanja i iskorišćavanja mogućnosti javno – privatnog partnerstva za praktičan rad za učenike, može biti od velike koristi za vlasnike firmi koji mogu svoju mobilnost posla da izraze i na tržištu u regionu i u EU zemljama. Zato je neophodno kreirati targetirane programe za obuku i finansiranje istih od strane države.
- Međutim, danas je povećana konkurencija od neevropskih operatora, ne samo na međunarodnim tržištima, već i na unutrašnjem tržištu, posebno u pogledu infrastrukturnih projekata. Ta vanjska konkurencija ne djeluje uvek pošteno. Firme iz EU-a često su suočene sa daleko većim troškovima od neevropskih firmi zbog standarda koje primenjuju osobito u dijelu ekologije. Konačno, pitanja energije i zaštite životne sredine, stvorila su novu dinamiku među firmama i podstakla razne inicijative u javnom sektoru koje su postale ključni činitelji u tržišnoj konkurenciji. Građevinski poduzetnici već su postigli značajan napredak, ali za postizanje ciljeva

EU u vezi s klimom, energijom i životnom sredinom biće potrebne značajne promjene koje će sektor biti teško riješiti bez odgovarajuće političke podrške.

3. Industrija građevinskih materijala

- Ova treća oblast djelovanja koja se odnosi na podsticaj industrija građevinskih materijala je najzahtevnija u smislu finansiskih sretstava i vremena realizacije. Za njezin razvoj potrebno je duže vrijeme, a materijalna sredstva za nekih od njih mogu biti veoma značajna, što ponekad traži i strane partnere-investitore. Tema podsticaja industrije za proizvodnju građevinskih materijala, iskorišćavanja resursa, preko analiza postojećeg stanja je dugoročniji proces koji se treba raditi u kontinuitetu i nemoguće je očekivati brzi rezultat u jednom trogodišnjem planu.
- Ali, zato se mogu izdvojiti i definisati prioriteti, a na dugoročnijim projektima za kojim je potrebna duža priprema da se radi sa faznim pomjeranjem realizacije kada se stvore uslovi. U ovom trogodišnjem planu treba prioritet da budu, male i srednje firme u građevinskoj industriji. Prije svega treba kreirati sistem o načinu obezbjeđivanja sredstava za finansiranje proizvodnje. Ukoliko su projekti fokusirani na iskorišćavanju lokalnih resursa na održljivi način, može se očekivati i podrška od odgovarajućih EU fondova koji pripadaju takozvanoj Zelenoj Industriji, odnosno proizvodnji.

Nakon analize dostavljene Evaluacije Strategije razvoja građevinarstva u Crnoj Gori do 2020. godine, Generalni sekretarijat Vlade je dao predlog da se u narednom periodu za unapređenje navedenih ključnih oblasti, umjesto sveobuhvatne i obimne strategije donese program, koji je vremenski ograničen na tri godine i ima značajniji operativni potencijal u odnosu na strategiju. Okosnicu ovakvog programa činila bi tri cilja (jedan za svaku od navedenih oblasti), kojima bi se dale smjernice za naredno trogodišnje djelovanje u politici građevinarstva.